

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
१९८४

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1984

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी

१९८४

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1984

DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
BOMBAY

[किंमत/PRICE : रु. ५०४०/Rs. 5.40]

प्रस्तावना

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी ह्या वार्षिक प्रकाशनाव्या हा तिसरा मराठी-इंग्रजी संयुक्त अंक १९८४ ह्या संदर्भ वर्षासाठी तयार करण्यात आला असून मालिकेतील ते चौविसावा आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक आणि आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या पुस्तिकेचा मुख्य उद्देश आहे. महाराष्ट्र राज्य व भारत यांची तुलनात्मक आर्थिक परिस्थिती मांडण्याच्या उद्देशाने सुस्वातीच्या तक्त्यात भारताची माहितीदेखील देण्यात आली आहे. तक्त्यांच्या मालिकेत शेवटी राज्याची आर्थिक प्रगती दर्शविण्यासाठी काही निवडक निर्देशांक प्रस्तुत केलेले आहेत.

अद्ययावत माहिती देण्याच्या प्रयत्नात काही ठिकाणी अस्थायी आकडेवारी वापरण्यात आली आहे. अंतिम आकडे उपलब्ध होतील तेव्हा ही आकडेवारी सुधारण्याची शक्यता आहे.

ही पुस्तिका तयार करण्याच्या कामी राज्य व भारत सरकारची विविध खाती तसेच निमसरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले त्याबद्दल आभारी आहे.

ही छोटी पुस्तिका तत्कालिक संदर्भासाठी उपयोगी पडेल अशी आशा आहे.

सु. म. विद्वांस

अर्थ व सांख्यिकी संचालक

मुंबई.

मुंबई :

दिनांक १९ नोव्हेंबर १९८४.

PREFACE

This is the third combined issue in Marathi and English of the Handbook of Basic Statistics of Maharashtra State, 1984 and is twenty-fourth in the series started in 1960 with the object of presenting up-to-date statistical data on various socio-economic aspects of Maharashtra State in a concise form. For the purpose of comparison of the economy of the State with that of India, corresponding data for India have also been shown in the first opening table. Data on trends in some selected indicators are presented in the last series of tables to throw light on the growth of economy.

In attempting to give up-to-date information provisional figures have sometimes been presented which may be revised when final figures become available.

The co-operation extended by various departments of the State Government, Central Government and autonomous organisations in bringing out this publication is gratefully acknowledged.

It is hoped that the Handbook will be found useful as a convenient pocket book for ready reference.

S. M. VIDWANS
Director of Economics and Statistics
Bombay.

Bombay:
Dated 19th November 1984.

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE
1984

अनुक्रमणिका/CONTENTS

वर्ष २४

Vol. XXIV

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
प्रस्तावना		Preface
दृष्टिकोपात महाराष्ट्र	..	Maharashtra State at a glance.
(i) सामान्य माहिती	1	General information.
(ii) भारताशी तुलना	2	Comparison with India.
1. हवामान		<i>Climate</i>
1.1. निवडक केंद्रांतील कमाल व किमान तपमान व पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस.	10	Maximum and minimum temperature, rainy days and annual rainfall at selected centres.
2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		<i>Area and Population</i>
2.1. पुरुष व स्त्रिया यांची जिल्हावार संख्या	12	Male and female in each district.
2.2. जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या	14	Rural and urban population in each district.
2.3. जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता.	16	Area and density of each district.
2.4. जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)	17	Percentage of literacy in each district
2.5. १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार.	18	Decadal variation in population since 1901.
2.6. शहरांच्या लोकसंख्या-गटाप्रमाणे नागरी लोकसंख्या.	19	Urban population by size-class of towns.
2.7. वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण.	20	Classification of inhabited villages according to population.
2.8. एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले.	21	Cities/Urban Agglomerations with population of 1,00,000 or above.
2.9. काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण	23	Classification of workers and non-workers.
2.10. अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या.	24	Population of scheduled castes and scheduled tribes.
2.11. प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या.	25	Disabled population in Maharashtra State by type of disability.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
3. शेती		<i>Agriculture</i>
3.1. जमिनीचा वापर	26	Land utilisation.
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र.	27	Districtwise break-up of culturable area and cultivated area.
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन.	29	Area and outturn of principal crops.
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन.	30	Area and outturn of principal crops in each district.
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक	34	Index numbers of production of principal crops.
3.6. मृद संधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती.	36	Progress under soil conservation and land reclamation.
3.7. रासायनिक खतांचे वाटप	37	Distribution of chemical fertilisers.
3.8. शेतीची अवजारे	38	Agricultural implements.
3.9. शेती पंपांना बीज पुरवठा	39	Agricultural pumps energised.
4. पशुसंवर्धन		<i>Animal Husbandry</i>
4.1. पशुधन	40	Livestock population.
4.2. जिल्हावार पशुधन	42	Livestock population in each district.
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	44	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry.
5. मत्स्यव्यवसाय		<i>Fisheries</i>
5.1. खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे.	46	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed.
5.2. मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	47	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
6. वने		<i>Forests</i>
6.1. वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण	49	Classification of forest area.
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादन	50	Production of major and minor forest produce.
7. उद्योग आणि खाणकाम		<i>Industry and Mining</i>
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण.	51	Distribution of working factories according to working strength.
7.2. कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे कारखान्यांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण.	52	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries.
7.3. चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या.	54	Working factories and average daily employment in each district.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
7.4. उत्पादक भांडवल, औद्योगिक उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी.	55	Productive capital, output and value added by manufacture.
7.5. कापड गिरण्यांतील सरासरी गरहजेरी	57	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry.
7.6. औद्योगिक विवाद	58	Industrial disputes.
7.7. कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	59	Working of cotton textile industry (mill sector).
7.8. खनिज उत्पादन	60	Mineral production.
7.9. औद्योगिक उत्पादन	61	Industrial production.
8. बीज		<i>Electricity</i>
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर.	62	Installed capacity, generation and consumption of electricity.
8.2. विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी	63	Towns and villages electrified.
9. संयुक्त भांडवली संस्था		<i>Joint Stock Companies</i>
9.1. ३१ मार्च १९८४ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था	64	Number of joint stock companies as on 31st March 1984.
10. बँका		<i>Banks</i>
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या	65	Number of places having banking offices and number of banking offices in each district.
11. सहकार		<i>Co-operation</i>
11.1. संस्था व सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि मालांची उलाढाल	66	Societies, membership, working capital, advances and turnover.
12. परिवहन व वळणवळण		<i>Transport and Communication</i>
12.1. रस्त्यांची लांबी	67	Road length.
12.2. पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण	68	Road length according to types of surface
12.3. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी.	69	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation.
12.4. वापरात असलेली मोटार वाहने	70	Motor vehicles in operation.
12.5. चालू असलेल्या रेडियो परवान्यांची संख्या	71	Number of broadcasting (receiver) licences in force.
12.6. चालू असलेल्या दूरदर्शन परवान्यांची संख्या	72	Number of broadcasting T. V. licences in force.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
13. जहाज वाहतूक		<i>Shipping</i>
13.1. मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	73	Number and tonnage of vessels entered in Bombay Port.
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोदधा आणि बंदरे येथून हलविलेला माल.	74	Cargo handled at the docks and bunders in Bombay Port.
13.3. महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल.	75	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports of Maharashtra State.
13.4. महाराष्ट्र राज्यातील बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक.	76	Passenger traffic at the ports of Maharashtra State.
14. देशांतर्गत व्यापार		<i>Inland Trade</i>
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार.	77	Inland Trade of Maharashtra.
15. शिक्षण		<i>Education</i>
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्या- यांचे वर्गीकरण.	79	Institutions and enrolment by type of education.
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व दुय्यम शिक्षण	82	Primary and secondary education in each district.
16. जीवनविषयक आकडेवारी		<i>Vital Statistics</i>
16.1. जन्म, मृत्यू आणि बालमृत्यू यांचे प्रमाण	84	Birth rates, death rates and infant mortality rates.
16.2. कुटुंबकल्याणविषयक माहिती	86	Family Welfare Statistics.
17. पोलीस आणि गुन्हे		<i>Police and Crimes</i>
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या	87	Police stations and police force.
17.2. इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न वस्तू).	88	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code.
18. कारागृहे		<i>Prisons</i>
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	89	Number of prisons and convicts.
19. घरबांधणी		<i>Housing</i>
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	90	Classification of houses according to use.
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण.	92	Distribution of households according to rooms occupied.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
20. स्थानिक संस्था		Local Bodies
20.1. ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च	93	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats.
20.2. नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण.	94	Constitution of Municipal Councils and Municipal Corporations.
20.3. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च.	96	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporations
20.4. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	98	Income and expenditure of Zilla Parishads
20.5. प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या	100	Local Bodies by types
21. सार्वजनिक निवडणुका		General Elections
21.1. सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल	101	Results of general elections
21.2. उमेदवारांचे पक्ष पार्थिव्यानुसार वर्गीकरण	102	Candidates according to party affiliations
22. किंमत निर्देशांक		Price Indices
22.1. अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	103	All India wholesale price index numbers (New Series).
22.2. कामगारांच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	105	Consumer price index numbers for working class (New Series).
22.3. नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक.	108	Consumer price index numbers for urban non-manual employees.
22.4. शेतमजुरांच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	109	Consumer price Index numbers for C Agricultural labourers
23. रोजगार		Employment
23.1. औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण.	110	Industrial classification of persons at work other than cultivation.
23.2. विंगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण.	111	Occupational classification of persons at work other than cultivation.
23.3. सेवायोजने संबंधीची माहिती	112	Employment exchange statistics.
23.4. राज्य सरकारचे कर्मचारी	113	State Government employees.
23.5. सरकारी क्षेत्रातील रोजगार	114	Employment in public sector.
23.6. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार.	115	Employment under shops and establishment Act.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
24. छापखाने व प्रकाराने		<i>Press and Publications</i>
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके.	116	Printing presses, newspapers, books and periodicals.
25. वार्षिक योजना		<i>Annual Plans</i>
25.1. महाराष्ट्राची पाचवी व सहावी पंचवार्षिक योजना.	117	Fifth and Sixth Five-Year Plan of Maharashtra.
26. राज्य वित्त		<i>State Finance</i>
26.1. राज्याची महसुली जमा	118	Revenue receipts of the State.
26.2. महसुली लेख्यावरील खर्च	123	Expenditure on revenue account.
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण	129	Analysis of State Government Budget.
27. राज्य उत्पन्न		<i>State Income</i>
27.1. चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न	131	State income at current and constant prices.
28. संकीर्ण		<i>Miscellaneous</i>
28.1. सकस व विशेष पोषण आहार कार्यक्रम	132	Applied and special nutrition programmes.
28.2. नियंत्रित बाजारपेठा	133	Regulated markets.
29. निवडक निर्देशांकांचा कल		<i>Trends in selected indicators</i>
29.1. शेती	138	Agriculture.
29.2. पशुधन व कुक्कुट	142	Livestock and poultry.
29.3. उद्योग आणि खाणकाम	143	Industry and mining.
29.4. वीज	146	Electricity.
29.5. सहकार	148	Co-operation.
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	150	Transport and communications.
29.7. शिक्षण	152	Education.
29.8. अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	154	All India wholesale price index numbers (New Series).
29.9. कामगार ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	155	Consumer price index numbers of working class (New Series).
29.10. राज्य उत्पन्न	158	State income.

दृष्टिक्षेपात् महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE

(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No.	वाच (2)	माहिती Particulars (3)	Item (4)
1	भौगोलिक स्थान— उत्तर अक्षांश पूर्व रेखांश	16.4 to 22.1 72.6 to 80.9	Location— North latitude (degrees). East longitude (degrees).
2	विभाग	6	Number of Divisions.
3	जिल्हे	30	Number of Districts.
4	तालुके	303*	Number of Talukas
†5	शहरे व शहर/संकुले	307	Number of City and town units./UAs.†
†6	एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे (अनुक्रमांक ५ मध्ये दर्शविलेल्या शहरांपैकी).	25	Number of cities having population more than one lakh (out of towns against Serial No. 5).†
†7	खेडी— वस्ती असलेली वस्ती नसलेली	39,354 2,479	Number of villages† Inhabited Un-inhabited
†8	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर)	3,07,690	Area (in Square Kilometres)†
9	किनार्याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coast-Line (Kilometres)

टीप.—(1) *वर्धा जिल्ह्यातील नवीन "अष्टी" तालुका समाविष्ट.

(2) अनुक्रमांक ८ ह्या बाबीची माहिती सर्व्हेअर जनरल, भारत सरकार, यांच्या-नुसार आहे.

(3) †१९८१ जनगणनेवर आधारित.

(4) शहर संकुल=ह्यात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे.

Note.—*New "Ashti" Taluka in Wardha district included.

Information against item 8 is according to Surveyor General, India.

†1981 Population Census.

UA=Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns.

दृष्टिक्षेपात् महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE

(II) भारताशी तुलना /COMPARISON WITH INDIA

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maha- rashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
							POPULATION (1981 Census).
1.	लोकसंख्या (१९८१ ची जनगणना)						
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	हजारंत	40,791	5,25,457*	7.8	Thousand	(a) Rural population.
	(आ) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोक-संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	64.97	76.69	...	Percentage	(b) Percentage of rural population to total population.
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	हजारंत	21,993	1,59,727*	13.8	Thousand	(a) Urban population.
	(आ) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोक-संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	35.03	23.31	...	Percentage	(b) Percentage of urban population to total population.
1.3	(अ) एकूण लोकसंख्या	हजारंत	62,784	6,85,185*	9.2	Thousand	(a) Total population
	(१) पुरुष	हजारंत	32,415	3,54,398*	9.4	Do.	(i) Male.
	(२) स्त्रिया	हजारंत	30,369	3,30,787*	9.5	Do.	(ii) Female.
1.4	(अ) वर्गीकृत जाती व जमाती यांची लोकसंख्या	हजारंत	10,252	1,56,383	6.6	Do.	(a) Population of scheduled castes and scheduled tribes.
	(आ) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोक-संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	16.3	22.8	...	Percentage	(b) Percentage of above population to total population

1.5	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे .. हजारांत ..	24,302†	2,22,517@	10.9	Thousand	(a) Total main workers
	(आ) एकूण मुख्यतः काम करणाऱ्यांचे शेकडेवारी एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	38.7	33.5	..	Percentage	(b) Percentage of total main workers to total population.
1.6	(अ) सीमांतिक काम करणारे .. हजारांत ..	2,416†	22,088@	10.9	Thousand	(a) Marginal workers
	(आ) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे शेकडेवारी एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	3.9	3.3	..	Percentage	(b) Percentage of marginal workers to total population.
1.7	(अ) एकूण काम न करणारे .. हजारांत ..	36,066†	4,20,683@	8.6	Thousand	(a) Total non-workers
	(आ) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	57.4	63.2	..	Percentage	(b) Percentage of total non workers to total population.
1.8	लोकसंख्येची घनता ..	दर चौरस किलो-मीटरमागे लोकसंख्या.	204	216††	..	Persons per sq. km. Density of population.
1.9	साक्षरतेचे प्रमाण—					Literacy percentage—
	(१) पुरुष ..	शेकडेवारी ..	58.79†	46.89	..	Percentage (i) Male
	(२) स्त्रियां ..	शेकडेवारी ..	34.79†	24.82	..	Do. .. (ii) Female
	(३) एकूण ..	शेकडेवारी ..	47.18†	36.23	..	Do. (iii) Persons
1.10	स्त्री-पुरुष प्रमाण ..	दर १,००० पुरुषां-मागे स्त्रियांची संख्या.	937†	933	..	Females per 1,000 males Sex ratio
1.11	१९७१-८१ मध्ये झालेली लोकसंख्येतील शेकडेवारी शेकडा वाढ.	24.75	25.00	..	Percentage	Percentage growth of population during 1971-81

* जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची अंदाजित लोकसंख्या घेऊन व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील बलकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation at Pakistan and China where census could not be taken.

† सुधारित व अंतिम/Revised and final.

@ अस्थायी व आसाम सोडून/Provisional and excluding Assam.

†† जम्मू व काश्मीर सोडून/Excluding Jammu and Kashmir.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
2. शेती			AGRICULTURE				
प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र (१९८०-८१, १९८१-८२ व १९८२-८३ या वर्षांची सरासरी)			Area under principal crops (Average for years 1980-81, 1981-82 and 1982-83)				
2.1	तांदूळ	..	.. हजार हेक्टर	1,502	39,541	3.8	Thou-hect. Rice
2.2	गहू	..	.. "	1,077	22,519	4.8	Do. Wheat
2.3	ज्वारी	..	.. "	6,554	16,173	40.5	Do. Jowar
2.4	बाजरी	..	.. "	1,617	11,438	14.1	Do. Bajri
2.5	एकूण तृणधान्ये	..	.. "	12,247	1,03,438	11.8	Do. All cereals
2.6	एकूण कडधान्ये	..	.. "	2,711	22,892	11.0	Do. All pulses
2.7	एकूण अन्नधान्ये	..	.. "	13,978	1,26,330	11.0	Do. All foodgrains
2.8	भुईमूग	..	.. "	808	7,192	11.2	Do. Groundnut
2.9	ऊस	..	.. "	293	3,075	9.5	Do. Sugarcane
2.10	कापूस	..	.. "	2,677	7,985	33.5	Do. Cotton
प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९८०-८१, १९८१-८२ व १९८२-८३ या वर्षांची सरासरी)			Outturn of principal crops (Average for years 1980-81, 1981-82 and 1982-83)				
2.11	तांदूळ	..	.. हजार टन	2,248	51,112	4.4	Thousand tonnes Rice
2.12	गहू	..	.. "	908	38,747	2.3	Do. Wheat
2.13	ज्वारी	..	.. "	4,657	19,056	42.2	Do. Jowar
2.14	बाजरी	..	.. "	661	5,337	12.4	Do. Bajri
2.15	एकूण तृणधान्ये	..	.. "	8,904	1,19,138	7.5	Do. All cereals
2.16	एकूण कडधान्ये	..	.. "	944	11,231	8.4	Do. All pulses
2.17	एकूण अन्नधान्ये	..	.. "	9,849	1,30,369	7.6	Do. All foodgrains

2.18	भुईमूग	..	..	"	677	5,927	11.4	Do.	Groundnut
2.19	ऊस (ऊसात)	..	..	"	13,619	1,76,578	7.7	Do.	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (लिटमध्ये)	..	..	"	247	1,282	19.3	Do.	Cotton (lint)
3. पशुसंवर्धन									
पशुगणना, १९७८									
ANIMAL HUSBANDRY									
Livestock census, 1978									
3.1	एकूण पशुधन	..	..	हजारंत	29,642	3,69,540	8.0	Thousand numbers	Total livestock
3.2	एकूण गाई-बैल	..	..	"	15,218	1,80,140	8.5	Do.	Total cattle
3.3	गाई-बैल	..	..	"					Cattle—
	(१) तीन वर्षांवरील बैल	..	..	"	6,329	74,907	8.5	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षांवरील गाई	..	..	"	4,781	57,599	8.3	Do.	(ii) Females over 3 years
3.4	एकूण म्हशी-रेडे	..	..	"	3,899	62,029	6.3	Do.	Total buffaloes
3.5	म्हशी-रेडे—	..	..	"					Buffaloes—
	(१) तीन वर्षांवरील रेडे	..	..	"	325	8,378	3.9	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षांवरील म्हशी	..	..	"	2,148	31,865	6.7	Do.	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	..	..	"	10,199	1,16,527	8.8	Do.	Total sheep and goats
3.7	एकूण घोडे, शिगरे वगैरे	..	..	"	49	916	5.4	Do.	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुधन	..	..	"	278	9,928	2.8	Do.	Other livestock
3.9	कोंबड्या, बदके वगैरे	..	..	"	18,751	1,60,870	11.7	Do.	Total poultry
3.10	ट्रॅक्टर	..	..	"	13	276	4.7	Do.	Tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली इंजिने व पंप.	..	..	"	168	2,359	7.1	Do.	Oil engines with pumps for irrigation purposes.
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप.	..	..	"	378	2,438	15.5	Do.	Electric pumps for irrigation
4. जंगले (१९७८-७९)									
FORESTS (1978-79)									
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	..	..	चौ. कि.	63,920	7,47,413	8.6	Sq. km.	Total forest area

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
INDUSTRY AND MINING							
<i>Factories</i>							
5 उद्योग आणि खाणकाम							
5.1 कारखाने							
(अ) चालू कारखाने (१९८०)*	संख्या	..	15,170	1,41,218	10.7	Number	(a) Working factories (1980)*
(आ) कामगारांची दैनिक सरासरी (१९८०).	हजारांत	..	1,177	6,782	17.4	Thousand numbers.	(b) Average daily number of workers (1980).
5.2 उद्योगाची वार्षिक पाहणी							
(प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून)							
(१९८०-८१)—							
(अ) उत्पादक भांडवल	कोटी रुपये	..	7,175	43,120	16.6	Crore Rs.	(a) Productive capital
(आ) रोजगारीवर असलेल्या लोकांची संख्या.	हजारांत	..	1,356	7,854	17.3	Thousand numbers.	(b) Number of persons employed.
(इ) एकूण उत्पादन	कोटी रुपये	..	14,406	61,084	23.6	Crore Rs.	(c) Gross output (ex-factory value).
(ई) उत्पादन मूल्य वृद्धि	"	..	2,986	11,929	25.0	Do.	(d) Value added by manufacture.
5.3 (अ) चालू असलेल्या सुती गिरण्या (१९८२ अखेर).	कापड संख्या	..	108	805	13.4	Number	(a) Working cotton textile mills (end of 1982).
(आ) या गिरण्यांतील कामगारांची सरासरी (१९८२ अखेर)**	हजारांत	..	66	704	9.4	Thousand numbers	(b) Average number of workers employed in cotton textile mills (end of 1982).**
(इ) सुताचे सरासरी मासिक उत्पादन (१९८२ अखेर)**	लाख कि. ग्रॅम.	..	88.54	978.83	9.1	Lakh Kg.	(c) Average monthly production of yarn (end of 1982).**
(ई) कापडाचे सरासरी मासिक उत्पादन (१९८२ अखेर)**	लाख मीटर	..	301.83	2,427.93	12.4	Lakh metres	(d) Average monthly production of cloth (end of 1982).**
5.4 खाणकाम (१९८३)							
(अ) कोळसा (उत्पादन)	'००० टन	..	8,563	1,36,261	6.3	'000 Tonnes	(a) Coal (Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	..	123	2,262	5.4	Crore Rs.	(Value)
							MINING (1982)

(आ) कच्चे लोखंड (उत्पादन)	.. '००० टन	252	37,584	0.7	'000 Tonnes (b) Iron ore	(Quantity)
(अ) कच्चे लोखंड (मूल्य)	.. कोटी रुपये	1	165	0.6	Crore Rs.	(Value)
(इ) कच्चे मँगनीज (उत्पादन)	.. '००० टन	237	1,263	18.8	'000 Tonnes (c) Manganese ore	(Quantity)
(ए) कच्चे मँगनीज (मूल्य)	.. कोटी रुपये	9	322	2.8	Crore Rs.	(Value)
(ई) बॉक्साईट (उत्पादन)	.. '००० टन	376	1,849	20.3	'000 Tonnes (d) Bauxite	(Quantity)
(अ) बॉक्साईट (मूल्य)	.. कोटी रुपये	3	10	30.0	Crore Rs.	(Value)

6 विद्युत

6.1 निजेचे उत्पादन (१९८२-८३)	.. दशलक्ष कि.वॅ.तास	20,994	1,39,011	15.1	Million kwh	Electricity generated (1982-83)
6.2 निजेचा वापर (१९८२-८३)	.. दशलक्ष कि. वॅ.तास	15,442	95,917	16.1	Do.	Electricity consumed (1982-83)
6.3 (अ) उद्योगाकरिता वापरलेली वीज.	दशलक्ष कि. वॅ. तास	8,225	53,522	15.4	Do.	(a) Industrial consumption
(आ) या औद्योगिक वापराचे एकूण शोकडेवारी	..	53.3	55.8	..	Percentage	(b) Percentage of industrial consumption to total consumption.
विजेच्या वापराशी प्रमाण.						

7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका*

7.1 संयुक्त भांडवली कंपनी (३१ मार्च १९८३ रोजी).	संख्या	20,261	82,903	24.4	Number	Companies at work (as on 31st March 1983).
7.2 त्यांचे धरणा केलेले भांडवल	.. कोटी रुपये	2,280	19,909	11.4	Crore Rs.	Their paid-up capital
7.3 बँक कार्यालये, वर्गीकृत व्यापारी (३१ डिसेंबर १९८३ रोजी).	संख्या	4,283	44,293	9.7	Number	Banking offices, schedule commercial (as on 31st Dec. 1983).
7.4 दर लाख लोकसंख्येची बँक कार्यालयांचे प्रमाण.	संख्या	6.4	6.0	..	Do.	Banking offices per lakh of population.
7.5 बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची संख्या (वर्गीकृत व्यापारी) (डिसेंबर १९८२).	संख्या	1,613	21,858	7.4	Do.	Places having banking offices (Scheduled commercial) (Dec. 1982).

8 सहकार

(१९७९-८०)						
8.1 सहकारी संस्था	.. संख्या	57,352	3,09,887	18.5	Number	Co-operatives societies
8.2 समासदांची संख्या	.. हजारांत	14,037	1,07,521	13.1	Thousand number	Membership

CO-OPERATION
(1979-80)

* अस्थायी/Provisional.

** मुंबई शहरातील गिरणी कामगार दिनांक १८-१-८२ पासून संपावर होते./ The Bombay city mill workers were on strike from 18-1-1982 onwards.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.3	बचत संस्थांचे खेळते भांडवल	.. कोटी रुपये ..	4,120	21,336	19.3	Crore Rs.	Working capital of all co-operative societies.
8.4	कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज	.. कोटी रुपये ..	177	3,200	5.5	Do. ..	Advances by agricultural credit societies.
9. परिवहन आणि वळणवळण						TRANSPORT AND COMMUNICATIONS	
9.1	(अ) रेल्वे मार्गाची लांबी (३१ मार्च १९८२ रोजी).	किलो मीटर ..	5,233	59,781	8.7	Kilometres	(a) Total railway length (as on 31st March 1982).
	(आ) रेल्वे मार्गाच्या लांबीचे क्षेत्रफळाशी प्रमाण (दर १०० चौरस किलो मीटरमागे) (३१ मार्च १९८२ रोजी).	किलो मीटर ..	1.7	1.9	..	Do. ..	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1982).
9.2	१०० चौरस किलोमीटर क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च १९८१ रोजी).	किलो मीटर ..	58	47	..	Do. ..	Road length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1981).
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्रफळामागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९८१ रोजी).	संख्या ..	271	157	..	Number	(a) Motor vehicles per 100 sq Kms. of area (as on 31st March 1981).
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९८१ रोजी).	संख्या ..	1,328	755	..	Do. ..	(b) Motor vehicles per lakh of population (as on 31st March 1981).
10. राज्य उत्पन्न (१९८१-८३).						STATE INCOME(1982-83).	
10.1	(अ) घालू किमतीनुसार उत्पन्न	कोटी रुपये ..	16,272**	1,34,066***	12.14	Crore Rs.	(a) Income at current prices
	(आ) घालू किमतीनुसार दर डोई उत्पन्न.	रुपये ..	2,525	1,891	..	Rs.	(b) Per capita income at current prices.

**प्राथमिक अंदाज/Preliminary.

***शीघ्र अंदाज/Quick estimates

---

१. हवामान/CLIMATE
तक्ता क्रमांक/Table No. 101

---

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

निवडक केंद्रांतील कमाल किमान तपमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस
 MAXIMUM AND MINIMUM TEMPERATURE, RAINY DAYS AND ANNUAL RAINFALL AT SELECTED CENTRES
 1981

(तपमान सेंटिग्रेड द्विप्रामध्ये, पाऊस मिलिमीटरमध्ये/Temperature in degrees centigrade and Rainfall in mm.)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	तपमान/Temperature		पाऊस/Rainfall		नेहमीचा पाऊस Normal Rainfall	Centres
		कमाल Maximum (Highest)	किमान Minimum (Lowest)	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	40.4	14.8	68	1,949.3	1,805	Colaba (Greater Bombay)
2	सांताक्रुझ (बृहन्मुंबई)	39.1	12.4	76	2,440.8	2,812	Santacruz (Greater Bombay)
3	डहाणू (ठाणे)	39.1	13.0	71	2,464.5	1,759	Dahanu (Thane)
4	भीरा (कुलाबा)	44.0	11.5	96	4,307.6	N.A.	Bhira (Kulaba)
5	भलिबाग (कुलाबा)	39.8	12.8	71	2,145.2	1,960	Alibag (Kulaba)
6	रत्नागिरी	39.0	15.2	99	3,235.6	2,617	Ratnagiri
7	देवगड (रत्नागिरी)	39.2	16.0	87	2,493.0	2,246	Devgad (Ratnagiri)
8	हर्ण (रत्नागिरी)	34.0	N.A.	87	2,267.8	2,472	Harnai (Ratnagiri)
9	नाशिक	N.A.	N.A.	57	949.8	697	Nashik
10	ओझर (नाशिक)	41.7	3.5	46	576.6	633	Ozar (Nashik)
11	मालेगाव कॅम्प	44.4	5.2	34	215.8	N.A.	Malegaon Camp
12	नंदुरबार (धुळे)	44.6	11.3	53	729.2	643	Nandurbar (Dhule)
13	जळगाव	46.3	4.0	45	801.0	787	Jalgaon
14	अहमदनगर	43.5	8.8	36	638.2	622	Ahmednagar
15	पुणे	42.1	4.7	53	765.1	661	Pune

16	वारामती (पुणे)	..	42.0	6.5	29	903.7	465	Baramati (Pune)
17	लोहगाव (पुणे)	..	42.4	5.5	46	750.8	684	Lohgaon (Pune)
18	वानोरी (ए.एफ.एम.सी.)	..	42.3	7.1	N.A.	N.A.	640	Wanorie (A.F.M.C.)
19	महाबळेश्वर (सातारा)	..	N.A.	N.A.	120	4,946.5	6,226	Mahableshwar (Satara)
20	सांगली	..	42.0	9.0	40	643.6	N.A.	Sangli
21	सोलापूर	..	43.7	9.9	54	1,014.1	678	Solapur
22	जेऊर (सोलापूर)	..	43.2	5.1	37	644.3	596	Jeur (Solapur)
23	कोल्हापूर	..	40.8	10.6	72	1,111.1	1,070	Kolhapur
24	औरंगाबाद	..	46.6	8.8	55	890.1	726	Aurangabad
25	चिखलदरा (औरंगाबाद)	..	42.0	5.4	53	651.8	6,920	Chikhaldara (Aurangabad)
26	परभणी	..	45.0	9.0	55	923.0	854	Parbhani
27	बीड	..	44.6	6.8	48	775.9	786	Beed
28	नांदेड	..	44.6	6.8	62	1,236.2	901	Nanded
29	बुलढाणा	..	41.7	9.5	54	954.6	857	Buldana.
30	अकोला-विमानतळ	..	45.5	7.4	55	1,028.9	N.A.	Akola Airport
31	अकोला शहर	..	45.1	8.5	58	997.6	801	Akola City
32	अमरावती	..	45.0	11.0	55	1,096.2	876	Amravati
33	यवतमाळ	..	44.9	9.5	68	1,438.8	1,096	Yavatmal
34	पुसद (यवतमाळ)	..	45.6	7.0	55	921.2	875	Pusad (Yavatmal)
35	वर्धा	..	44.4	7.8	55	1,267.0	N.A.	Wardha
36	नागपूर विमानतळ	..	46.3	7.8	59	1,539.0	N.A.	Nagpur Air-port
37	नागपूर शहर	..	45.1	7.8	43	1,179.9	1,242	Nagpur City
38	गोंदिया (भंडारा)	..	45.6	9.0	71	1,280.9	1,471	Gondia (Bhandara)
39	चंद्रपूर	..	46.6	7.3	63	1,376.0	1,267	Chandrapur
40	ब्रह्मपूरी (चंद्रपूर)	..	46.5	6.2	83	1,688.9	N.A.	Brahmapuri (Chandrapur)
41	सिरोंचा (चंद्रपूर)	..	45.3	10.8	63	1,397.9	1,439	Sironcha (Chandrapur)

N. A. उपलब्ध नाही./Not available.

कंसातील नावे, केंद्रे ज्या जिल्ह्यात आहेत त्या जिल्ह्यांची आहेत.

The names in brackets indicate the district wherein the centre is located.

आधार.— (१) विभागीय हवामान शाख कार्यालय, मुंबई व नागपूर.

(२) कृषी संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— (1) Regional Meteorological Department, Bombay and Nagpur.

(2) Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 2.1

पुरुष व स्त्रिया यांची जिल्हावार संख्या/MALE AND FEMALE IN EACH DISTRICT

1981

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	पुरुष Male (3)	स्त्रिया Female (4)	एकूण Total (5)	स्त्री-पुरुष प्रमाण* Sex ratio* (No.) (6)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	4,653	3,591	8,243	772	Greater Bombay
2	ठाणे	1,780	1,572	3,352	883	Thane
3	रायगड	727	760	1,486	1,047	Raigad
4	रत्नागिरी	611	769	1,380	1,258	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	351	423	774	1,204	Sindhudurg
6	नाशिक	1,545	1,447	2,992	938	Nashik
7	धुळे	1,043	1,007	2,050	966	Dhule
8	जळगाव	1,343	1,275	2,618	950	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,383	1,326	2,708	959	Ahmadnagar
10	पुणे	2,150	2,014	4,164	938	Pune
11	सातारा	989	1,050	2,039	1,061	Satara
12	सांगली	931	900	1,831	967	Sangli
13	सोलापूर	1,334	1,257	2,591	942	Solapur
14	कोल्हापूर	1,255	1,209	2,464	963	Kolhapur
15	औरंगाबाद	820	768	1,588	936	Aurangabad
16	जालना	524	508	1,032	970	Jalna
17	परभणी	835	808	1,643	967	Parbhani
18	बीड	719	694	1,412	965	Beed
19	नांदेड	892	857	1,749	960	Nanded
20	उस्मानाबाद	526	504	1,030	958	Osmanabad
21	लातूर	660	633	1,294	959	Latur

22	बुलढाणा	..	..	771	738	1,509	957	Buldhana
23	थकोला	..	..	938	889	1,827	949	Akola
24	अमरावती	..	..	962	900	1,861	937	Amravati
25	यवतमाळ	..	..	887	850	1,737	959	Yavatmal
26	वर्धा	..	..	476	451	927	948	Wardha
27	नागपूर	..	..	1,345	1,243	2,589	925	Nagpur
28	भंडारा	..	..	920	917	1,838	997	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	..	724	694	1,418	959	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	322	316	637	981	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	..	..	32,415	30,369	62,784	937	Maharashtra State
	भारत@	..	..	3,54,398	3,30,787	6,85,185	933	@India

टीप.—(१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा काही ठिकाणी जुळणार नाहीत.

(२) *दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या.

(३) @जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची अंदाजित लोकसंख्या घेऊन व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीर मधील बळकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

(३) पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने मुंबई, यांनी १९८१ च्या जनगणनेतील माहितीवरून तयार केली आहे. हे आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) *Females per 1,000 males.

(iii) @Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation of Pakistan and China where census could not be taken.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(2) Registrar General and Census Commissioner for India.

(3) Directorate of Economics and Statistics, Bombay has compiled the information of reorganised districts from the information available in population Census, 1981. The figures are provisional.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.2

जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या/RURAL AND URBAN POPULATION IN EACH DISTRICT

1981

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	लोकसंख्या Population			नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येची शकडा प्रमाण Percentage of ur- ban population to total population	दशवर्षीय वाढीचे प्रमाण Decennial growth rate 1971-81 (%)			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई		8,243	8,243	100.00		38.38	38.38	Greater Bombay
2	ठाणे	1,865	1,486	3,352	44.34	28.45	80.43	47.28	Thane
3	रायगड	1,277	210	1,486	14.12	15.09	37.86	17.84	Raigad
4	रत्नागिरी	1,259	120	1,380	8.73	6.46	2.25	6.11	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	722	51	773	6.54	*	*	*	Sindhudurg
6	नाशिक	2,064	928	2,992	31.02	22.24	37.11	26.49	Nashik
7	धुळे	1,650	400	2,050	19.52	20.23	39.41	23.55	Dhule
8	जळगाव	1,960	658	2,618	25.14	21.09	21.27	23.52	Jalgaon
9	अहमदनगर	2,357	351	2,708	12.97	16.96	40.04	19.52	Ahmadnagar
10	पुणे	2,193	1,971	4,164	47.33	18.83	48.64	31.30	Pune
11	सातारा	1,773	266	2,039	13.04	18.33	17.10	18.17	Satara
12	सांगली	1,437	394	1,831	21.52	14.82	37.67	19.08	Sangli
13	सोलापूर	1,824	767	2,591	29.62	12.65	24.69	15.94	Solapur
14	कोल्हापूर	1,843	622	2,465	25.22	17.34	41.64	22.57	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,194	394	1,588	24.83	15.61	63.78	23.66	Aurangabad
16	जालना	873	160	1,032	15.46	*	*	*	Jalna
17	परभणी	1,316	326	1,643	19.87	17.63	42.05	21.59	Parbhani

18	बीड	..	1,183	230	1,412	16.28	10.59	54.35	15.67	Beed
19	नांदेड	..	1,421	328	1,749	18.74	21.72	44.92	25.36	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	900	130	1,030	12.64	13.83	45.21	17.76	Osmanabad
21	लातूर	..	1,080	213	1,293	16.47	*	*	*	Latur
22	बुलढाणा	..	1,230	279	1,509	18.49	18.27	26.00	19.62	Buldana
23	अकोला	..	1,372	455	1,827	24.89	19.68	28.91	21.86	Akola
24	अमरावती	..	1,317	544	1,861	29.25	18.10	28.45	20.95	Amravati
25	यवतमाळ	..	1,475	262	1,737	15.04	20.14	35.46	22.23	Yavatmal
26	वर्धा	..	695	231	927	24.98	18.27	21.32	18.02	Wardha
27	नागपूर	..	1,120	1,469	2,589	56.75	26.39	39.55	33.54	Nagpur
28	भंडारा	..	1,597	241	1,838	13.10	13.76	33.65	16.02	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	1,172	246	1,418	17.36	21.96	57.11	25.54	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	621	15	637	2.43	*	*	*	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	..	40,791	21,993	62,784	35.03	17.55	39.99	24.54	Maharashtra State
	भारत†	..	5,25,457	1,59,727	6,85,185	23.31	19.73	46.41	25.00	India†

टीप.— (१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत. Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(२) *पुनर्रचित जिल्ह्यांसाठी दशवर्षीय वाढ पुनर्रचना होण्यापूर्वीच्या स्थितीवर आधारित आहे.

(ii) *Decennial growth rate for, reorganise districts is based on the information prior to re-organisation.

(३) † जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची अंदाजित लोकसंख्या घेऊन व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील बळकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

(iii) †Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation of Pakistan and China where census could not be taken.

आधार.— (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. (२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

Source.— (1) Director of Census Operations, Maharashtra. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

(३) पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने १९८१ जनगणनेतील माहिती वरून तयार केली आहे हे आकडे अस्थायी आहेत.

(3) Directorate of Economics and Statistics, Bombay has compiled the information of reorganised district from the information available in population census, 1981. The figures are provisional.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3

जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता/AREA AND DENSITY OF EACH DISTRICT 1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर) Area in sq. kilometres	घनता (प्रत्येक चौ. किलो- मीटरमागे लोकसंख्या) Density (No.) of persons per sq. kilometre	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	603	13,644	Greater Bombay
2	ठाणे ..	9,558	349	Thane
3	रायगड ..	7,148	208	Raigad
4	रत्नागिरी ..	8,249	167	Ratnagiri
5	सिध्दूर्ग ..	5,232	148	Sindhudurg
6	नाशिक ..	15,530	192	Nashik
7	धुळे ..	13,150	156	Dhule
8	जळगाव ..	11,765	223	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	17,048	159	Ahmadnagar
10	पुणे ..	15,642	266	Pune
11	सातारा ..	10,484	195	Satara
12	सांगली ..	8,572	213	Sangli
13	सोलापूर ..	14,874	174	Solapur
14	कोल्हापूर ..	7,620	323	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	10,150	173	Aurangabad
16	जालना ..	7,612	119	Jalna
17	परभणी ..	11,038	149	Parbhani
18	बीड ..	10,624	133	Beed
19	नांदेड ..	10,502	166	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	7,510	137	Osmanabad
21	लातूर ..	7,304	177	Latur
22	बुलढाणा ..	9,661	156	Buldana
23	अकोला ..	10,575	173	Akola
24	अमरावती ..	12,212	152	Amravati
25	यवतमाळ ..	13,584	128	Yavatmal
26	वर्धा ..	6,310	147	Wardha
27	नागपूर ..	9,931	260	Nagpur
28	भंडारा ..	9,213	199	Bhandara
29	चंद्रपूर ..	10,490	135	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	15,433	41	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य ..	3,07,690	204	Maharashtra State
	भारत ..	32,87,263	216*	India

टीप.— (१) आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—(1) Figures are provisional.

(२) *आसाम आणि जम्मू व काश्मीर वगळून. (2) *Excluding Assam and Jammu and Kashmir.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना महाराष्ट्र. Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

(३) पुनर्रचित जिल्हांची माहिती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई यांनी १९८१ च्या जनगणनेतील माहिती-बळक तयार केली आहे. हे आकडे अस्थायी आहेत. (3) Directorate of Economics and Statistics,

Bombay has compiled the information of reorganised districts from the information available in population Census, 1981. The figures are provisional.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4

जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)/PERCENTAGE OF LITERACY IN EACH DISTRICT
1981

अनुक्रमांक Serial	जिल्हा	साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी) Literacy percentage			District
		पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बृहन्मुंबई	73.91	60.75	68.18	Greater Bombay
2	ठाणे	59.64	40.15	50.50	Thane
3	रायगड	57.42	34.27	45.59	Raigad
4	रत्नागिरी	59.62	38.15	47.75	{ Ratnagiri Sindhudurg
5	सिंधुदुर्ग				
6	नाशिक	56.09	31.85	44.36	Nashik
7	धुळे	48.61	26.01	37.51	Dhule
8	जळगाव	61.19	34.39	48.14	Jalgaon
9	अहमदनगर	56.51	29.24	43.16	Ahmadnagar
10	पुणे	65.16	42.14	54.03	Pune
11	सातारा	61.39	35.67	48.15	Satara
12	सांगली	59.70	33.60	46.87	Sangli
13	सोलापूर	53.61	26.96	40.68	Solapur
14	कोल्हापूर	59.45	30.79	45.36	Kolhapur
15	औरंगाबाद	50.80	19.96	35.80	{ Aurangabad Jalna
16	जालना				
17	परभणी	44.67	15.53	30.33	Parbhani
18	बीड	45.82	17.27	31.79	Beed
19	नांदेड	43.32	15.67	29.78	Nanded
20	उस्मानाबाद	48.73	21.40	35.36	{ Osmanabad Latur
21	लातूर				
22	बुलढाणा	58.68	29.97	44.64	Buldana
23	अकोला	59.54	35.45	47.82	Akola
24	अमरावती	61.50	42.55	51.82	Amravati
25	यवतमाळ	51.21	26.86	39.29	Yavatmal
26	वर्धा	61.01	40.53	51.05	Wardha
27	नागपूर	63.74	44.62	54.56	Nagpur
28	भंडारा	58.31	29.49	43.92	Bhandara
29	चंद्रपूर	46.73	22.22	34.69	{ Chandrapur Gadchiroli
30	गडचिरोली				
	महाराष्ट्र राज्य-१९८१	58.79	34.79	47.18	Maharashtra State—1981
	महाराष्ट्र राज्य-१९७१	51.04	26.43	39.18	Maharashtra State—1971
	भारत† १९८१	46.89	24.82	36.23	India† .. 1981

टीप.—(१) † आसाम बगळून.

Note.—(1) † Excluding Assam.

(२) पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती उपलब्ध नाही. (2) Information of the reorganised districts is not available.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—(1) Director of Census operations, Maharashtra.

(२) महानिबंधक व गणना आमुक्त, भारत.

(2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5

१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार
DECADAL VARIATION IN POPULATION SINCE, 1901

दशक Decade	लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार (टक्केवारी) Percentage decadal variation in population					
(1)	(2)					
1901-11	..	..	..	..	..	+10.74
1911-21	..	..	..	..	..	-2.91
1921-31	..	..	..	..	..	+14.91
1931-41	..	..	..	..	..	+11.99
1941-51	..	..	..	..	..	+19.27
1951-61	..	..	..	..	..	+23.60
1961-71	..	..	..	..	..	+27.45
1971-81	..	..	..	..	..	+24.54

आधार :- संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6

शहरांच्या लोकसंख्या-गटाप्रमाणे नागरी लोकसंख्या
URBAN POPULATION BY SIZE-CLASS OF TOWNS
1981

शहरी/खण्डक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे व शहर संकुले Number of towns and UAs.	लोकसंख्या Population	एकूण शहरी लोकसंख्येचे सेकडा प्रमाण Percentage to total urban population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	Below 5,000 हून कमी	16	54,752	0.2	
2	5,000—9,999	42	3,38,023	1.5	
3	10,000—19,999	91	13,30,620	6.1	
4	20,000—49,999	82	24,10,937	11.0	
5	50,000—99,999	20	13,06,226	5.9	
6	1,00,000 आणि त्याहून अधिक and above	25	1,65,53,036	75.3	
		एकूण/Total	276	2,19,93,594	100.0

UA—Urban Agglomeration.

साधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण
 CLASSIFICATION OF INHABITED VILLAGES ACCORDING TO POPULATION
 1981

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range			वस्ती असलेली एकूण खेडी Number of inhabited villages	ग्रामीण लोकसंख्या Rural Population	एकूण ग्रामीण लोकसंख्येचा शेकडा प्रमाण Percentage to total rural population
(1)	(2)			(3)	(4)	(5)
1	Below 200 पेक्षा कमी	..	..	4,523	4,60,124	1.1
2	200—499	..	..	9,248	32,68,093	8.0
3	500—999	..	..	12,330	88,91,308	21.8
4	1,000—1,999	..	..	8,954	1,23,57,047	30.3
5	2,000—4,999	..	..	3,604	1,04,71,160	25.7
6	5,000—9,999	..	..	579	38,37,056	9.4
7	10,000 आणि त्याहून अधिक and above	..	..	116	15,05,789	3.7
एकूण/Total				.. 39,354	4,07,90,577	100.0

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra,

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले
CITIES / URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION OF 1,00,000
OR ABOVE
1981

अनुक्रमांक Serial No.	शहर/शहर संकुलाचे नाव (2)	लोकसंख्या (हजारात) Population (in thousand) (3)	Name of City/UA (2)
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई (म. न. पा.) ..	8,243	Greater Bombay City (M. Corp.)
2	पुणे शहर संकुल	1,686	Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे शहर (म. न. पा.)	1,203	(a) Pune City (M. Corp.)
	(आ) पिंपरी चिंचवड (न. प.)	221	(b) Pimpri Chinchwad City (M. Corp.)
	(इ) पुणे कटकमंडळ	86	(c) Pune Cantonment
	(ई) खडकी	81	(d) Kirkee Cantonment
	(उ) देहू रोड	33	(e) Dehu Road Cantonment
	(ऊ) हडपसर	21	(f) Hadapsar
	(ए) लोहगाव	17	(g) Lohgaon
	(ऐ) खडकवासला	17	(h) Khadakvasla
	(ओ) देहू	8	(i) Dehu
3	नागपूर शहर संकुल	1,302	Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म. न. पा.)	1,219	(a) Nagpur City (M. Corp.)
	(आ) कामटो (न. प.)	67	(b) Kamptee (M)
	(इ) कामटो कटकमंडळ	15	(c) Kamptee Cantonment
4	उल्हासनगर शहर संकुल	649	Ulhasnagar Urban Agglomeration
	(अ) उल्हासनगर (न. प.)	274	(a) Ulhasnagar City (M.)
	(आ) कल्याण (न. प.)	136	(b) Kalyan City (M.)
	(इ) डोंबिवली (न. प.)	103	(c) Dombivali City (M.)
	(ई) अंबरनाथ (न. प.)	96	(d) Ambar Nath (M.)
	(उ) काटेमनिवली	20	(e) Katemanivli
	(ऊ) मोहोते	19	(f) Mohone
5	सोलापूर (म. न. पा.)	511	Solapur City (M. Corp.)
6	नाशिक शहर संकुल	429	Nashik Urban Agglomeration
	(अ) नाशिक (न. प.)	262	(a) Nashik City (M.)
	(आ) नाशिक रोड देवळाली (न. प.)	78	(b) Nashik Road Deolali (M)
	(इ) देवळाली कटकमंडळ	58	(c) Deolali Cantonment
	(ई) सतपूर (न. प.)	20	(d) Satpur (M.)
	(उ) भगूर (न. प.)	11	(e) Bhagur (M.)
7	ठाणे शहर संकुल	390	Thane Urban Agglomeration
	(अ) ठाणे (न. प.)	310	(a) Thane City (M.)

तफता क्रमांक/TABLE No. 2.8.—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
	(अ) माजिवडे	49	(b) Majivade
	(इ) कळवा	31	(c) Kalwa
8	कोल्हापूर शहर संकुल	351	Kolhapur Urban Agglomeration
	(अ) कोल्हापूर (म.न.पा.)	340	(a) Kolhapur City (M. Corp.)
	(आ) गांधीनगर	11	(b) Gandhi Nagar
9	औरंगाबाद शहर संकुल	316	Aurangabad Urban Agglomeration
	(अ) औरंगाबाद	299	(a) Aurangabad City
	(आ) औरंगाबाद कटकमंडळ	17	(b) Aurangabad Cantonment
10	सांगली शहर संकुल	269	Sangli Urban Agglomeration
	(अ) सांगली (न.प.)	152	(a) Sangli City (M.)
	(आ) मिरज (न.प.)	105	(b) Miraj City (M.)
	(इ) माधवनगर	11	(c) Madhavnagar
11	अमरावती (न.प.)	261	Amravati City (M.)
12	मालेगाव (न.प.)	246	Malegaon City (M.)
13	अकोला (न.प.)	225	Akola City (M.)
14	धुळे (न.प.)	211	Dhule City (M.)
15	नांदेड (न.प.)	191	Nanded City (M.)
16	अहमदनगर शहर संकुल	181	Ahmednagar Urban Agglomeration.
	(अ) अहमदनगर (न.प.)	144	(a) Ahmednagar City (M.)
	(आ) अहमदनगर कटकमंडळ	37	(b) Ahmednagar Cantonment
17	जळगाव (न.प.)	145	Jalgaon City (M.)
18	इचलकरंजी (न.प.)	134	Ichalkaranji City (M.)
19	भुसावळ शहर संकुल	132	Bhusawal Urban Agglomeration
	(अ) भुसावळ (न.प.)	123	(a) Bhusawal City (M.)
	(आ) कंदारी	9	(b) Kandari
20	जालना (न.प.)	122	Jalna City (M.)
21	चंद्रपूर (न.प.)	116	Chandrapur City (M.)
22	भिवंडी (न.प.)	115	Bhiwandi City (M.)
23	लातूर (न.प.)	112	Latur City (M.)
24	परभणी (न.प.)	109	Parbhani City (M.)
25	गोंदिया (न.प.)	100	Gondiya City (M.)
		एकूण .. 16,546 .. Total	

म.न.पा. = महानगरपालिका/M. Corp.=Municipal Corporation.

न.प. = नगरपरिषद/M=Municipality.

टीप.--आकडे संक्षिप्त किंहीत्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

आधार.--संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9

काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण
CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS

1981

(हजारात/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	महाराष्ट्र Maharashtra	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
	एकूण लोकसंख्या	62,784	Total population
(1)	शेतकरी	8,536	As cultivator
(2)	शेतमजूर	6,471	As agricultural labourers
(3)	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीमारी, शिकार मळे, फळबागा वगैरे क्षेत्रात काम करणारे	518	In livestock, forestry, fishing, hunting and plantations orchards and allied activities
(4)	खाणकाम आणि दगड खाणकामात काम करणारे	77	In mining and quarrying
(5)	वस्तु निर्माण, प्रक्रिया साधारण दुस्तूतीचे उद्योगघडे करणारे		In manufacturing, processing servicing and repairs—
	(अ) घरगुती उद्योगघडात काम करणारे	620	(a) Household industry.
	(ब) घरगुती उद्योगघडाव्यतिरिक्त इतर उद्योगघडात काम करणारे—	2,697	(b) Other than household industry.
(6)	बांधकाम करणारे	462	In construction.
(7)	व्यापार आणि वाणिज्य क्षेत्रात काम करणारे	1,742	In trade and commerce.
(8)	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण क्षेत्रातील काम करणारे	788	In transport, storage and communications.
(9)	इतर काम करणारे	2,392	In Other services
	एकूण मुख्यतः काम करणारे	24,302	Total main workers
	सीमांतिक कामगार	2,417	Marginal workers
	एकूण काम न करणारे	36,066	Total non-workers

टीप.—आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.
Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

साधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.
Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.10

अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या

POPULATION OF SCHEDULED CASTES AND SCHEDULED TRIBES 1981

(संख्या/Number)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुसूचित जाती Scheduled castes	अनुसूचित जमाती Scheduled tribes	एकूण लोकसंख्याशी टक्केवारी/Percentage to total population		District
				अनु. जाती S.C.	अनु. जमाती S.T.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	वृहन्मंढई ..	3,99,076	84,073	4.84	1.02	Greater Bombay
2	ठाणे ..	83,825	7,29,424	2.50	21.16	Thane
3	रायगड ..	25,182	1,90,210	1.69	12.80	Raigad
4	रत्नागिरी ..	15,079	26,725	1.09	1.94	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	31,254	6,622	4.04	0.86	Sindhudurg
6	नाशिक ..	1,85,859	7,01,647	6.21	23.45	Nashik
7	धळे ..	85,735	8,31,064	4.18	40.53	Dhule
8	जळगाव ..	1,54,227	2,16,009	5.89	8.25	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	2,87,707	1,87,656	10.62	6.93	Ahmadnagar
10	पुणे ..	3,13,797	1,58,705	7.54	3.88	Pune
11	सातारा ..	1,26,630	13,060	6.21	0.64	Satara
12	सांगली ..	2,04,352	15,535	11.16	0.85	Sangli
13	सोलापूर ..	3,70,795	50,755	14.31	1.96	Solapur
14	कोल्हापूर ..	3,01,448	25,710	12.23	1.04	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	94,415	58,480	5.95	3.68	Aurangabad
16	जालना ..	67,648	20,258	6.55	1.96	Jalna
17	परभणी ..	94,839	75,502	5.77	4.60	Parbhani
18	बीड ..	1,57,819	12,218	11.17	0.87	Beed
19	नांदेड ..	1,97,709	1,78,238	11.30	10.19	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	1,44,887	19,320	14.07	1.88	Osmanabad
21	लातूर ..	2,12,525	34,702	16.43	2.59	Latur
22	बुलढाणा ..	93,227	66,457	6.18	4.40	Buldana
23	अकोला ..	1,00,616	1,14,759	5.51	6.28	Akola
24	अमरावती ..	1,12,754	2,41,704	6.06	12.98	Amravati
25	यवतमाळ ..	85,985	3,70,116	4.95	21.30	Yavatmal
26	वर्धा ..	36,412	1,42,244	3.93	15.35	Wardha
27	नागपूर ..	1,82,395	3,53,303	7.05	13.65	Nagpur
28	भंडारा ..	1,79,244	2,98,039	9.75	16.22	Bhandara
29	चंद्रपूर ..	43,718	2,50,599	6.86	39.32	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	90,604	2,98,904	6.39	21.07	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	44,79,763	57,72,038	7.14	9.19	Maharashtra
	भारत*	10,47,54,623	5,16,28,638	15.75	7.76	India*

टीप.— (१) *आसाम वगळून

Note.—(1) *Excluding Assam.

(२) पुनर्रचित जिल्हांची माहिती अस्पायी आहे. व ती अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने जनगणनेच्या माहिती-वरून तयार केली आहे.

(2) Directorate of Economics and Statistics has compiled the information of the re-organised districts from the information available in census.

बाधार—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या
 DISABLED POPULATION IN MAHARASHTRA STATE BY TYPE OF DISABILITY
 1981*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्णतः अंध Totally Blind	पूर्णतः पांगळे Totally Crippled	पूर्णतः मूक Totally Dumb	एकूण Total (3+4+5)	एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage to total population	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	1,513	1,299	903	3,715	0.04	Greater Bombay
2	ठाणे ..	831	951	679	2,461	0.07	Thane
3	रायगड ..	647	642	607	1,896	0.13	Raigad
4	रत्नागिरी ..	809	841	842	2,492	0.12	Ratnagiri
5	नाशिक ..	1,973	1,332	912	4,217	0.14	Nashik
6	धुळे ..	1,342	851	578	2,771	0.14	Dhule
7	जळगाव ..	1,605	1,066	793	3,464	0.13	Jalgaon
8	अहमदनगर ..	1,589	1,086	867	3,542	0.13	Ahmadnagar
9	पुणे ..	1,894 ^a	1,505	1,155	4,554	0.11	Pune
10	सातारा ..	967	851	901	2,719	0.13	Satara
11	सांगली ..	700	1,093	796	2,589	0.14	Sangli
12	सोलापूर ..	1,790	1,080	1,107	3,977	0.15	Solapur
13	कोल्हापूर ..	722	1,122	860	2,704	0.11	Kolhapur
14	औरंगाबाद ..	2,120	1,323	800	4,243	0.17	Aurangabad
15	परभणी ..	1,925	899	667	3,491	0.19	Parbhani
16	बीड ..	1,625	815	493	2,933	0.20	Beed
17	नांदेड ..	1,643	887	615	3,145	0.18	Nanded
18	उस्मानाबाद ..	2,234	1,385	771	4,390	0.20	Osmanabad
19	बुलढाणा ..	1,279	707	604	2,590	0.17	Buldana
20	अकोला ..	1,548	839	629	3,016	0.17	Akola
21	अमरावती ..	1,125	825	536	2,486	0.13	Amravati
22	यवतमाळ ..	1,640	863	699	3,202	0.18	Yavatmal
23	वर्धा ..	671	392	314	1,377	0.15	Wardha
24	नागपूर ..	1,117	1,015	583	2,715	0.10	Nagpur
25	भंडारा ..	1,406	1,261	644	3,311	0.18	Bhandara
26	चंद्रपूर ..	2,249	1,435	708	4,392	0.21	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य ..		36,964	26,365	19,063	82,392	0.13	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

आर्घार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—Director of Census operations, Maharashtra.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1

जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1981-82	1982-83	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकांनुसार)	30,758	30,758	Total geographical area by village papers.
2	जंगल व्याप्त क्षेत्र]]	5,312	5,312	Area under forests.
3	पडीक व लागवडीलायक नसलेली जमीन ..	1,730	1,722	Barren and unculturable land.
4	बिगरशेती वापराखाली नसलेली जमीन.	991	998	Land put to non-agricultural uses.
5	लागवडीलायक पण वापरात नसलेली	987	986	Culturable waste.
6	कायम गुरचरण ..	1,583	1,583	Permanent pastures.
7	झाडे-झुडुपांखालील जमीन ..	185	183	Land under miscellaneous tree crops etc.
8	चालू पड ..	856	866	Current fallows.
9	इतर पड ..	802	803	Other fallows.
10	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ) ..	18,314	18,302	Net area sown
11	एकापेक्षा अधिकवेळा लागवड केलेले क्षेत्र.	2,072	1,655	Area sown more than once
12	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र ..	20,386	19,957	Gross cropped area.

आधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.2

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र

DISTRICTWISE BREAK-UP OF CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA

1980-81

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक / Serial No.	जिल्हा	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area	कसलेले निव्वळ क्षेत्र Net area sown	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र Gross area sown	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	.. 38	10	6	7	Greater Bombay
2	ठाणे	.. 934	420	263	278	Thane
3	रायगड	.. 687	360	195	227	Raigad
4	रत्नागिरी	.. 1,279	876	354	386	Ratnagiri
5	नाशिक	.. 1,563	1,044	932	973	Nashik
6	घुळे	.. 1,438	779	705	767	Dhule
7	जळगाव	.. 1,164	909	822	969	Jalgaon
8	अहमदनगर	.. 1,702	1,360	1,223	1,339	Ahmadnagar
9	पुणे	.. 1,562	1,181	1,008	1,146	Pune
10	सातारा	.. 1,058	769	564	632	Satara
11	सांगली	.. 861	742	608	653	Sangli
12	सोलापूर	.. 1,501	1,396	1,119	1,190	Solapur
13	कोल्हापूर	.. 818	598	418	456	Kolhapur
14	औरंगाबाद	.. 1,627	1,453	1,286	1,363	Aurangabad
15	परभणी	.. 1,250	1,152	1,003	1,152	Parbhani
16	बीड	.. 1,117	1,050	802	895	Beed
17	नांदेड	.. 1,033	896	742	764	Nanded
18	उस्मानाबाद	.. 1,403	1,362	1,141	1,343	Osmanabad
19	बुलढाणा	.. 967	792	678	778	Buldana
20	अकोला	.. 1,056	919	827	902	Akola
21	अमरावती	.. 1,222	840	719	773	Amravati

तक्ता क्रमांक/Table No. 3·2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
22	यवतमाळ ..	1,352	1,018	851	863	Yavatmal
23	वर्धा ..	629	514	428	458	Wardha
24	नागपूर ..	986	716	550	618	Nagpur
25	भंडारा ..	928	577	373	450	Bhandara
26	चंद्रपूर ..	2,583	992	683	754	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य ..	30,758	22,722	18,299	20,133	Maharashtra State

टीप.—(१) लागवडीलायक क्षेत्र—यात (१) लागवडीलायक पडीक, (२) झाडेमुडपांखालील जमीन, (३) चालू पड, (४) इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो.
(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—(i) Culturable area includes—(1) culturable waste, (2) land under miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows, and (5) net area sown.

(ii) Details do not add up to the totals due to rounding.

आधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती / AGRICULTURE

तपता क्रमांक / TABLE No. 3.3

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS**

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रीक टनांत)
(Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	पिक	1981-82		1982-83		1983-84		Crops (2)
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)	क्षेत्र Area (7)	उत्पादन Outturn (8)	
1	सांदूळ	1,515	2,435	1,486	1,949	1,521	2,461	Rice
2	गहू	1,128	989	1,023	803	1,183	1,142	Wheat
3	ज्वारी	6,578	4,891	6,647	4,653	6,541	4,678	Jowar
4	बाजरी	1,744	779	1,390	445	1,813	908	Bajri
5	एकूण धान्ये (इतर धान्ये वगळून)	11,467	9,533	11,029	8,253	11,593	9,694	Total cereals (including other cereals)
6	एकूण कडधान्ये	2,752	1,039	2,574	968	2,962	1,258	Total pulses
7	ऊस@	366	3,152	390	3,326	294	2,838	Sugarcane
8	कापूस*	2,710	1,465	2,655	1,626	2,685	814	Cotton
9	भुईमूग	676	435	617	419	810	808	Groundnut
10	तंबाखू	12	7	12	7	10	8	Tobacco

टीप.—**अस्थायी/Provisional.

@उसाचे उत्पादन गुळाचे आहे व ते कापणी झालेल्या क्षेत्रावर आधारित आहे.

*कापसाचे उत्पादन लिंटमधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार गासड्यांमध्ये आहे.

Note.—@The production of sugarcane is in terms of gur and is worked out on the basis of harvested area.

*The production of cotton is in terms of lint and in "000" bales of 170 Kg. each.

आघार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रिक टनांत)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	तांदूळ/Rice		गहू/Wheat	
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	बृहन्मुंबई	..	1	2	..
2	ठाणे	..	150	267	..
3	रायगड	..	144	268	..
4	रत्नागिरी	..	79	133	..
5	सिध्दुर्ग	..	68	106	..
6	नाशिक	..	39	41	92
7	धुळे	..	24	15	41
8	जळगाव	..	9	13	43
9	अहमदनगर	..	7	10	64
10	पुणे	..	51	72	44
11	सातारा	..	36	54	26
12	सांगली	..	16	28	38
13	सोलापूर	..	4	6	46
14	कोल्हापूर	..	96	182	16
15	औरंगाबाद	..	5	3	47
16	जालना	..	4	2	44
17	परभणी	..	23	15	58
18	बीड	..	7	5	45
19	नांदेड	..	35	25	40
20	उस्मानाबाद	..	39	25	56
21	लातूर	..	..	..	..
22	बुलढाणा	..	3	2	28
23	अकोला	..	8	5	45
24	अमरावती	..	13	7	45
25	यवतमाळ	..	12	8	22
26	वर्धा	..	9	11	37
27	नागपूर	..	37	41	76
28	भंडारा	..	280	236	29
29	चंद्रपूर	..	255	309	41
30	गडचिरोली	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	..	1,453	1,891	1,023
					803

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरखा जुळणार नाहीत.

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4

AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS IN DISTRICTS 1982-83

(Area in '000 hectares and Outturn is '000 tonnes)

ज्वारी/Jowar		बाजरी/Bajri		एकूण धान्ये/All cereals		Disitrect
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
..	..	..	..	1	2	Greater Bombay
..	..	..	..	177	292	Thane
..	..	..	..	177	305	Raigad
..	..	..	..	145	185	Ratnagiri
..	..	..	..	84	126	Sindhudurg
99	55	312	87	615	307	Nashik
171	102	128	60	412	235	Dhule
255	291	108	52	415	402	Jalgaon
630	219	189	34	894	367	Ahmadnagar
522	186	82	31	731	382	Pune
248	196	84	12	415	307	Satara
197	146	77	10	346	228	Sangli
803	149	34	5	906	221	Solapur
45	60	1	..	218	312	Kolhapur
323	155	152	72	537	287	Aurangabad
217	141	42	14	306	191	Jalna
349	263	9	4	441	340	Parbhani
424	214	126	43	611	298	Beed
289	394	1	1	369	451	Nanded
481	405	23	9	675	532	Osmanabad
47	25	..	..	..	..	Latur
245	305	10	4	288	330	Buldana
274	203	5	2	334	240	Akola
194	261	6	2	266	304	Amravati
259	358	10	4	303	390	Yavatmal
127	162	1	..	173	217	Wardha
213	184	..	..	327	276	Nagpur
31	16	..	..	354	290	Bhandara
179	81	..	..	513	438	Chandrapur
27	10	..	..	..	..	Gadchiroli
6,647	4,581	1,390	445	11,029	8,253	Mabarashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

अनुक्रमांक जिल्हा		एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane	
Serial	No.	क्षेत्र	उत्पादन	क्षेत्र	उत्पादन (गुळ)
(1)	(2)	Area	Outturn	Area	Outturn (Gur)
(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
1	बृहन्मंबई	..	.....	.....	.....
2	ठाणे	..	19	6	.....
3	रायगढ	..	17	4	.....
4	रत्नागिरी	..	5	1	.....
5	सिध्दूर्ग	..	11	3	.....
6	नाशिक	..	106	36	23
7	धुळे	..	122	42	12
8	जळगाव	..	197	89	11
9	अहमदनगर	..	41	13	80
10	पुणे	..	63	22	35
11	सातारा	..	59	20	27
12	सांगली	..	68	20	34
13	सोलापूर	..	90	24	29
14	कोल्हापूर	..	27	13	61
15	औरंगाबाद	..	226	60	19
16	जालना	..	42	12	7
17	परभणी	..	196	70	6
18	बीड	..	103	40	10
19	नांदेड	..	119	50	10
20	उस्मानाबाद	..	246	82	21
21	लातूर	..	23	8	.....
22	बुलढाणा	..	138	46	2
23	अकोला	..	161	74	1
24	अमरावती	..	89	48	*
25	यवतमाळ	..	110	72	2
26	वर्धा	..	55	45	*
27	नागपूर	..	73	26	*
28	मंडारा	..	59	15	1
29	चंद्रपूर	..	107	23	*
30	गडचिरोली	..	4	1	.....
महाराष्ट्र राज्य		..	2,574	964	390
					3,326

टीप.— (१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/पेसा कमी आहेत.

(४) कापसाचे उत्पादन लिटमध्ये आहे व ते प्रत्यक्ष १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गांसइंधात आहे.

आधार—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 3·4—*contd.*

कापूस/Cotton		भुईमूग/Groundnut		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(17)	(18)	(19)	(20)	
....	....	....	....	Greater Bombay
....	....	....	....	Thane
....	....	....	....	Raigad
....	....	....	....	Ratnagiri
....	....	....	....	Sindhudurg
3	4	55	18	Nashik
59	46	92	34	Dhule
188	140	65	33	Jalgaon
4	6	13	10	Ahmadnagar
3	5	31	24	Pune
8	10	61	71	Satara
2	2	32	26	Sangli
11	17	17	12	Solapur
1	1	53	63	Kolhapur
56	36	13	7	Aurangabad
120	86	9	7	Jalna
232	156	8	6	Parbhani
29	22	11	5	Beed
216	178	6	4	Nanded
28	15	16	11	Osmanabad
..	..	30	19	Latur
263	101	22	7	Buldana
349	137	14	11	Akola
361	176	24	21	Amaravati
410	249	18	7	Yavatmal
176	155	9	12	Wardha
87	60	14	13	Nagpur
....	....	1	1	Bhandara
49	27	....	....	Chandrapur
....	....	....	....	Gadchiroli
2,655	1,626	617	419	Maharashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares.

(4) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each

Source—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक*
INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS*

[पायाभूत काळ : १९६७-७० (त्रैवाषिक) = १००]
[Base : 1967-70 (Triennium) = 100]

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1981-82	1982-83	1983-84	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	अन्नधान्ये—				Foodgrains—
	(अ) तृणधान्ये—				(a) Cereals
(1)	तांदूळ ..	178.5	142.7	180.1	Rice
(2)	गहू ..	257.3	209.1	297.3	Wheat
(3)	ज्वारी ..	155.7	148.1	148.9	Jowar
(4)	बाजरी ..	122.7	70.0	142.9	Bajri
(5)	बाली ..	379.2	322.6	447.1	Barley
(6)	मका ..	406.4	347.1	469.3	Maize
(7)	नाचणी ..	145.2	136.9	153.4	Ragi
(8)	कोद्रा ..	89.0	67.7	96.9	Kodra
(9)	इतर धान्ये ..	99.3	101.3	150.7	Other cereals
	एकूण तृणधान्ये ..	168.7	143.5	173.7	Total Cereals
	(ब) कडधान्ये—				(b) Pulses—
(1)	हरभरा ..	172.1	143.9	206.0	Gram
(2)	तूर ..	142.7	133.3	162.7	Tur
(3)	इतर कडधान्ये ..	102.0	97.6	131.0	Other pulses
	एकूण कडधान्ये ..	128.3	118.7	154.0	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये ..	161.1	138.8	170.0	Total Foodgrains
	अन्नधान्ये नसलेले—				Non-Foodgrains—
	(अ) गळिताची धान्ये—				(a) Oil seeds—
(1)	भुईभूग ..	100.3	87.7	131.6	Groundnut
(2)	तोंड ..	100.4	147.2	161.0	Seasamum
(3)	मोहरी, राई व जवस ..	175.4	160.3	198.5	Rape, mustard and linseed.
(4)	एरंडी ..	166.7	366.7	433.3	Caster seed
	एकूण गळिताची धान्ये ..	104.5	95.9	137.5	Total— Oil seeds

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
(ब) तंतू पिके—					(b) Fibres—
(1) कापूस ..	..	107.5	119.3	59.7	Cotton
(2) मेस्टा ..	..	105.9	95.5	97.8	Mesta
एकूण तंतू पिके	..	107.4	119.2	59.8	Total Fibres
(क) संकीर्ण—					(c) Miscellaneous—
(1) ऊस ..	..	220.8	234.1	199.7	Sugarcane
(2) तंबाखू ..	..	152.1	147.9	164.6	Tobacco
(3) बटाटा ..	..	147.7	121.4	120.6	Potato
(4) मिरची ..	..	82.7	79.6	77.3	Chillies
एकूण संकीर्ण	..	201.2	211.7	182.4	Total-miscellaneous
एकूण अन्नधान्येतर पिके	..	160.5	166.7	148.4	Total-non-foodgrains
सर्व पिके	..	160.8	151.2	160.4	All commodities

*निर्देशांक अंतिम अंदाजावर आधारलेले आहेत./Index numbers are based on final forecast.

आधार—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे. Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·6

मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती
 PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND RECLAMATION

अनुक्रमांक Serial No.	योजना	१९८२-८३ मध्ये साधले Achievements during 1982-83	Scheme
(1)	(2)	(3)	(4)
1	बांध बंदिस्त केलेली जमीन (हजार हेक्टर)	.. 117	Area bunded and contour bunded (in thousand hectares).
2	मजगी केलेली जमीन (हेक्टर)	.. 10,251	Area terraced (hectares).

आकडे अस्थायी आहेत.

The figures are provisional.

आधार.—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 3.7

रासायनिक खतांचे वाटप/DISTRIBUTION OF CHEMICAL FERTILIZERS

1982-83

(मेट्रिक टन/Tonnes)

बाब	राज्यास दिलेले खत Quantity distributed to the State	Item
(1)	(2)	(1)
नत्रयुक्त—		
<i>Nitrogenous</i>		
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N) ..	49,483	Ammonium sulphate (20.6 per cent N)
युरिया (४६ टक्के N) ..	5,07,293	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N) ..	..	Ammonium sulphate nitrate (26 per cent N).
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२६ टक्के N)	36	Calcium ammonium nitrate (26 percent N).
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N)	120	Calcium ammonium nitrate (25 percent N).
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N) ..	2,391	Ammonium chloride (25 per cent N).
फॉस्फेट--		
<i>Phosphates</i>		
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P ₂ O ₅) ..	1,41,993	Single superphosphate (16 per cent P ₂ O ₅).
ट्रीपल सुपरफॉस्फेट (४६ टक्के P ₂ O ₅) ..	1,931	Triple superphosphate (46 per cent P ₂ O ₅).
पेलफॉस (१८ टक्के P ₂ O ₅) ..	..	Pelofos (18 per cent P ₂ O ₅)
मिश्र—		
<i>Complex</i>		
अमोनियम फॉस्फेट सल्फेट ..	5,916	Ammonium phosphate sulphate
नायट्रो फॉस्फेट ..	2,08,071	Nitro phosphate.
युरिया अमोनियम फॉस्फेट ..	1,611	Urea ammonium phosphate.
डाइअमोनियम फॉस्फेट ..	60,059	Diammonium phosphate.
अमोनियम नायट्रेट फॉस्फेट ..	..	Ammonium nitrate phosphate.
NPK मिश्र ..	1,00,124	NPK complex.
पोटॅशिक--		
<i>Potassic</i>		
म्युरिएट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K ₂ O) ..	87,342	Muriate of potash (60 per cent K ₂ O).
सल्फेट ऑफ पोटॅश (५० टक्के K ₂ O) ..	663	Sulphate of potash (50 per cent K ₂ O).

आधार.—भारतीय खत संघ, नवी दिल्ली.

Source.—Fertilizer Association of India, New Delhi.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक./TABLE No. 3.8

शेतीची अवजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS

1978

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	माहिती Particulars	Unit	Item	
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)	
1	नागर--				<i>Ploughs</i>	
	(अ) लाकडी	..	.. हजारांत	1,919	'000 No. (a) Wooden.	
	(ब) लोखंडी	..	.. हजारांत	575	'000 No. (b) Iron.	
2	गाड्या	..	.. हजारांत	1,495	'000 No. Carts	
3	ऊसाचे चरक--				<i>Sugarcane crushers--</i>	
	(अ) शक्तीने चालणारे	..	.. संख्या	7,467	Number (a) Worked by power	
	(ब) बैलांच्या सहाय्याने चालणारे	..	.. संख्या	2,023	Number (b) Worked by bullocks	
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी इंजिने व पंप	..	.. संख्या	1,67,802	Number Oil engines with pumps for irrigation purpose	
5	घाणी--				<i>Ghanis</i>	
	(अ) पाच किलोग्रॅम आणि त्या अधिक धारणा- शक्तीच्या	}	संख्या	1,426	Number	{ (a) 5 kilograms and over (b) Less than 5 kilograms
	(ब) पाच किलोग्रॅम पेक्षा कमी धारणा शक्तीच्या					

आधार.—१२ वी पशुधन गणना, १९७८.

Source.—Quinquennial 12th Livestock Census, 1978.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 3.9

शेती पंपांना बीजपुरवठा/AGRICULTURAL PUMPS ENERGISED

(३१ मार्च १९८४ रोजी/As on 31st March 1984)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	बीजपुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricul- tural pumps energised	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	....	Greater Bombay
2	ठाणे	8,944	Thane
3	रायगड	4,180	Raigad
4	रत्नागिरी	3,680	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	3,631	Sindhudurg
6	नाशिक	73,870	Nashik
7	धुळे	39,203	Dhule
8	जळगाव	64,607	Jalgaon
9	अहमदनगर	87,171	Ahmadnagar
10	पुणे	44,686	Pune
11	सातारा	27,506	Satara
12	सांगली	40,384	Sangli
13	सोलापूर	38,568	Solapur
14	कोल्हापूर	29,075	Kolhapur
15	औरंगाबाद	49,522	Aurangabad
16	जालना	22,541	Jalna
17	परभणी	22,212	Parbhani
18	बीड	25,752	Beed
19	नांदेड	23,583	Nanded
20	उस्मानाबाद	26,401	Osmanabad
21	लातूर	22,593	Latur
22	बुलढाणा	36,997	Buldana
23	अकोला	23,446	Akola
24	अमरावती	44,613	Amravati
25	यवतमाळ	24,906	Yavatmal
26	वर्धा	22,037	Wardha
27	नागपूर	33,940	Nagpur
28	भंडारा	9,504	Bhandara
29	चंद्रपूर	4,286	Chandrapur
30	गडचिरोली	962	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	8,58,800	Maharashtra State

साधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board,
Bombay.

Rb 4537-4

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1

पशुधन/LIVESTOCK POPULATION

1978

(इंजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
I गाई-बैल—			
Cattle			
(१)	तीन वर्षांवरील बैल—		I. Males over three years—
(अ)	केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	21	(a) Used for breeding only
(ब)	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	172	(b) Used for breeding and work both.
(क)	केवळ कामाकरिता वापरलेले	6,066	(c) Used for work only.
(ड)	इतर ..	70	(d) Others
	एकूण	<u>6,329</u>	Total
(२)	तीन वर्षांवरील गाई—II		II. Females over three years—
(अ)	पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या—		(a) Breeding—
(१)	दुभल्या ..	1,858	(i) In milk
(२)	आटलेल्या व न ब्यालेल्या	2,877	(ii) Dry and not calved even once
(ब)	कामाच्या ..	17	(b) Working
(क)	इतर ..	29	(c) Others
	एकूण	<u>4,781</u>	Total
(३)	बासरे (तीन वर्षे व त्याखालील)	4,108	III. Young Stock (three years and under)
	एकूण—गाई-बैल	<u>15,218</u>	Total cattle
II म्हशी-रेडे—			
Buffaloes			
(१)	तीन वर्षांवरील रेडे—		Males over three years—
(अ)	केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले	18	(a) Used for breeding only
(ब)	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	28	(b) Used for breeding and work both.
(क)	केवळ कामाकरिता वापरलेले	271	(c) Used for work only.
(ड)	इतर ..	8	(d) Others
	एकूण	<u>325</u>	Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—Contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
II. (२) तीन वर्षांवरील म्हशी—चालू			II. Females over three years—contd.
(अ) पैदाशीकरिता किंवा दुधाकरिता टेंवलेल्या—			(a) Breeding—
(१) दुमल्या ..	1,275		(i) In Milk
(२) आटलेल्या व न व्यालेल्या	847		(ii) Dry and not calved even once.
(ब) कामाच्या ..	14		(b) Working
(क) इतर ..	11		(c) Others
	एकूण	2,148	Total
(३) रेडके (तीन वर्षे व त्याखालील)	1,425		III. Young stock (three years and under)
	एकूण म्हशी रेडे	3,899	Total buffaloes
3 मेंढरे ..	2,636		Sheep
4 शेळ्या ..	7,563		Goats.
5 घोडे-शिगरे ..	49		Horses and ponies
6 इतर जनावरे ..	278		Other livestock
	एकूण जनावरे	29,642	Total Livestock
7 कोंबड्या, बदके वगैरे ..	18,751		Poultry

आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

Details may not add up to the totals due to rounding.

आधार.—१२ वी पशुघन गणना, १९७८. Source—Quinquennial 12th Livestock Census, 1978.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

जिल्हावार पशुधन/LIVESTOCK POPULATION IN EACH DISTRICT
1978

(हजारत/in thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	गाई-बैल Cattle	म्हशी-रेडे Buffaloes	मेंढरे Sheep	शेळपा Goats	एकूण जनावरे Total livestock	कोंवडपा, बदके वगैरे Total Poultry	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	8	74	3	20	115	270	Greater Bombay
2	ठाणे	496	132	2	136	775	1,077	Thane
3	रायगड	411	109	3	83	609	1,122	Raigad
4	रत्नागिरी	499	78	1	70	648	1,070	Ratnagiri
5	सिधदुर्ग	239	75	....	40	356	648	Sindhudurg
6	नाशिक	833	123	205	410	1,591	710	Nashik
7	धुळे	597	140	86	300	1,141	619	Dhule
8	जळगाव	633	221	39	340	1,250	405	Jalgaon
9	अहमदनगर	832	117	352	689	2,009	1,186	Ahmednagar
10	पुणे	720	204	386	463	1,789	2,534	Pune
11	सातारा	382	264	327	277	1,257	1,125	Satara
12	सांगली	281	283	253	242	1,065	1,030	Sangli
13	सोलापूर	466	173	277	529	1,465	901	Solapur
14	कोल्हापूर	276	420	132	155	990	1,122	Kolhapur
15	औरंगाबाद	465	59	74	307	918	165	Aurangabad
16	जालना	361	41	41	210	661	111	Jalna
17	परभणी	630	110	38	287	1,075	196	Parbhani
18	बीड	550	109	128	387	1,184	334	Beed

19	नदिड	.	.	648	154	43	258	1,116	248	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	316	113	34	204	675	181	Osmanabad
21	लातूर	..	..	364	135	40	177	725	136	Latur
22	बुलढाणा	..	..	541	87	44	274	961	256	Buidana
23	अकोला	..	..	585	104	16	237	956	240	Akola
24	अमरावती	..	..	574	91	33	247	960	302	Amravati
25	यवतमाळ	..	..	760	103	7	309	1,192	499	Yavatmal
26	वर्धा	..	..	398	50	9	139	602	177	Wardha
27	नागपूर	..	..	652	69	17	248	998	335	Nagpur
28	भंडारा	..	..	639	125	3	214	995	621	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	..	620	82	31	183	921	625	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	440	51	12	129	645	506	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	..	..	15,218	3,899	2,636	7,563	29,642	18,751	Maharashtra State

आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.—१२ वी पशुधन गणना, १९७८.

Details may not add up to the totals due to rounding.

Source.—Quinquennial 12th Livestock Census, 1978.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	३१ मार्च १९८४ रोजी As on 31st March 1984	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	पशू पैदास केंद्रे	13*	Number of cattle breeding farms.
2	बकरे पैदास केंद्रे	1	Number of goat breeding farms.
3	भेड पैदास केंद्रे	9	Number of sheep breeding farms.
4	कुक्कुट पैदास व अंडी उवविण्याची केंद्रे	5	Number of poultry breeding farms and central hatcheries.
5	सघन कुक्कुट सुधार केंद्रे	15	Number of intensive poultry development blocks.
6	आधारभूत ग्राम केंद्रे	48	Number of key village centres
7	सघन पशुसुधार प्रकल्प	8	Number of intensive cattle development projects.
8	फिरती (पशुरोगसाथ नियंत्रण फिरते केंद्रे)	9	Number of mobile epizotic control units.
9	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	23	Number of district artificial insemination centres.
10	कृत्रिम रेतन उप केंद्रे—		Number of artificial insemination sub-centres—
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	1,436	(a) Under Zilla Parishads
	(ब) सघन पशुसुधार प्रकल्पांमधील	670	(b) Under intensive cattle development projects.
	(क) आधारभूत ग्राम केंद्रांमधील	417	(c) Under key village centres.

टोप — (१) *दोन विदेशी पशू पैदास केंद्रे घळून.

Note.—Including two Exotic Cattle Breeding Farms.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3-*contd.*

(1)	(2)	(3)	(2)
11	पशुवैद्यकीय संस्था		Number of veterinary institutions—
	(अ) पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये ..	29†	(a) Veterinary polyclinics
	(ब) पशुवैद्यकीय रुग्णालये ..	55‡	(b) Veterinary hospitals.
	(क) पशुवैद्यकीय दवाखाने (स्थानिक क्षेत्र) ..	638	(c) Veterinary dispensaries
	(ढ) फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने ..	20	(d) Mobile veterinary clinics.
	(इ) पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे (स्थानिक क्षेत्र)..	1,310	(e) Veterinary aid centres.
	(फ) फिरती विस्तारीत व प्रात्यक्षिक केंद्रे ..	2	(f) Mobile extension <i>cum</i> demonstration centres.

(२) †परभणी व नागपूर येथील कृषी विद्यापीठाखालील दोन घरून.

Including two under Agricultural Universities at Parbhani and Nagpur.

(३) ‡पुणे येथील कृषी विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील 'सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू अॅनिमल्स' या संस्थेचे एक घरून.

Including one at Pune under Agricultural University and one under 'Society for Prevention of cruelty to animals' at Bombay.

आघार—पशुसंवर्धन संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1.

खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे
 QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING, SALT ISSUED AND FISH REMOVED
 1982-83

(मॅट्रिक टनात /in tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	आवार	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing	मिठाचे वाटप Quantity of salt issued	खारवन बाहेर पाठविलेल्या माशांचे वजन Quantity of cured fish removed	Name of the yard
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	पालशेत*	..	..	..	Palshet
2	बोरिया	..	..	420	Boria
3	जयगढ	559	112	433	Jaigad
4	वरवडे	..	..	349	Warwade
5	मिरकर वाढा	..	..	1,185	Mirkarwada
6	रत्नागिरी	..	..	..	Ratnagiri (Bhatye)
7	पुर्णागढ	..	..	30	Purnagad
8	जांतापूर	..	..	96	Jaftpur
9	विजयदुर्ग	..	..	203	Vijaydurg
10	तारा मुंबरी	..	..	158	Tara mumbri
11	मिठबाव*	..	..	..	Mithbav
12	आचरा*	..	..	..	Achra
13	तलाशील*	..	..	..	Talashil
14	मालवण	..	..	381	Malwan
15	देवबाग	..	..	..	Deobag
16	मोबार*	..	..	..	Mobar
17	कोचरा	..	..	154	Kochara
18	वेंगुर्ला*	..	..	..	Vengurla
19	शिरोडा*	..	..	..	Shisoda
20	साखर मच्छी संस्था	..	..	..	Sakhar Machi Society
21	मुरुद*	..	..	..	Murud
एकूण ..		4,547	910	3,409	Total

*बंद झालेली आवारे/Yards are closed

आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती/MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES

1982-83

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	परिमाण	माहिती Particulars	Units	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	एकूण समुद्र किनारा ..	कि. मीटर	720	Kilometer	Total coastline of State.
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/ गावठाणे.	संख्या	375	No.	Marine fishing villages/hamlets
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या	"	13,023	No.	Boats engaged in fishing.
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्यावर वजन असलेल्या होड्या.	"	6,591	No.	Boats above one tonne.
5	यंत्रसज्ज होड्या—				<i>Mechanised Boats—</i>
	(अ) खात्यानुसार	"	3,479	No.	(a) Departmentally.
	(ब) अस्तित्वात असलेल्या (इतर संस्थांच्या द्वारे)	"	4,635	No.	(b) Existing (including machani- sed by other agencies).
6	एकूण मत्स्योत्पादन—				<i>Fish Production—</i>
	(अ) सागरी	हजार मे. टन	282	Thousand tonnes	(a) Marine.
	(ब) गोड्या पाण्याचे	"	27	Thousand tonnes	(b) Inland.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
7	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था ..	संख्या ..	903	No.	.. Co-operative societies.
8	त्यांच्या सभासदांची संख्या ..	हजारांत ..	129	Thousand	.. Their membership.
9	राज्यातील गोडे पाणी व्याप्त क्षेत्र ..	हजार हेक्टर ..	310	Thousand hectares	Total Inland water spread area
10	मत्स्य बीज साठा— ..				<i>Carp fry stocked.</i>
	(अ) बाहेलून आणलेले ..	हजारांत ..	9,070	Thousand No.	.. (a) Imported.
	(ब) स्थानिक रीत्या पैदास केलेले ..	" ..	41,700	Do.	.. (b) Induced breeding.
	(क) सायप्रिनस ..	" ..	*	Do.	.. (c) Cyprinus.
11	मासळी खारवण्याची आवार केंद्रे ..	संख्या ..	12	No.	.. Fish curing yard.
12	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था ..	" ..	9	No.	.. Fishery schools.
13	सहकारी होड्या बांधणारी केंद्रे ..	" ..	1	No.	.. Co-operative boat building yard

*बाब क्र. १० (ब) मध्ये समाविष्ट करण्यात आले आहेत.
आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

*Included in item No. 10(b).
Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ. कि. मिटरमध्ये/Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार (2)	१९८२-८३ च्या अखेरीस असलेले As at the end of 1982-83 (3)	Class of Forest (2)
1	राखीव	42,829	Reserved
2	संरक्षित	15,370	Protected
3	अवर्गीकृत	5,968	Unclassed
एकूण		64,167	.. Total

टीप.—वरील वनव्याप्त क्षेत्र शासकीय व्यवस्थापनाखाली आहे.

Note.—The above forest area is under administration of the State.

आधार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Pune.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2

मुख्य आणि गौण वनोत्पादन
PRODUCTION OF MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCE

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	1982-83	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	इमारतीचे लाकूड—		<i>Timber—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर) ..	471	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ..	7,01,998	(b) Value (thousand Rs.)
2	बळाऊ लाकूड—		<i>Firewood—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर) ..	1,223	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ..	1,35,489	(b) Value (thousand Rs.)
3	चंदन—		<i>Sandle Wood—</i>
	(अ) मूल्य (हजार रुपयांत) ..	N.A.	(a) Value (thousand Rs.)
4	गौण वनोत्पादन—(मूल्य हजार रुपयांत)		<i>Minor forest product—</i> (Value in thousand Rs.)
	(अ) बांबू	39,516	(a) Bamboo.
	(ब) गवत इत्यादी	3,938	(b) Grass and grazing.
	(क) विडी पाने	93,478	(c) Bidi leaves.
	(ड) इतर उत्पादन	11,518	(d) Other produce.

N.A. उपलब्ध नाही./Not available

आधार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे।

Source.—Chief conservator of forests, Government of Maharashtra, Pune.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.1

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण
 DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH
 1982*

अनुक्रमांक Serial No.	कामगारांचा कामावरील दैनिक सरासरीचा गट	चालू कारखाने (संख्या) Working Factories (No.)	त्यातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी Average daily number of workers (No.)	Range of average daily employment
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	१० पेक्षा कमी	6,131	31,623	Less than 10
2	१० ते १९	4,548	61,985	10 to 19
3	२० ते ४९	3,580	1,08,310	20 to 49
4	५० ते ९९	1,368	93,229	50 to 99
5	१०० ते ४९९	1,324	2,71,394	100 to 499
6	५०० ते ९९९	234	1,59,086	500 to 999
7	१,००० ते ४,९९९	162	2,94,285	1,000 to 4,999
8	५,००० व त्याहून अधिक	12	78,585	5,000 and above.
	एकूण	17,359	10,98,497	Total

*अस्थायी/Provisional

आधार.—मुख्य निरीक्षक, कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—The Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2

कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे कारखान्यांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण
 FACTORIES WITH AVERAGE DAILY EMPLOYMENT CLASSIFIED ACCORDING TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES

1982*

अनुक्रमांक Serial No. (1)	कारखान्याचे प्रमुख गट (2)	प्रत्येक गटातील चालू कारखाने (संख्या) Working factories (No.) (3)	त्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily workers (No.) (4)	Major groups (2)
1	शेती, जंगल व खानकाम	44	1,742	Agriculture, forestry and mining.
2	अन्न पदार्थांचे उत्पादन	1,723	92,409	Manufacture of food products.
3	पेये	38	4,308	Manufacture of beverages,
4	तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन	20	4,264	Manufacture of tobacco and tobacco products.
5	सूती कापडाचे उत्पादन	2,220	1,99,911	Manufacture of cotton textiles.
6	लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या आणि ताग, सण व मेस्टा यांच्या कापडाचे उत्पादन.	856	45,889	Manufacture of wool, silk and synthetic fibre textiles and manufacture of jute, hemp and mesta textiles.
7	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वापरावयाच्या वस्तू).	600	23,060	Manufacture of textile products (including wearing apparel other than footwear).
8	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन	2,046	12,466	Manufacture of wood and wood products furniture and fixtures.
9	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग	1,061	52,922	Manufacture of paper and paper products and printing, publishing and allied industries
10	कातडी, कातड्याच्या आणि केसाळ कातड्याच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून).	73	2,016	Manufacture of leather and leather and fur products (except repair).
11	रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन.	865	44,055	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products.

12	रसायने, रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदार्थ सोडून).	962	1,03,858	Manufacture of chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).
13	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	869	38,587	Manufacture of non-metallic mineral products.
14	मुलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन	728	68,252	Basic metal and alloys industries.
15	धातूंच्या वस्तू व भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून).	1,464	59,999	Manufacture of metal products and parts (except machinery and transport equipments)
16	यंत्रसामुग्री, यांत्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून).	1,487	1,10,524	Manufacture of machinery, machine tools and parts except electrical machinery.
17	विद्युत यंत्रसामुग्री, साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग	818	67,295	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts
18	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन	264	85,630	Manufacture of transport equipments and parts.
19	इतर उत्पादक कारखाने	439	17,077	Other manufacturing industries
20	विद्युत, वायू, बाष्प	136	12,829	Electricity, gas and steam.
21	जल योजना आणि पुरवठा व सफाई सेवा	66	2,518	Water works and supply and sanitary services
22	संकीर्ण, घाऊक आणि किरकोळ व्यापार उद्योगाखालील, नोंदविलेल्या आस्थापना	29	2,121	Establishments registered under miscellaneous wholesale and retail trade industries.
23	बांधकाम व संलग्न कामे सेभू-जल व हवाई वाहतूक. वाहतूकीशी संबंधित दळणवळण सेवा.	17	8,245	Construction and activities allied to construction, land, water and air transport, communications, services incidental to transport.
24	साठवण आणि गोदामे	22	1,166	Storage and warehousing.
25	स्थावर मालमत्ता व व्यावसायिक सेवा, शैक्षणिक, वैद्यकीय व आरोग्य सेवा, आंतरराष्ट्रीय व अन्य राज्य क्षेत्रांतील उपक्रम अन्यत्र अवर्गीकृत सेवा व उचित वर्गीकरण शक्य नसलेली कामे	46	2,251	Education, medical, real estate and business services and health services, international and other extra territorial bodies, services not elsewhere classified and activities not adequately defined.
26	मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा.	20	841	Recreational and cultural services
27	वैयक्तिक सेवा	22	1,430	Personal Services.
28	दुरुस्ती सेवा	424	32,832	Repair Services.
		एकूण	17,359	10,98,497 .. Total

*अस्थायी/Provisional

भाषार.—मुख्य निरीक्षक, कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.—Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3

चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या
WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY EMPLOYMENT IN EACH DISTRICT
1982*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	चालू कारखा- न्याची संख्या Working factories (No.)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers (No.)	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	वृहन्मुंबई	7,541	5,10,581	Greater Bombay.
2	ठाणे	1,255	1,26,808	Thane.
3	रायगड	150	14,609	Raigad.
4	रत्नागिरी	79	3,478	Ratnagiri.
5	सिंधुदूर्ग	56	2,516	Sindhudurg
6	नाशिक	565	39,978	Nashik.
7	धुळे	161	8,166	Dhule.
8	जळगाव	338	26,787	Jalgaon.
9	अहमदनगर	240	18,119	Ahmednagar.
10	पुणे	1,583	1,18,938	Pune.
11	सातारा	222	10,641	Satara.
12	सांगली	336	12,982	Sangli.
13	सोलापूर	1,150	29,349	Solapur.
14	कोल्हापूर	722	32,347	Kolhapur.
15	औरंगाबाद	279	21,475	Aurangabad.
16	जालना	85	4,193	Jalna
17	परभणी	74	3,631	Parbhani.
18	बीड	53	3,656	Beed.
19	नांदेड	107	8,184	Nanded.
20	उस्मानाबाद	52	2,623	Osmanabad.
21	बुलढाणा	189	7,518	Buldana.
22	अकोला	288	11,009	Akola.
23	अमरावती	262	10,459	Amravati.
24	यवतमाळ	153	7,608	Yavatmal.
25	वर्धा	59	8,207	Wardha.
26	नागपूर	800	40,510	Nagpur.
27	भंडारा	316	4,007	Bhandara.
28	चंद्रपूर	244	10,118	Chandrapur.
महाराष्ट्र राज्य		17,359	10,98,497	.. Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

आधार.- मुख्य निरीक्षक कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.—Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.4

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, औद्योगिक उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी
PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED BY MANUFACTURE

1981-82

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No:	उद्योग	उत्पादक भांडवल Productive capital	उत्पादन Total output	मूल्यवृद्धी Value added	Industry group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	खाद्य पदार्थांचे उत्पादन	462	1,909	172	Manufacture of food products.
2	पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन ..	75	190	40	Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products.
3	सूती कापडाचे उत्पादन	343	955	243	Manufacture of cotton textiles.
4	लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या कापडाचे उत्पादन	244	867	166	Manufacture of wool, silk and synthetic fibre textiles.
5	कापडाच्या, तागाच्या व अंबाडीच्या वस्तूंचे उत्पादन	..	3	..	Manufacture of jute, hemp and mesta textiles.
6	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादत्राणें सोडून सर्व वापरावयाच्या वस्तू)	46	267	37	Manufacture of textile products (including wearing apparel other than footwear).
7	लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर यांचे उत्पादन ..	15	39	7	Manufacture of wood and wood products, furniture and fixtures.
8	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन व संबंधित उद्योग.	249	479	132	Manufacture of paper and paper products, printing, publishing and allied industries.
9	कातडी, कातड्याच्या आणि केसाळ कातड्याच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून)	3	16	2	Manufacture of leather, leather and fur products (except repairs).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
10	रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन.	301	1,626	133	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products.
11	रसायने व रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन ..	1,476	3,314	678	Manufacture of chemicals and chemical products.
12	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	113	273	75	Manufacture of non-metallic mineral products.
13	मूलभूत धातू व मिश्र धातू यांचे उत्पादन ..	367	1,294	202	Basic metal and alloys industries.
14	धातूच्या वस्तू व सुटे भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून).	219	632	160	Manufacture of metal products and parts (except machinery and transport equipment).
15	यंत्रसामुग्री, यांत्रिक अवजारे आणि सुटे भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून).	450	1,225	311	Manufacture of machinery, machine tools and parts (except electrical machinery).
16	विद्युत यंत्रसामुग्री, साधने, उपकरणे आणि सुटे भाग	348	973	239	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances, supplies and parts.
17	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन ..	866	1,323	337	Manufacture of transport equipment and parts.
18	उत्पादन करणारे इतर उद्योग	66	168	37	Other manufacturing industries.
19	इतर	2,833	1,417	345	Others.
	एकूण	8,476	16,970	3,316 ..	Total

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत व वार्षिक उद्योग पाहणी, १९८१-८२ वर आधारित आहेत.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Note.—Figures are provisional and are based on Annual Survey of Industries, 1981-82.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.5

कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी
 AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY
 1983

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेवारीत) Average percentage of absenteeism	Centres
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई	22.93	Bombay.
2	सोलापूर	36.39	Solapur.
3	नागपूर	24.85	Nagpur.
4	जळगाव	22.11	Jalgaon.
5	नांदेड	40.01	Nanded.
6	औरंगाबाद	20.06	Aurangabad.
7	इतर केंद्रे	28.89	Other centres.
	एकूण केंद्रे	24.98	All centres.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.6

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES

1983

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	कापड गिरण्या—		<i>Textiles—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	85	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	1,83,090	(b) Number of workers involved
(ग)	प्रत्यक्ष	1,82,863	(1) Directly.
(घ)	अप्रत्यक्ष	227	(2) Indirectly.
(क)	बाया गेलेले एकूण श्रमदिन ..	1,34,60,103	(c) Number of mandays lost.
2	यंत्रोत्पादक कारखाने—		<i>Engineering—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	75	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	19,107	(b) Number of workers involved
(ग)	प्रत्यक्ष	17,674	(1) Directly.
(घ)	अप्रत्यक्ष	1,433	(2) Indirectly.
(क)	बाया गेलेले एकूण श्रमदिन ..	10,62,543	(c) Number of mandays lost.
3	संकीर्ण—		<i>Miscellaneous—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	103	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	20,521	(b) Number of workers involved
(ग)	प्रत्यक्ष	20,253	(1) Directly.
(घ)	अप्रत्यक्ष	268	(2) Indirectly.
(क)	बाया गेलेले एकूण श्रमदिन ..	21,81,748	(c) Number of mandays lost.
4	एकूण—		<i>Total—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	263	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	2,22,712	(b) Number of workers involved
(ग)	प्रत्यक्ष	2,20,790	(1) Directly.
(घ)	अप्रत्यक्ष	1,928	(2) Indirectly.
(क)	बाया गेलेले एकूण श्रमदिन ..	1,67,04,394	(c) Number of mandays lost.

आकडे अस्थायी आहेत. Figures are provisional.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. *Source.*—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.7

कापड उद्योगांची माहिती (गिरणी विभाग)/WORKING OF COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)
1983

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	गिरण्यांची संख्या Number of mills as at the end of December 1983	कामगारांची संख्या Employees on roll at the end of December 1983 (No.)	३१ डिसेंबर १९८३ रोजी As on 31st December 1983		Region
				स्थापित चात्या (हजारत) Spindles installed (‘000 No.)	भाग (संभरात) Looms installed (‘00 No.)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	महाराष्ट्र ..	109	2,74,302	5,124	776	Maharashtra.
2	मुंबई शहर ..	54	1,74,156	3,461	619	Bombay City
3	उर्वरित महाराष्ट्र ..	55	1,00,146	1,663	157	Rest of Maharashtra

आधार.—वस्त्र निर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई.

Source.—Textile Commissioner, Government of India, Bombay.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.8

खनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION
1983

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज पदार्थ	उत्पादन (हजार मे. टनांत) Production (in thousand tonnes)	मूल्य (हजार रुपयांत) Value (in thousand Rs.)	Minerals
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट	..	..	Chromite.
2	दगडी कोळसा	8,563	12,27,675	Coal.
3	कच्चे लोखंड	252	9,018	Iron Ore.
4	चुनखडी	972	29,371	Lime stone.
5	कच्चे मँगनीज	237	86,764	Manganese Ore.
6	कॅओलिन (नैसर्गिक) @	4	68	Kaolin (Natural)@
7	गेद	2	41	Ochre.
8	बॉक्साईट	376	25,781	Bauxite.
9	सिलिका सॅंड	115	3,417	Silica sand
10	मीठ*	419	N.A.	Salt*
11	कायनाईट	20	3,581	Kyanite.
12	कोरंडम	1	399	Corundum.
13	डोलोमाईट	19	638	Dolomite.
14	सॅंड (इतर)	500	500	Sand (Others)
15	बेराईट	..	..	Barytes.
16	सीलीमानाईट	2	534	Sillimanite.

टीप.—(1) आकडे अस्थायी आहेत. Note.—Figures are provisional.

(2) @चायना क्ले म्हणून ओळखला जातो/Known as China Clay.

(3) *उप मीठ आयुक्त, मुंबई यांनी कळविल्याप्रमाणे/As reported by the Deputy Salt Commissioner, Bombay.

(4) N. A. —उपलब्ध नाही/Not available.

आधार—भारतीय खान केंद्र, नागपूर. Source.—Indian Bureau of Mines, Nagpur.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.9

औद्योगिक उत्पादन/INDUSTRIAL PRODUCTION

1982

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तुचे नाव	परिमाण	उत्पादन Production	Unit	Name of Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	कोळसा	हजार टन	7,752*	Thousand tonne	Coal (incl. lignite)
2	पेट्रोलियम (क्रूड)	"	12,006*	Do. ..	Petroleum (crude)
3	साखर	"	3,112.8	Do. ..	Sugar
4	मीठ	"	436.3	Do. ..	Salt
5	सर्व प्रकारचे सूत	टन	1,25,960	Tonne ..	All yarn
6	सर्व प्रकारचे कापड	हजार मीटर	5,81,986	Thousand mtrs.	All cloth
7	पेट्रोलियमचे (रिफायनरी) उत्पादन	हजार टन	7,051	Thousand tonne	Petroleum (refinery) products.
8	तयार पोलाद	"	244.6	Do. ..	Finished steel
9	पोलादाची लगड	"	568.8	Do. ..	Steel ingots.
10	कठीण मिश्र घातू	"	100.4	Do. ..	Ferro Alloys
11	रेल्वे डबे	संख्या	13	Number	Railway, Coaches
12	वनस्पती	मे. टनात	5,14,846	M. tonne	Vanaspati

*अस्थायी/provisional

आधार.—सेंट्रल स्टॅटिस्टिकल ऑरगनायझेशन, मासिक अहवाल. Source.—Central Statistical Organisation, Monthly Returns.

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1

विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर

INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY

1982-83

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वाव (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1.	स्थापित क्षमता (३१ मार्च १९८३ रोजी) (हजार किलोवॅटमध्ये)		<i>Installed Capacity (As on 31st March 1983) (Thousand Kw.)</i>
	(अ) वाष्प	3,611	(a) Steam
	(ब) नैसर्गिक वायू	240	(b) Gas
	(क) जल	1,317	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य	210	(d) Nuclear
	एकूण	5,378	Total
2.	उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास) —		<i>Electricity Generated— (Million Kwh.)</i>
	(अ) वाष्प	13,474	(a) Steam
	(ब) नैसर्गिक वायू	1,062	(b) Gas
	(क) जल	5,723	(c) Hydro.
	(ड) अणुशक्तीजन्य	735	(d) Nuclear
	एकूण	20,994	Total
3.	वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास) —		<i>Electricity Consumed— (Million Kwh.)</i>
	(अ) घरगुती वापर	2,197	(a) Domestic
	(आ) व्यापार उदीमासाठी झालेला वापर	1,126	(b) Commercial
	(इ) उद्योगधंद्यांकरिता झालेला वापर ..	8,225	(c) Industrial
	(ई) वाहने चालविण्यासाठी	743	(d) Traction
	(उ) इतर	3,151	(e) Others
	एकूण	15,442	Total

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत व ते केवळ सार्वजनिक सेवा उद्योग संघातील आहेत.

(२) अणुशक्तीजन्य स्थापित क्षमता तारापूर अणुशक्तीजन्य विद्युत केंद्राच्या ५० टक्क्यांहतकी दाखविली आहे.

@ गोप.

आधार.—केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Note.—(1) The figures are provisional. They relate to public utilities only.

(2) Nuclear installed capacity has been shown as 50 per cent of Tarapur Nuclear Power House.

@—Negligible.

Source.—Central Electricity Authority, Government of India, New Delhi.

8. वीज/ELECTRICITY
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2.
विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी/TOWNS AND VILLAGES ELECTRIFIED
(३१ मार्च १९८४ रोजी/As on 31st March 1984.)

अनुक्रमांक Serial No. जिल्हा		विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या No. of towns and villages electrified	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	1	Greater Bombay
2	ठाणे ..	1,373	Thane
3	रायगड ..	1,473	Raigad
4	रत्नागिरी ..	923	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	424	Sindhudurg
6	नाशिक ..	1,541	Nashik
7	धुळे ..	1,178	Dhule
8	जळगाव ..	1,438	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	1,296	Ahmadnagar
10	पुणे ..	1,309	Pune
11	सातारा ..	1,092	Satara
12	सांगली ..	526	Sangli
13	सोलापूर ..	951	Solapur
14	कोल्हापूर ..	992	Kolhapur
15	औरंगाबाद ..	1,205	Aurangabad
16	जालना ..	860	Jalna
17	परभणी ..	1,299	Parbhani
18	बीड ..	983	Beed
19	नांदेड ..	1,335	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	633	Osmanabad
21	लातूर ..	815	Latur
22	बुलढाणा ..	1,148	Buldana
23	अकोला ..	1,370	Akola
24	अमरावती ..	1,502	Amravati
25	यवतमाळ ..	1,561	Yavatmal
26	वर्धा ..	899	Wardha
27	नागपूर ..	1,491	Nagpur
28	भंडारा ..	1,236	Bhandara
29	चंद्रपूर ..	1,028	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	431	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य ..		32,313	Maharashtra State

आधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Bombay.

9. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1

३१ मार्च १९८४ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था

NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 1984

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	हमीने मर्यादित असलेल्या व क्षेत्र भांडवल असलेल्या नफ्यासाठी काम न करणाऱ्या						एकूण Total	District
		कंपन्या		कंपन्या		एकूण	District		
		Companies limited by shares	Companies limited by guarantee and associations not for profit	सावजनिक Public	खाजगी Private				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)		
1	बृहन्मुंबई	1,864	18,138	245	31	20,278	Greater Bombay		
2	ठाणे	5	393	..	..	398	Thane		
3	रायगड	..	29	..	..	29	Raigad		
4	रत्नागिरी	..	12	..	..	12	Ratnagiri		
5	नाशिक	7	134	6	2	149	Nashik		
6	धुळे	1	24	..	..	25	Dhule		
7	जळगाव	9	43	..	..	52	Jalgon		
8	अहमदनगर	11	57	4	..	72	Ahmadnagar		
9	पुणे	59	1,358	16	5	1,438	Pune		
10	सातारा	17	103	..	..	120	Satara		
11	सांगली	14	53	3	1	71	Sangli		
12	सोलापूर	1	74	..	..	75	Solapur		
13	कोल्हापूर	22	168	4	..	194	Kolhapur		
14	औरंगाबाद	14	98	2	..	114	Aurangabad		
15	परभणी	..	6	..	..	6	Parbhani		
16	बीड	..	2	..	..	2	Beed		
17	नांदेड	1	17	1	..	19	Nanded		
18	उस्मानाबाद	1	4	..	..	5	Osmanabad		
19	बुलढाणा	1	6	3	..	10	Buldana		
20	अकोला	13	33	2	..	48	Akola		
21	अमरावती	5	53	..	..	58	Amravati		
22	यवतमाळ	6	8	..	..	14	Yavatmal		
23	वर्धा	3	15	1	..	19	Wardha		
24	नागपूर	52	334	12	4	402	Nagpur		
25	भंडारा	3	20	..	..	23	Bhandara		
26	चंद्रपूर	2	6	1	..	9	Chandrapur		
	महाराष्ट्र राज्य	2,111	21,188	300	43	23,642	Maharashtra State		

आधार.—कंपनी व्यवहार खाते, कायदा, न्याय आणि कंपनी व्यवहार मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs, Ministry of Law, Justice and Company Affairs, Government of India, New Delhi.

10. बँका/BANKS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या
 NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICES
 IN EACH DISTRICT
 (३१ डिसेंबर १९८० रोजी/As on 31st December 1980)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या No. of places having banking offices	एकूण बँक कार्यालयांची संख्या Total No. of banking offices	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	1,249	Greater Bombay
2	ठाणे	89	285	Thane
3	रायगड	59	131	Raigad
4	रत्नागिरी	89	178	Ratnagiri
5	नाशिक	92	280	Nashik
6	धुळे	71	164	Dhule
7	जळगाव	109	236	Jalgaon
8	अहमदनगर	124	262	Ahmadnagar
9	पुणे	113	498	Pune
10	सातारा	84	202	Satara
11	सांगली	97	251	Sangli
12	सोलापूर	96	251	Solapur
13	कोल्हापूर	118	320	Kolhapur
14	औरंगाबाद	89	188	Aurangabad
15	परभणी	65	120	Parbhani
16	बीड	53	99	Beed
17	नांदेड	83	148	Nanded
18	उस्मानाबाद	82	160	Osmanabad
19	बुलढाणा	52	114	Buldana
20	अकोला	48	117	Akola
21	अमरावती	64	134	Amravati
22	यवतमाळ	59	113	Yavatmal
23	वर्धा	28	64	Wardha
24	नागपूर	56	214	Nagpur
25	भंडारा	46	86	Bhandara
26	चंद्रपूर	46	99	Chandrapur
एकूण		1,913	5,963	Total

आधार.—भारताच्या रिझर्व्ह बँकेने प्रकाशित केलेल्या
 "डिरेक्टरी ऑफ बँक ऑफिसिस, डिसेंबर
 १९८०" चे प्रकाशन.

Source.—"Directory of Bank Offices, December
 1980" published by the Reserve Bank
 of India.

11. सहकार/CO-OPERATION

तबता क्रमांक/TABLE No. 11.1

संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाऊ दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल
SOCIETIES, MEMBERSHIP, WORKING CAPITAL, ADVANCES AND TURNOVER

1982-83

अनुक्रमांक Serial No.	सहकारी संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या Number of Societies	सभासदांची संख्या (हजार) Members (Thousand No.)	खेळते भांडवल (लाख रुपये) Working Capital (Lakh Rs.)	दिलेले कर्ज (लाख रुपये) Advances (Lakh Rs.)	थकवाकी (लाख रुपये) Out- standing (Lakh Rs.)	मालाची उलाढाल (लाख रुपये) Turnover of produce (Lakh Rs.)	Type of Society
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	प्रमुख मध्यवर्ती कृषि व विंगर कृषि संस्था.	31	1,180	2,53,636	4,42,171	1,84,781	....	All apex and central societies
2	कृषि पत संस्था *	.. 18,526	5,757	65,031	31,300	46,751	16,730	Agricultural credit*
3	विंगर कृषि पत संस्था	.. 6,062	4,505	1,70,608	1,58,768	1,04,538	2,522	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	.. 478	546	20,675	420	1,225	1,14,244	Marketing
5	उत्पादक संस्था	.. 16,368	2,575	1,43,021	889	3,391	1,09,923	Productive enterprises
6	इतर	.. 25,993	2,459	56,613	1,972	6,100	24,406	Others
	एकूण	.. 67,458	17,022	7,09,584	6,35,520	3,46,786	2,67,825	.. Total

*यात प्राथमिक कृषि पत संस्था यांचा समावेश आहे.
आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

*Includes primary agricultural credit societies.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar of Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATINOS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1

रस्त्यांची लांबी/ROAD LENGTH

(किलोमीटरमध्ये /In Kilometre)

अनुक्रमांक Serial No.	रस्त्यांचा प्रकार	३१ मार्च रोजी As on 31st March		Type of road
		1983*	1984†	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	राष्ट्रीय महामार्ग ..	2,940	2,940	National highways.
2	राज्य महामार्ग ..	19,086	19,277	State highways.
3	प्रमुख जिल्हा रस्ते ..	25,574	25,829	Major district roads.
4	इतर जिल्हा रस्ते ..	26,500	26,765	Other district roads.
5	ग्रामरस्ते ..	29,248	29,540	Village roads.
6	अवर्गीकृत रस्ते ..	42,738	43,165	Unclassified roads.
	एकूण ..	1,46,086	1,47,516	.. Total

*सुधारित/Revised. †अस्थायी/Provisional

माधार. — सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2

पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण

ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPE OF SURFACE

(किलोमीटरमध्ये/In Kilometre)

अनुक्रमांक/ Serial No.	पृष्ठभागाचा प्रकार	३१ मार्च रोजी As on 31st March		Type of surface
		1983*	1984†	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	सिमेंट कांकीट	388	350	Cement Concrete
2	डांबरी	25,653	26,450	Black topped
3	खडीचे	51,075	55,170	Water bound mecadam
	एकूण पृष्ठांकित	77,116	81,970	Total surfaced
4	अपृष्ठांकित	68,970	65,546	Total unsurfaced
	एकूण	1,46,068	1,47,516	Total

*सुधारित/Revised. †अस्थायी/Provisional.

आधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3.

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी*

OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD TRANSPORT CORPORATION*

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	मार्गांची संख्या ३१ मार्च १९८४ रोजी No. of routes as on 31-3-84	मार्गांची एकूण लांबी (किलोमीटर) ३१ मार्च १९८४ रोजी Total route distance (in km.) as on 31-3-84	प्रतिदिन मार्गावर वाहतूक करण्या वाहनांची दैनिक सरासरी संख्या (१९८३-८४) Average No. of vehicles on road per day 1983-84	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची संख्या (१९८३-८४) Average No. of vehicles held during 1983-84	प्रवाशांची दैनिक सरासरी (लाख) (१९८३-८४) Average No. of Passengers travelled daily during 1983-84 (in lakhs)	Region
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	औरंगाबाद ..	1,822	1,44,232	1,436	1,719	6.25	Aurangabad
2	मुंबई ..	4,076	2,07,826	2,905	3,419	14.63	Bombay
3	नागपूर ..	2,163	1,35,419	1,790	2,169	6.38	Nagpur
4	पुणे ..	3,643	2,41,663	2,691	2,966	10.77	Pune
	एकूण ..	11,704	7,29,140	8,822	10,273	38.03	Total

*अस्थायी/Provisional

आधार.—महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई. Source.—Maharashtra State Road Transport Corporation, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4

वापरात असलेली मोटार वाहने
MOTOR VEHICLES IN OPERATION

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनांचा प्रकार	वाहनांची संख्या (१ जानेवारी १९८४ रोजी) Number in force (as on 1st January 1984)	Class of vehicles
(1)	(2)	(3)	(2)
1	दुचाकी स्वयंचलित वाहने	5,97,744	Two wheels auto vehicles
2	मोटारी	2,65,470	Motor cars
3	टॅक्सी कॅब्स	37,843	Taxi cabs
4	स्वयंचलित रिक्शा	56,460	Auto rickshaws
5	स्टेज कॅरिजेस—		Stage carriages—
	(१) डिझेल इंजिनावर चालणाऱ्या	16,991	(i) Diesel engined
	(२) पेट्रोल इंजिनावर चालणाऱ्या	..	(ii) Petrol engined
6	कॉन्ट्रॅक्ट कॅरिजेस—		Contract carriages—
	(१) डिझेल इंजिनावर चालणाऱ्या	2,197	(i) Diesel engined
	(२) पेट्रोल इंजिनावर चालणाऱ्या	..	(ii) Petrol engined
7	मालमोटारी—		Lorries—
	(अ) खाजगी वाहने—		A. Private carriers—
	(१) डिझेल इंजिनावर चालणाऱ्या	27,796	(1) Diesel engined
	(२) पेट्रोल इंजिनावर चालणाऱ्या	7,947	(2) Petrol engined.
	(ब) सार्वजनिक वाहने—		B. Public Carriers—
	(१) डिझेल इंजिनावर चालणाऱ्या	84,216	(1) Diesel engined.
	(२) पेट्रोल इंजिनावर चालणाऱ्या	11,011	(2) Petrol engined.
8	रुग्णवाहिका	1,315	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस	729	School buses
10	खाजगी वाहने	2,739	Private service vehicles.
11	जोड वाहने (ट्रेलर)	35,725	Trailors
12	ट्रॅक्टरसं	36,040	Tractors.
13	इतर	2,164	Others
	एकूण	11,86,387	Total

आधार.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Transport,
Government of Maharashtra, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5

चालू असलेल्या रेडिओ परवान्यांची संख्या

NUMBER OF BROADCASTING RADIO LICENCES IN FORCE

अनुक्रमांक Serial No.	वापराचा प्रकार	१९८३ च्या अखेरीस असलेल्या परवान्यांची संख्या Number in force as at the end of 1983	Type of use
(1)	(2)	(3)	(2)
1	घरगुती वापरातील ...	.. 12,88,281 ..	Domestic
2	स्वस्त ..	.. 18,930 ..	Cheap
3	सामूहिक वापरातील ..	.. 1,046 ..	Community
4	विद्यालयीन वापरातील	.. 1,203 ..	School
5	इस्पितळातील ..	.. 109 ..	Hospital
6	व्यापारी—	..	Commercial—
	(१) शहरी ..	.. 9,931 ..	(i) Urban
	(२) ग्रामीण ..	.. 2,393 ..	(ii) Rural
	(३) अल्प किंमतीचे ..	.. 126 ..	(iii) Low cost
7	धारण—	..	Possession—
	(१) प्रात्यक्षिकाकरिता वापरले जाणारे	399 ..	(i) Demonstration
	(२) विक्रेता ..	.. 6,987 ..	(ii) Dealer
	(३) विक्रेत्याव्यतिरिक्त ..	.. 262 ..	(iii) Non-dealer
	एकूण ..	.. 13,29,667 ..	Total

आधार.—पोस्टमास्टर जनरल, मुंबई.

Source.—Postmaster General, Bombay.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.6

चालू असलेल्या दूरदर्शन परवान्यांची संख्या
NUMBER OF T. V. LICENCES IN FORCE

अनुक्रमांक Serial No.	वापराचा प्रकार	१९८३ अखेरीस असलेल्या परवान्यांची संख्या Number in force as at the end of 1983	Type of use
(1)	(2)	(3)	(2)
1	घरगुती वापरातील	7,31,289	.. Domestic
2	स्वस्त ..	2,176	.. Cheap
3	सामूहिक वापरातील	829	.. Community
4	विद्यालयीन वापरातील	443	.. School
5	इस्पितळातील ..	236	.. Hospital
6	व्यापारी—		.. Commercial—
	(१) शहरी	6,391	.. (i) Urban
	(२) ग्रामीण	488	.. (ii) Rural
	(३) अल्प किमतीचे	181	(iii) Low cost
7	धारण—		Possession—
	(१) प्रात्यक्षिकाकरिता वापरले जाणारे.	752	.. (i) Demonstration
	(२) विक्रेता	1,077	.. (ii) Dealer
	(३) विक्रेता व्यतिरिक्त	1,930	.. (iii) Non-dealer
	एकूण ..	7,45,792	.. Total

साधार.—पोस्टमास्तर जनरल, मुंबई.

Source.—Postmaster General, Bombay.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.1

मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन

NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN BOMBAY PORT
1982-83

अनुक्रमांक Serial No.	जहाजांचा प्रकार	जहाजांची संख्या No. of ships	मेट्रिक टन्स/M.Tonnes		Class of vessels
			एकूण (हजारांत) Gross (in 000)	निव्वळ (हजारांत) Net (in 000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	वाफेवर चालणारी (तेल वाहका- ब्यतिरिक्त) —				Steamship other than tankers.
	(अ) परदेशांशी वाहतूक करणारी				(A) Foreign—
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	1,171	9,417	5,627	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी.	539	978	540	(2) 3,500 G. R. T. and less.
	(ब) किनाऱ्यावर वाहतूक करणारी—				(B) Coastal—
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	288	5,377	3,208	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी.	272	467	263	(2) 3,500 G. R. T. and less.
	(३) रिग पुरवठा करणारे	1,184	489	251	(3) Rig, supplier Tankers
2	तेलवाहक जहाजे	515	11,043	6,716	Tankers
3	कोळसा नेणारी ..	1	11	6	Colliers
	एकूण ..	3,970	27,783	16,611	.. Total.
4	शिडावर चालणारी जहाजे—				Sailing Vessels
	(१) परदेशांशी वाहतूक करणारी	639	..	101	(1) Foreign
	(२) किनाऱ्यावरील वाहतूक करणारी.	4,782	..	243	(2) Coastal.
	एकूण बेरीज ..	9,391	27,783	16,956	.. Grand Total

टीप.—(१) ३,५०० G.R.T. = ३,५५६ मेट्रिक टन.

(२) *आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरीज जुळणार नाही.

Note.—(1) 3,500 G.R.T. = 3,556 gross registered metric tonnes.

(2) *Details may not add up to the totals due to rounding.

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.

Source.—Administration Report of Bombay Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.2.

मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल

CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND BUNDERS IN BOMBAY PORT

(हजार मे. डेडवेट टनांत/In thousand metric dead weight tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	माहिती Particulars 1982-83	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	आयात माल ..	11,499	Imports
2	निर्यात माल ..	13,602	Exports
	एकूण ..	25,101	.. Total

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.

Source.—Administration Report of Bombay Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.3

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरातून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल
CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE MINOR PORTS
OF MAHARASHTRA STATE 1983-84

(मे. टनांत/in m. tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव (2)	आयात Imports (3)	निर्यात Exports (4)	एकूण Total (5)	Name of the port (2)
1	डहानू	626	..	626	Dahanu
2	अर्नाळा	..	10,940	10,940	Arnala
3	ठाणे	..	..	..	Thane
4	ट्रॉम्बे	..	11,084	11,084	Trombay
5	पनवेल (उळवा)	27,241	3,416	30,657	Panvel (Ulwa)
6	मोरा	539	12,407	12,946	Mora
7	कारंजा	271	1,615	1,886	Karanja
8	अलिबाग (धरमतार)	27,642	..	27,642	Alibag (Dharamtar)
9	राजपुरी	426	26	452	Rajpuri
10	बाणकोट	5,086	24	5,110	Bankot
11	हर्णे	439	28	467	Harnai
12	दाभोळ	10,606	2	10,608	Dabhol
13	जयगढ	1,247	..	1,247	Jaigad
14	रत्नागिरी	1,52,261	515	1,52,776	Ratnagiri
	(परदेशात)	..	890	890	(Foreign)
15	जैतापूर	2,131	3	2,134	Jaitapur
16	विजयदुर्ग	3,485	1,224	4,709	Vijaydurg
17	देवगढ	1,679	15	1,694	Devgad
18	मालवण	1,894	..	1,894	Malvan
19	वेंगुर्ला	2	687	689	Vengurla
20	रेडी (परदेशात)	..	8,62,225	8,62,225	Redi (Foreign)
21	इतर बंदरे	4,623	68	4,691	Other ports
	एकूण	2,40,198	9,05,169	11,45,367	.. Total

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.4

महाराष्ट्र राज्यातील बंदरातून होणारी प्रवासी वाहतूक
PASSENGER TRAFFIC AT THE PORTS OF MAHARASHTRA STATE
1983-84

बनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव (2)	प्रवाशांची संख्या No. of Passengers		एकूण प्रवासी Total traffic	Name of the port (2)	
		जाणारे Embarked (3)	येणारे Dis- embarked (4)			
1	मुसंड	..	..	..	Murud	
2	राजपुरी	..	..	..	Rajpuri	
3	श्रीवर्धन	..	..	..	Shriwardhan	
4	दाभोळ	..	..	..	Dabhol	
5	जयगढ	..	19,633	19,322	38,955	Jaigad
6	रत्नागिरी (रानपार घट्टन)	..	..	..	Ratnagiri (including Ranpar)	
7	जैतापूर (मुसाकाजी)	..	13,600	13,560	27,160	Jaitapur (Musakaji)
8	विजयदुर्ग	..	9,740	9,936	19,676	Vijaydurg
9	देवगढ	..	18,121	19,316	37,437	Devgad
10	मालवण	..	..	..	Malvan	
11	वेगुर्ला	..	..	..	Vengurla	
किनाऱ्याची सेवा एकूण		..	61,094	62,134	1,23,228	Total Coastal Service
12	मोरा	..	3,22,091	3,74,120	6,96,211	Mora
13	मांडवा	..	..	..	..	Mandwa
14	रेवस (थल)	..	2,22,778	2,27,757	4,50,535	Revas (Thal)
15	अलिबाग (धरमतार)	..	..	..	..	Alibag (Dharamtar)
एकूण मुंबई बंदर सेवा		..	5,44,869	6,01,877	11,46,746	Total Bombay harbour services
एकूण		..	6,05,963	6,64,011	12,69,974	Grand Total

टीप.—(१) मुंबई बंदरातील जहाज आणि यांत्रिक होइघातून होणारी प्रवासी वाहतूक दाखविली आहे.

Note.—(1) Passengers traffic by the steamers and that of the launches in Bombay harbour is shown.

(२) इतर बंदरांची प्रवासी वाहतूक काही नाही.

(2) Passenger traffic for other ports is nil.

बाधक.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1

महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार
INLAND TRADE OF MAHARASHTRA

1980-81*

(हजार मे टनांत/In thousand tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माल Imports into the State	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माल Exports from the State	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	जनावरे (हजारांत)	372	6	Animals (thousand No.)
2	कोळसा आणि कोक	3,097	730	Coal and coke.
3	कच्चे मॅंगनीज ..	1	70	Manganese ore.
4	चुना आणि चुनखडी ..	37	3	Lime and limestone.
5	मीठ ..	51	135	Salt.
6	तांदुळ ..	783	70	Rice.
7	गहू व गव्हाचे पीठ ..	940	17	Wheat and wheat flour
8	जोंघळा ..	57	60	Jowar.
9	बाजरी ..	19	5	Bajri.
10	कडधान्ये व इतर धान्ये ..	98	96	Pulses, and other grain
11	गळिताची धान्ये ..	78	124	Oil seeds.
12	वनस्पती तेल ..	12	200	Vegetable oils.
13	साखर (खांडसरी सोडून) ..	8	797	Sugar(excluding khandsari)
14	गूळ ..	110	2	Gur.
15	कापड (कापसाचे) आणि धागा ..	7	36	Cotton piecegoods and yarn etc.
16	लोखंड व पोलाद ..	955	437	Iron and steel
17	सिमेंट ..	814	10	Cement.
18	केरोसिन तेल ..	5	55	Kerosene oil.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
19	पॅड	4	5	Oil cakes.
20	चहा	23	..	Tea.
21	इमारतीचे लाकूड (टीक घरून)	238	29	Timber (including teak wood).
22	पशुजन्य उत्पादन	29	11	Animal products.
23	मका	17	26	Maize.
24	हरमरा व तज्जन्य उत्पादन ..	112	9	Gram and gram products.
25	बाजरी व ज्वारी सोडून इतर एकदल घान्ये.	1	..	Millets other than bajra and jawar
26	खनिज तेल	40	911	Oil minerals
27	विटा व कोले	35	..	Bricks and tiles
28	काच	1	9	Glass
29	हिरडा	2	2	Myro balance
30	ताग व वाख	38	4	Jute and hemp
31	यंत्रसामग्री	23	17	Machinery equipment
32	धातुच्या वस्तू	21	4	Metal products
33	पादत्राणे	..	2	Shoes (footwear)
34	कच्चे लोखंड	7	1	Iron ore
35	विडीची पाने	6	2	Bidi leaves
36	कापूस	60	42	Raw cotton
37	कृत्रिम रेशमाच्या वस्तू	..	13	Artificial silk piece goods
38	तंबाखू	1	1	Tobacco raw
39	सुकी फळे व भाजीपाला	48	176	Fruits, dried and vegetable
40	लोकर व लोकराचे कापड	1	3	Woolen piecegoods and wool raw.

* वरील आकडेवारी रेल्वे व जहाज वाहतूकीच्या व्यापाराच्या अभिलेखात नोंदल्याप्रमाणे मालाचे बरोच वजन दर्शविते.

* Figure srelate to gross weight of quantities as recorded in the invoices of Rail and Steamer.

आधार.—वाणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी खाते, भारत सरकार, कलकत्ता.

Source.—Office of the Director General of Commercial Intelligence and statistics Government of India, Calcutta.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण
 INSTITUTIONS AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION
 1983-84

अनुक्रमांक Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार	संस्था (संख्या) Institutions (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	Type of education
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	पूर्व प्राथमिक	668	75,731	Pre-Primary.
2	प्राथमिक	52,667	90,30,628	Primary.
3	दुय्यम	6,989	40,01,164	Secondary.
4	शिक्षकांचे प्रशिक्षण—			<i>Teachers' training—</i>
	(1) अध्यापक विद्यालय प्रमाणपत्र	131	13,878	Junior college of education.
	(2) अंग्ल भारतीय	2	242	Anglo Indian.
	(3) चित्रकला शिक्षक प्रमाणपत्र	15	2,110	Drawing teacher's certificate.
	(4) पूर्व प्राथमिक शिक्षक प्रमाणपत्र	@	@	Pre-Primary teacher's certificate.
	(5) हस्तकला शिक्षक प्रमाणपत्र	6	593	Handi-crafts teacher's certificate.
	एकूण—(4)	154	16,823	.. Total
	उच्च शिक्षण—			<i>Higher education—</i>
	(1) विद्यापीठ शिक्षण विभाग	129	15,342	University teaching departments.
	(2) संशोधन संस्था	19	603	Research institutions
	(3) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था	1	2,117	Institutes of national importance.
	(4) विद्यापीठ समान संस्था ..	1	279	Institutes deemed as universities.
	(5) कला, वाणिज्य व शास्त्र	166	2,97,647	Arts, commerce and science
	(6) कला व शास्त्र	22	40,323	Arts and science.
	(7) कला व वाणिज्य	188	1,39,809	Arts and commerce.
	(8) कला	14	13,139	Arts
	(9) शास्त्र	27	23,358	Science
	(10) वाणिज्य	46	86,348	Commerce

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार	संस्था (संख्या) Institution (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	Type of education
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
5	उच्च शिक्षण—(चालू)			<i>Higher education—contd.</i>
(11)	शास्त्र व वाणिज्य	4	4,069	Science and commerce
(12)	ललित कला ..	4	1,880	Fine arts
(13)	वास्तु शास्त्र ..	2	521	Architecture
(14)	तंत्रनिकेतन ..	2	157	Polytechnics
(15)	व्यवसायिक व्यवस्थापन	7	3,142	Business management
(16)	अभियांत्रिकी ..	28	13,998	Engineering
(17)	विधी (कायदा) ..	33	26,100	Law
(18)	तंत्रशास्त्र ..	3	1,053	Technology
(19)	पशुवैद्यक शास्त्र ..	3	1,141	Veterinary science
(20)	वृत्तपत्र व्यवसाय ..	1	40	Journalism
(21)	ग्रंथपालन शास्त्र ..	1	47	Library science
(22)	विषम चिकित्सा (अॅलोपथी)	13	11,348	Allopathy
(23)	आयुर्वेद ..	18	5,668	Ayurvedic
(24)	दंतकशास्त्र ..	4	1,019	Dental
(25)	शुश्रूषा ..	3	383	Nursing
(26)	औषधशास्त्र ..	6	900	Medicine (Pharmacy)
(27)	प्राच्य विद्याभ्यास ..	4	203	Oriental
(28)	नृत्य व संगीत ..	3	744	Dancing and music
(29)	उपहारगृह व्यवस्था ..	1	561	Catering
(30)	श्रमविज्ञान ..	1	116	Labour.
(31)	व्यावसायिक मार्गदर्शन	1	15	Vocational guidance
(32)	योग ..	2	83	Yoga
(33)	समाज शास्त्र ..	9	1,438	Social Science
(34)	शेतकी ..	12	4,619	Agriculture
(35)	गृहशास्त्र पदवी ..	5	2,749	Home science (Degree)
(36)	शिक्षण शास्त्र पदवी ..	47	7,017	Bachelor in education
(37)	शादीरिक शिक्षण पदविका	7	2,238	Diploma in physical education
(38)	चित्रपट विद्या ..	1	107	Film institute
(39)	समचिकित्सा	1	348	Homeopathy
	एकूण—(5) ..	839	7,10,669	Total
6	व्यावसायिक व विशेष शिक्षण—			<i>Professional and special education—</i>
(1)	तंत्रनिकेतन ..	49	15,632	Polytechnics
(2)	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	71	29,134	Industrial training institute.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—concla.

अनुक्रमांक Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institution (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	Type of education (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(3)	अभियांत्रिकी इतर ..	61	6,252	Other engineering.
(4)	समचिकित्सा (होमिओपॅथी)	23	3,894	Homeopathy.
(5)	शुश्रूषा व प्रासाविका ..	56	5,430	Nursing.
(6)	औषधशास्त्र ..	15	2,016	Pharmacy.
(7)	वाणिज्य ..	43	4,903	Commerce.
(8)	ललितकला ..	5	389	Fine arts.
(9)	गृहशास्त्र ..	3	81	Home science.
(10)	नौकानयन ..	1	243	Marine engineering.
(11)	शेतकीशाळा ..	25	2,962	Agricultural schools.
(12)	कुक्कुटपालन प्रशिक्षण ..	2	262	Poultry training.
(13)	तांत्रिक (सरकारी केंद्र)	24	....	Government technical centres.
(14)	औद्योगिक व तांत्रिक शाळा	27	4,233	Industrial and technical institutes.
(15)	शुश्रूषा व प्रासाविका ..	8	414	Nursing.
(16)	अस्थिव्यंग मनोव्यथित ..	6	778	Mentally handicapped.
(17)	अस्थिव्यंग ..	10	444	Crippled.
(18)	अपंग/अंध ..	21	1,614	Blind.
(19)	मूक/बधिर ..	19	1,267	Deaf and dumb.
(20)	नृत्य व संगीत ..	42	5,274	Music and dancing.
(21)	वन पालन ..	1	*	Forestry
(22)	सहकार ..	13	*	Co-operation.
(23)	गृहशास्त्र ..	1	22	Home science.
(24)	प्राच्यविद्या अभ्यास ..	48	4,326	Oriental
(25)	कीर्तन ..	1	39	Kirtan
(26)	शिवण व कर्तन कला ..	604	22,867	Arts and crafts.
(27)	प्रमाणित सुधार ..	30	3,333	Certified schools.
(28)	ग्रंथपाल शास्त्र ..	1	31	Library science.
(29)	हस्तकला शिक्षण प्रमाणपत्र	6	593	Handicraft teacher's
एकूण—(6) ..		1,216	1,16,433	.. Total
एकूण बेरीज ..		62,553	1,39,51,448	.. Grand Total

*सेवान्तर्गत अभ्यासक्रम आहे म्हणून या संस्थातील विद्यार्थ्यांची संख्या दिलेली नाही.

*The figures of number of students are not given as they are given in service training.

बाजार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source—Director of Education, Government of Maharashtra, Bombay.

15. शिक्षण/EDUCATION

तबता क्रमांक/TABLE No. 15.2

जिल्हावार प्राथमिक व दुय्यम शिक्षण/PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION IN EACH DISTRICT
1983-84

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	प्राथमिक शिक्षण Primary Education			दुय्यम शिक्षण Secondary Education			District
		संस्था Institutions	विद्यार्थी (हजार) Pupils (000)	शिक्षक (हजार) Teachers (000)	संस्था Institutions	विद्यार्थी (हजार) Pupils (000)	शिक्षक (हजार) Teachers (000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	2,114	1,054	30	837	683	22	Greater Bombay
2	ठाणे	2,622	492	12	290	204	6	Thane
3	रायगड	2,330	258	7	168	85	3	Raigad
4	रत्नागिरी	2,351	249	8	171	64	2	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,356	136	5	147	55	2	Sindhudurg
6	नाशिक	2,662	439	10	315	190	6	Nashik
7	धुळे	1,863	278	7	218	117	4	Dhule
8	जळगाव	1,811	413	11	271	153	5	Jalgaon
9	अहमदनगर	2,478	396	11	307	184	6	Ahmadnagar
10	पुणे	3,374	664	16	419	308	9	Pune
11	सातारा	2,234	344	10	297	156	5	Satara
12	सांगली	1,340	303	8	260	119	4	Sangli
13	सोलापूर	1,886	377	10	272	132	4	Solapur
14	कोल्हापूर	1,930	402	10	284	143	5	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,437	222	6	182	80	3	Aurangabad
16	जालना	1,041	115	3	83	32	1	Jalna

17	परभणी	..	..	1,548	178	4	131	75	2	Parbhani			
18	बीड	..	..	1,560	179	4	160	65	2	Beed			
19	नांदेड	..	..	1,729	221	5	179	82	3	Nanded			
20	उस्मानाबाद	..	..	795	129	4	130	65	2	Osmanabad			
21	लातूर	..	..	1,078	190	4	175	81	3	Latur			
22	बुलढाणा	..	..	1,378	212	5	168	79	3	Buldana			
23	अकोला	..	..	1,672	256	7	230	115	4	Akola			
24	अमरावती	..	..	1,577	272	7	271	132	4	Amravati			
25	यवतमाळ	..	..	1,861	250	6	200	88	3	Yavatmal			
26	वर्धा	..	..	960	138	3	136	76	2	Wardha			
27	नागपूर	..	..	1,885	341	8	333	233	7	Nagpur			
28	भंडारा	..	..	1,502	253	6	177	104	3	Bhandara			
29	चंद्रपूर	..	..	1,438	195	5	137	84	3	Chandrapur			
30	गडचिरोली	..	..	855	74	2	41	16	1	Gadchirali			
				महाराष्ट्र राज्य	..	52,667	9,030	236	6,989	4,001	130	..	Maharashtra State

टीप.—प्राथमिक शिक्षणात पूर्वे प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केला नाही.

Note.—Primary education does not include preprimary education.

आधार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Education, Government of Maharashtra, Pune.

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1

जन्म, मृत्यू आणि बालमृत्यू यांचे प्रमाण/BIRTH RATES, DEATH RATES AND INFANT MORTALITY RATES
1983

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	जन्माचे प्रमाण (दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे) Birth rate (Per thousand estimated population)	मृत्यूचे प्रमाण (दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे) Death rate (Per thousand estimated population)	बालमृत्यूचे प्रमाण (दर हजार जीवित जन्मांमागे) Infant mortality rate (Per thousand live births)	District (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बृहन्मुंबई	23.5	8.3	66	Greater Bombay
2	ठाणे	18.0	4.1	19	Thane
3	रायगड	14.8	5.2	22	Raigad
4	रत्नागिरी	18.5	7.1	15	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	19.9	8.2	22	Sindhudurg
6	नाशिक	24.4	6.7	35	Nashik
7	धुळे	23.4	7.2	34	Dhule
8	जळगाव	27.0	7.7	34	Jalgaon
9	अहमदनगर	20.7	5.9	32	Ahmednagar
10	पुणे	21.5	6.2	41	Pune
11	सातारा	21.0	6.0	23	Satara
12	सांगली	22.5	6.6	26	Sangli
13	सोलापूर	24.5	6.7	35	Solapur
14	कोल्हापूर	22.6	6.2	31	Kolhapur
15	औरंगाबाद	17.0	4.9	38	Aurangabad
16	जालना	14.8	4.3	26	Jalna
17	परभणी	12.3	4.6	33	Parbhani
18	बीड	15.3	5.0	29	Beed

19	मांदिर्ग	..	..	15.7	5.6	34	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	16.6	5.2	32	Osmanabad
21	लातूर	..	..	16.7	4.4	22	Latur
22	बुलढाणा	..	..	25.5	7.6	52	Buldana
23	अकोला	..	..	19.3	5.5	35	Akola
24	अमरावती	..	..	21.7	6.9	38	Amravati
25	यवतमाळ	..	..	17.9	6.4	53	Yavatmal
26	वर्धा	..	..	19.3	6.5	47	Wardha
27	नागपूर	..	..	17.4	6.2	41	Nagpur
28	भंडारा	..	..	20.8	8.5	67	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	..	18.0	6.7	48	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	14.7	6.0	45	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य ..				20.7	6.5	40	Maharashtra State

सूचना.—जन्म मृत्यूंची संपूर्ण नोंद न झाल्यामुळे त्यावरून काढलेले प्रमाण कमी आहे.

Note.—The registered rates are low due to under registration of births and deaths.

भाषार.—सह-संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Joint Director of Health Services, (SBH-I and V₉), Government of Maharashtra, Pune.

16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.2

कुटुंबकल्याणविषयक माहिती
FAMILY WELFARE STATISTICS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	१९८३-८४ मधील During 1983-84	३१ मार्च १९८४ मध्ये एकूण स्थिती Cumulative position up to end of March 1984	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	नसबंदी शस्त्रक्रिया (संख्या); (अ) पुरुष नसबंदी	.. 2,15,366	36,83,719	Sterilisations (No.) (a) Vaseotomy
	(ब) स्त्री नसबंदी	.. 4,36,989	32,99,116	(b) Tubectomy
	एकूण	.. 6,52,355	69,82,835	.. Total
	लूप पद्धती (आय. यु. डी) (संख्या)	7,26,017	13,70,733	I. U. D. Insertions (No.)
3	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे.	.. 5,14,647	5,14,647	Conventional contracep- tive users
4	गोळ्या वापरणारे	.. 1,03,999	1,03,999	Oral pill users

आधार सह—संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंबकल्याण विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source. joint—Director of Health Services (SBH-1 and Vs) (Family welfare), Government of Maharashtra, Pune.

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.1

पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या
POLICE STATIONS AND POLICE FORCE

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	१ जानेवारी १९८३ रोजी ची संख्या Number as on 1st January 1983	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
पोलीस स्टेशने			<i>Police Stations</i>
1	पोलीस स्टेशनची संख्या (एक सब-पोलीस स्टेशन घरून)	761	Number of Police Stations (including one Sub-Police Station)
2	चोक्यांची/आऊट पोस्टची संख्या ..	1,180	Number of out-posts/chowkies
पोलीसांची संख्या			<i>Police Force</i>
1	पोलीस महासंचालक, अतिरिक्त पोलीस महानिरीक्षक, विशेष पोलीस महानिरीक्षक, उप महानिरीक्षक, पोलीस आयुक्त.	29	Director General of Police, Addl. Inspector General of Police and Special Inspector General of Police, Deputy Inspector General of Police, Commissioner of Police.
2	पोलीस उप-आयुक्त/पोलीस अधीक्षक ..	122	Deputy Commissioner of Police/ Superintendent of Police.
3	सहायक पोलीस आयुक्त/पोलीस उप अधीक्षक, इत्यादी.	373	Assistant Commissioner of Police Deputy Superintendent of Police etc.
4	पोलीस निरीक्षक	1,341	Police Inspector
5	पोलीस फौजदार (सब-इन्स्पेक्टर) ..	4,739	Police Sub-Inspector
6	सहाय्यक पोलीस फौजदार (हेड-कॉन्स्टेबल घरून)	26,428	Assistand Sub-Inspector including Head Constable
7	पोलीस शिपाई ...	71,836	Police Constable
एकूण		1,04,868	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

Rb 4537—7

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2

इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपत्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून)
COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER INDIAN PENAL CODE

(१ जानेवारी १९८३ रोजी/As on 1st January 1983).

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्ह्यांचा प्रकार	गुन्ह्यांची संख्या Number of offences	Type of offence
(1)	(2)	(3)	(2)
1	दंगल	9,434	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	1	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे.	131	Offences relating to currency and bank notes.
4	खून	1,932	Murders.
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या संज्ञेत अंतर्भूत नसलेला)	25	Culpable homicide not amounting to murder
6	मादक पदार्थांचा वापर	52	Administering of stupefying drugs
7	माणसांचे अपहरण	846	Kidnapping and abduction
8	दरोडा अथवा त्याकरिता एकत्र होणे	713	Dacoity and preparation of assembly for dacoity
9	चोरी, लूट	3,603	Robbery
10	घरफोडी	17,373	House breaking
11	फसवणूक	2,202	Cheating
12	विश्वासघात	1,955	Breach of trust
13	चोऱ्या—		Theft of—
	(अ) तांब्याची तार	370	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	1,749	(b) Cattle
	(क) सायकली	6,243	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	4,257	(d) Motor vehicles and accessories
	(ई) पिस्तुले वगैरे	16	(e) Fire arms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	2	(f) Explosives
	(ग) इतर	58,184	(g) Other
14	इतर गुन्हे	6,573	Other crimes
	एकूण	1,15,661	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

18. कारागृहे/PRISONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS
1983

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या—		<i>Number of different types of prisons—</i>
	(अ) मध्यवर्ती कारागृह ..	7	(a) Central prisons
	(ब) जिल्हा कारागृह ..	33	(b) District prisons
	(क) तालुका दुय्यम तुसंग ..	178	(c) Taluka Sub-jails
	(ड) पोलीस कोठड्या ..	N.A.	(d) Police lock-ups
	(ई) इतर ..	5	(e) Others
2	३१ डिसेंबर १९८३ रोजी शिक्षेच्या मुदतीनु- सार केलेले कैद्यांचे वर्गीकरण.		<i>Number of convicts according to length of sentence as on 31st December 1983.</i>
	(अ) एक वर्ष किंवा त्याहून कमी ..	3,297	(a) Below one year.
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षा हून कमी.	338	(b) Above one year and not exceeding two years.
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षा पेक्षा कमी.	400	(c) Above two years and not exceeding five years.
	(ड) पाच वर्षापेक्षा अधिक पण दहा वर्षा पेक्षा कमी.	228	(d) Above five years and not exceeding ten years.
	(ई) दहा वर्षापेक्षा अधिक ..	48	(e) Exceeding 10 years
	(फ) जन्मठेप ..	2,589	(f) Life sentence
	(ग) मृत्यु दंड ..	9	(g) Sentenced to death
	एकूण ..	6,909	Total

N.A.—उपलब्ध नाही/Not Available.

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune,

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE

1971

अनुक्रमांक Serial No.	वापराचे प्रकार (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	(हजारांत/In thousand numbers)
					Type of use (2)
1	घरांची यादी करतेवेळी रिकामी आढळलेली घरे—	629	328	957	1 Census houses vacant at the time of house-listing
2	वापरातील घरे—				2. Occupied census houses used as—
	(1) राहण्याची घरे	5,870	2,653	8,523	Dwellings
	(2) दुकाने व वस्ती (संमिश्र)	56	35	91	Shop-cum-dwellings
	(3) घरगुती घंदे धरून वर्कशॉप व वस्ती (संमिश्र)	120	48	168	Workshop-cum-dwelling including household industry.
	(4) हॉटेले, सराई, धर्मशाळा, प्रवासी घरे आणि तपासणी घरे.	7	6	13	Hotels, sarais, dharmashalas, tourist homes and inspection houses.
	(5) दुकाने (खाणावळी सोडून)	86	167	253	Shops excluding eating houses
	(6) उद्योगघंदे व कचेऱ्या असलेली	34	46	80	Business houses and offices
	(7) कारखाने यंत्र शाळा व तात्पुरत्या जागा	67	102	169	Factories, workshops and worksheds
	(8) उपहारगृहे, मिठाईची दुकाने व खाणावळी	18	22	40	Restaurants, sweetmeat shops and eating houses

(9) मनोरंजन व सामूहिक संमेलनासाठी जागा आणि पंचायत घरे (मंदिरे सोडून)	13	5	18	Places of entertainment and community gathering (panchayat-ghar) excluding places of worship.
(10) प्रार्थनालये (उदा. मंदिर, चर्च, मस्जिद, गुरुद्वार इत्यादी).	116	19	135	Places of worship (e.g. temple, church, mosque, gurudwara, etc.).
(11) इतर	1,222	212	1,434	Others
एकूण वापरातील घरे (2)	7,609	3,314	10,923	Total occupied census houses (2)
एकूण (1)+(2)	8,238	3,643	11,881	Grand Total of (1) + (2)

टीप.—(१) 'घर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग ज्याला रस्त्यावरून, शिवारातून किंवा सार्वजनिक जिऱ्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.—भारताची जनगणना, १९७१, महाराष्ट्र, मालिका ११, भाग चार.

Note.—(1) A census house is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court, yard, staircase etc., used or recognised as a separate unit

(2) Details do not add up to the totals due to rounding.

Source.—Census of India, 1971—Maharashtra, Series 11, Part IV.

19. घरवांघणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.2

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED
1971

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Item (2)
1	एकूण गणना केलेली कुटुंबे (हजारांत)	.. 6,136	2,763	8,900	Total number of households enumerated (in thousand No.)
2	एकूण गणना केलेले लोक (संस्थांतून रहाणारे व गृहहीन इत्यादी घळून) (हजारांत).	34,701	15,711	50,412	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houseless persons) (in thousand No.)
3	कुटुंबांचे वर्गीकरण (शेकडा) — ..				Percentage distribution of households—
	(अ) खोल्यांची संख्या नमूद न केलेली कुटुंबे ..	0.1	0.1	0.1	(a) Households with unspecified number of rooms.
	(ब) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे ..	67.8	63.4	66.4	(b) Households with one room.
	(क) दोन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	23.0	21.9	22.7	(c) Households with two rooms.
	(ड) तीन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	6.2	8.9	7.1	(d) Households with three rooms.
	(इ) चार खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	1.8	3.2	2.2	(e) Households with four rooms.
	(फ) पाच किंवा अधिक खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	1.1	2.5	1.5	(f) Households with five or more rooms.
	एकूण ..	100.0	100.0	100.0	Total

92

टीप.—वर दाखविलेली शेकडेवारी २० टक्के नमुन्यावर आधारित आहे.
आधार.—भारताची जनगणना, १९७१, महाराष्ट्र, मालिका ११, भाग चार.

Note.—The percentages shown above are based on 20 per cent sample.
Source.—Census of India 1971—Maharashtra, Series 11, Part IV.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.1

ग्रामपंचायतीची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च/COVERAGE, SELF-RAISED INCOME AND EXPENDITURE OF VILLAGE PANCHAYATS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	1983-84 (3)	(2)
1	व्याप्ती—		<i>Coverage—</i>
(१)	ग्रामपंचायतीची संख्या ..	24,546 ..	(1) No. of village panchayats.
(२)	त्यात अंतर्भूत असलेल्या खेड्यांची संख्या ..	38,535 ..	(2) No. of villages covered.
(३)	त्यातील लोकसंख्या (हजारामध्ये) ..	40,800* ..	(3) Population covered (thousand No.)
2	उत्पन्न (लाख रुपये)		<i>Income (lakh Rs.)</i>
(१)	पंचायतीचे स्वतःचे उत्पन्न ..	1,319.61 ..	(1) Self-raised income.
(२)	अनुदाने ..	1,242.79 ..	(2) Grants.
(३)	देणग्या, घगणी इत्यादी ..	1,081.20 ..	(3) Donations, contributions etc.
	2. एकूण उत्पन्न ..	3,643.60 ..	Total Income
3	खर्च (लाख रुपये)—		<i>Expenditure (lakh Rs.)</i>
(१)	आरोग्य व सफाई ..	790.16 ..	(1) Sanitation and health.
(२)	सार्वजनिक कामे ..	1,094.72 ..	(2) Public works.
(३)	लोककल्याणाची कामे ..	158.80 ..	(3) Welfare of people.
(४)	इतर ..	1,646.24 ..	(4) Others
	3. एकूण खर्च ..	3,689.92 ..	Total Expenditure

*अस्थायी, १९८१ च्या जनगणनेनुसार

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

*Provisional, According 1981 Population Census.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2

नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण

CONSTITUTION OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	नगरपरिषदांची संख्या Number of municipal councils		नगरपरिषदांच्या सदस्यांची संख्या Number of concillors						एकूण Total		District (2)
		1983 (3)	1984 (4)	सर्वसाधारण General		राखीव Reserved		नामनिर्देशित Nominated		1983 (11)	1984 (12)	
				1983 (5)	1984 (6)	1983 (7)	1984 (8)	1983 (9)	1984 (10)			
1	ठाणे	7	4	273	171	45	32	..	..	318	203	Thane
2	रायगड	10	10	212	212	45	45	5	5	262	262	Raigad
3	रत्नागिरी	4	4	101	101	11	11	..	..	112	112	Ratnagiri
4	सिंधुदूर्ग	3	3	62	62	8	8	..	..	70	70	Sindhudurg
5	नाशिक	9	9	252	252	55	55	..	..	307	307	Nashik
6	धुळे	7	7	224	224	57	57	..	..	281	281	Dhule
7	जळगाव	13	13	406	406	71	71	..	..	477	477	Jalgaon
8	अहमदनगर	5	6	180	203	34	40	..	..	214	243	Ahmednagar
9	पुणे	11	11	250	250	51	51	..	..	301	301	Pune
10	सातारा	8	8	194	194	37	37	10	10	241	241	Satara
11	सांगली	6	6	204	204	41	41	..	..	245	245	Sangli
12	सोलापूर	9	9	229	229	54	54	..	..	283	283	Solapur
13	कोल्हापूर	9	9	211	213	45	46	5	5	261	264	Kolhapur
14	औरंगाबाद	5	5	96	96	18	18	5	5	119	119	Aurangabad
15	जालना	4	4	109	109	16	16	..	..	125	125	Jalna
16	परभणी	11	11	280	280	43	43	..	..	323	323	Parbhani
17	बीड	6	6	174	172	30	29	..	..	204	201	Beed
18	नांदेड	11	11	268	268	69	69	..	..	337	337	Nanded

19	उस्मानाबाद	8	8	173	173	36	36	..	..	209	209	Osmanabad
20	लातूर	5	5	144	144	33	33	..	..	177	177	Latur
21	बुलढाणा	9	9	249	249	40	40	..	..	289	289	Buldana
22	अकोला	9	9	275	275	50	50	..	..	325	325	Akola
23	अमरावती	12	10	310	236	67	55	5	5	382	296	Amravati
24	यवतमाळ	8	8	217	217	49	49	..	..	266	266	Yavatmal
25	वर्धा	6	6	181	181	44	44	..	..	225	225	Wardha
26	नागपूर	10	10	235	235	77	77	..	..	312	312	Nagpur
27	भंडारा	5	5	156	156	50	50	..	..	206	206	Bhandara
28	चंद्रपूर	4	4	138	138	36	36	..	..	174	174	Chandrapur
29	गडचिरोली	1	1	20	20	5	5	..	..	25	25	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		215	211	5,823	5,670	1,217	1,198	30	30	7,070	6,898	Maharashtra State

महानगरपालिका—		Municipal corporation										
(1)	बृहन्मुंबई	1	1	135	135	5	5	..	..	140	140	Greater Bombay
(2)	पुणे	1	1	70	70	5	5	..	..	75	75	Pune
(3)	नागपूर	1	1	72	71	3	4	..	..	75	75	Nagpur
(4)	सोलापूर	1	1	59	59	6	6	..	..	65	65	Solapur
(5)	कोल्हापूर	1	1	54	54	6	6	..	..	60	60	Kolhapur
(6)	ठाणे	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
(7)	कल्याण	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Kalyan
(8)	नाशिक	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Nashik
(9)	पिंपरी-चिंचवड	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Pimpri chinchwad
(10)	औरंगाबाद	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
(11)	अमरावती	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Amravati
एकूण		9	11	390	389	25	26	..	..	415	415	Total

टीप.—ठाणे, कल्याण, नाशिक, पिंपरी-चिंचवड, औरंगाबाद व अमरावती या महानगरपालिका नव्याने स्थापन झाल्या असून त्या महानगरपालिकातील सदस्यांची संख्या व राखीव जागांची संख्या अजून ठरविलेली नाही.

Note.—Thane, Kalyan, Nashik, Pimpri-Chinchwad, Aurangabad and Amravati Municipal Corporation have been recently established and the number of general seats and reserved seats is yet to be decided.

जांचार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.3

नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च INCOME AND EXPENDITURE OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS 1983-84

(रुपये लाखांत/Rs. in lakhs)

वाक	सर्व नगर परिषदा All municipal Councils	सर्व महानगरपालिका All municipal Corporations	एकूण Total (2+3)	बृहन्मुंबई महानगरपालिका Greater Bombay municipal corporation	Item	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)	
उत्पन्न						
१. नगरपरिषदांचे दर व कर	..	7,098	40,138	47,236	29,386	I. <i>Municipal rates and taxes</i>
एकूण	...	7,098	40,138	47,236	29,386	.. Total
२. इतर साधनांपासून उत्पन्न						
(अ) शासकीय अनुदान	..	4,823	3,054	7,877	1,087	II <i>Income from other sources</i> (a) <i>Government Grants</i>
(ब) इतर साधने	..	1,330	6,876	8,206	5,000	(b) <i>Other Sources</i>
एकूण (अ + ब)	..	6,153	9,930	16,083	6,087	.. Total (a + b)
एकूण उत्पन्न (१+२)	..	13,251	50,068	63,319	35,473	.. Total Income (I+II)
(असाधारण कर्ज व प्रारंभिक शिल्लक सोडून)						(excluding extra-ordinary debts and opening balance)

खर्च						Expenditure
(अ) सामान्य प्रशासन ..	1,931	2,702	4,633	1,446		(a) General administration
(ब) सार्वजनिक दिवाबत्ती ..	404	1,468	1,872	1,120		(b) Public lighting
(क) पाणीपुरवठा ..	1,293	5,345	6,638	3,828		(c) Water supply
(ड) गटारे, जलनिस्सारण व सफाई ..	2,079	7,166	9,245	5,204		(d) Drainage, conservancy and sanitation
(ई) रुग्णालये, दवाखाने व लस टोचणी ..	615	5,068	5,683	4,542		(e) Hospitals, dispensaries and vaccinations
(फ) सार्वजनिक बांधकामे ..	2,504	3,900	6,404	1,327		(f) Public works
(ग) इतर ..	3,693	15,944	19,637	12,396		(g) Others
	<hr/>					
एकूण खर्च ..	12,519	41,593	54,112	29,863	..	Total expenditure
(असाधारण कर्ज व अखेरची शिल्लक सोडून)						(excluding extra-ordinary debts and closing balance).

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source — Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20-4

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	प्रत्यक्ष Actuals 1982-83	सुधारित अंदाज Revised estimates 1983-84.	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	उत्पन्न			Receipts
1.	एकूण महसुली उत्पन्न (१+२)	374.68	405.51	Total Revenue receipts (i+ii)
	(१) स्वनिमित्त-साधनाकरवी ..	24.46	22.58	(i) Self-raised resources
	(२) एकूण शासकीय अनुदाने (अ+ब)	350.22	382.93	(ii) Total Government grants (a+b)
	(अ) सांविधिक ..	349.70	382.61	(a) Statutory grants
	(ब) अभिकरण योजनांसाठी ..	0.52	0.32	(b) Agency scheme grants
2.	स्वनिमित्त-साधनाकरवी उत्पन्नाची फोड (१ ते ४)	24.46	22.58	Self-raised resources (i to iv)
	(१) जमीन महसुलावरील स्थानिक उपकर (स्टॅंप ड्यूटीसह)	10.26	10.64	(i) Local fund cess including stamp duty grants
	(२) शिक्षण ..	2.18	3.90	(ii) Education
	(३) इमारत व दळणवळण ..	2.22	1.27	(iii) Buildings and communications
	(४) इतर ..	9.80	6.77	(iv) Others
3.	एकूण शासकीय अनुदाने (१ ते ४)	349.70	382.61	Total Government grants (i to iv)
	(१) सहेतुक अनुदान ..	249.52	272.14	(i) Purposive grants
	(२) आस्थापना अनुदान ..	43.25	50.52	(ii) Establishment grants
	(३) योजना अनुदान ..	38.40	42.64	(iii) Plan scheme grants
	(४) इतर ..	18.53	17.31	(iv) Others

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
4.	एकूण महसुली खर्च (१ ते १३) ..	351.07	409.70	Total Revenue Expenditure (1 to 13)
(1)	सामान्य प्रशासन ..	37.25	43.97	General Administration
(2)	शिक्षण	193.03	125.98	Education
(3)	वैद्यकीय	2.55	3.54	Medical
(4)	सार्वजनिक आरोग्य ..	14.86	21.16	Public Health
(5)	आयुर्वेद	1.68	1.89	Ayurved
(6)	कृषि	6.02	6.69	Agriculture
(7)	पशुसंवर्धन	6.36	6.98	Animal Husbandary
(8)	इमारती व दळणवळण (सार्व- जनिक बांधकाम)	34.23	41.18	Buildings and Comm- unications
(9)	समाजकल्याण ..	7.55	9.22	Social Welfare
(10)	सामूहिक विकास ..	1.42	3.39	Community Developmen
(11)	सार्वजनिक आरोग्य अभि- यांत्रिकी	8.56	9.43	Public Health Engineering
(12)	पाटबंधारे	13.54	27.05	Irrigation
(13)	इतर	24.02	19.22	Others

बाधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5

प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या
LOCAL BODIES BY TYPE

स्थानिक संस्था	रोजी/As on 31-3-1984	Local body
(1)	(2)	(1)
महानगरपालिका ..	11	.. No. of Municipal Corporations.
नगरपरिषदा ..	211	.. No. of Municipal Councils.
जिल्हा परिषदा ..	29	.. No. of Zilla Parishads.
पंचायत समिती ..	297	.. No. of Panchayat Samitis.
ग्रामपंचायती ..	25,059*	.. No. of Gram Panchayats.

*अस्थायी Provisional

१५ ऑगस्ट १९८३ रोजी अमरावती महानगरपालिका व १ ऑक्टोबर १९८३ रोजी कल्याण महानगरपालिका स्थापन झाल्या.

Amravati municipal corporation was established on 15th August 1983 and Kalyan municipal corporation was established on 1st October 1983.

स्रोत.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

21. सार्वजनिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1

सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल

RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	लोकसभा विधानसभा		Item
		Lok Sabha (1980)	Vidhan Sabha (1980)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats or Constituencies.
2	(अ) वर्गीकृत जातीकरिता राखीव जागा	3	18	(A) Number of seats reserved for scheduled castes.
	(ब) वर्गीकृत जमातीकरिता राखीव जागा	4	22	(B) Number of seats reserved for scheduled tribes.
3	सर्वसाधारण जागा	41	248	Number of general seats.
4	उमेदवारांची संख्या—			Number of candidates—
	(अ) पुरस्कृत	789	3,581	(a) Nominated
	(ब) ज्याचा पुरस्कार त्याज्य ठरविला असे.	33	70	(b) Whose nomination was rejected.
	(क) पुरस्कार मागे घेणारे	341	1,975	(c) Withdrew.
	(ड) निवडणुका लढवणारे	415	1,537	(d) Contested.
	(ई) निवडून आलेले	43	238	(e) Elected.
5	मतदारांची संख्या (हजारांत)			Number of electors (thousand)
	पुरुष	17,309	17,154	Men
	स्त्रिया	16,444	16,331	Women
	एकूण	33,753	33,485	Total
6	मतदान केलेल्यांची संख्या	17,946	19,019	Number of voters who voted (thousand)
7	ग्राह्य मते (हजारांत)	17,498	18,490	Number of valid votes polled (thousand)
8	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	53.17	56.80	Percentage of electors voting.

माघार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

21. सार्वजनिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.2

उमेदवारांचे पक्ष पाठिव्यानुसार वर्गीकरण/CANDIDATES ACCORDING TO PARTY AFFILIATIONS

अनुक्रमांक Serial No.	पक्षाचे नाव	लोकसभा Lok Sabha (1980)		विधानसभा Vidhan Sabha (1980)		Name of the party
		पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (इं)	48	39	286	186	Indian National Congress (I).
2	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (यू)	24	1	193	47	Indian National Congress (U)
3	जनता पक्ष	31	8	....	....	Janata Party.
4	जनता पक्ष (जे. पी.)	....	....	111	17	Janata Party (J. P.).
5	भारतीय जनता पक्ष	....	....	145	14	Bharatiya Janata Party.
6	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया	2	....	17	2	Communist Party of India.
7	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्सिस्ट)	4	....	10	2	Communist Party of India (Marxists.)
8	शेतकरी कामगार पक्ष	5	....	41	9	Peasant and Workers' Party.
9	अपक्ष	246	....	613	10	Independent.
10	इतर	55	....	121	1	Others.
	एकूण	415	48	1,537	288	Total

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

सफता क्रमांक/TABLE No. 22.1

अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)

ALL INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)

(जानेवारी १९८४ ते डिसेंबर १९८४/January 1984 to December 1984)

(आधारभूत वर्ष/Base year—1970-71=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तूंचा गट	जानेवारी Jan. 1984	फेब्रुवारी Feb. 1984	मार्च March 1984	एप्रिल April 1984	मे May 1984	जून June 1984	Commodity Groups
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मूलभूत पदार्थ	312.1	312.10	310.8	308.5	313.6	324.6	Primary articles
2	इंधन, शक्ती, बीज, वंगण ..	503.2	507.9	509.0	508.9	508.7	509.9	Fuel, power, light and lubricants
3	उत्पादित पक्का माल	300.2	301.2	301.4	304.4	307.9	313.2	Manufactured pro- ducts
	सर्व वस्तू	322.3	323.2	322.9	323.4	327.3	334.6	All commodities

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.1.—contd.

अनुक्रमांक. Serial No.	वस्तुंचा गट	जुलै July 1984	ऑगस्ट August 1984	सप्टेंबर Sept. 1984	ऑक्टोबर Oct. 1984	नोव्हेंबर Nov. 1984	डिसेंबर Dec. 1984	Commodity Groups
(1)	(2)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मूलभूत पदार्थ	334.8	338.0	329.2	328.4	N.A.	N.A.	Primary articles.
2	इंधन, शक्ती, वीज आणि वंगण ..	515.8	515.9	515.8	516.5	N.A.	N.A.	Fuel, power, light, and lubricants.
3	उत्पादित पक्का माल	320.0	323.8	322.6	323.2	N.A.	N.A.	Manufactured pro- ducts.
4	सर्व वस्तू	342.7	346.0	341.7	341.7	N.A.	N.A.	All commodities.

P-अस्थायी/Provisional

बाजार.—आर्थिक सल्लागार, उद्योग आणि नागरी पुरवठा मंत्रालय, औद्योगिक विकास खाते, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.— The Economic Advisor to the Government of India, Ministry of Industry, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.2

---

22. किमत निर्देशांक/

तपता क्रमांक/

कामगारांच्या ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/

(जानेवारी १९८४ ते डिसेंबर १९८४)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे/आधारभूत वर्ष	वस्तूचा गट	जाने. Jan. 1984	फेब्रु. Feb. 1984	मार्च March 1984	एप्रिल April 1984	मे May 1984
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	मुंबई (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न गट	640	639	639	647	660
		सर्वसाधारण निर्देशांक	576	578	579	586	595
2	सोलापूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न गट	674	655	638	636	649
		सर्वसाधारण निर्देशांक	611	600	591	588	598
3	नागपूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न गट	612	589	603	604	626
		सर्वसाधारण निर्देशांक	571	561	569	570	584
4	पुणे (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न गट	631	623	597	609	634
		सर्वसाधारण निर्देशांक	555	551	539	546	561
5	जळगांव (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न गट	611	626	601	608	633
		सर्वसाधारण निर्देशांक	558	568	556	581	576
6	नांदेड (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न गट	703	674	696	699	702
		सर्वसाधारण निर्देशांक	629	614	627	630	635
7	औरंगाबाद (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न गट	689	680	633	629	644
		सर्वसाधारण निर्देशांक	617	612	583	581	592

साधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई./

PRICE INDICES

TABLE No. 22.2

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASSES (NEW SERIES)

January 1984 to December 1984)

जून June 1984	जुलै July 1984	ऑगस्ट Agst. 1984	सप्टेंबर Sept. 1984	ऑक्टो. Oct. 1984	नोव्हें. Nov. 1984	डिसेंबर Dec. 1984	Items	Centres /Base year
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(3)	(2)
672	682	679	677	687	690	677	Food	Bombay (Calender year 1960 = 100)
604	611	610	609	615	618	612	All items	
653	655	664	678	681	683	684	Food	Solapur (Calender year 1960 = 100)
601	605	611	620	622	623	625	All items	
628	643	655	656	658	672	664	Food	Nagpur (Calender year 1960 = 100)
585	597	605	605	607	614	614	All items	
642	650	642	640	642	652	647	Food	Pune (Calender year 1961 = 100)
568	574	569	568	572	579	579	All items	
638	646	652	638	642	638	648	Food	Jalgaon (Calender year 1961 = 100)
581	587	595	587	590	586	592	All items	
700	722	732	731	750	743	728	Food	Nanded Calender year 1961 = 100)
633	647	657	658	669	665	657	All items	
654	667	665	680	684	700	704	Food	Aurangabad (Calender year 1961 = 100)
599	608	608	617	620	631	635	All items	

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3

नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांच्या ग्राहक किमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR URBAN NON-MANUAL EMPLOYEES

(जानेवारी १९८४ ते डिसेंबर १९८४/January 1984 to December 1984)

महिना आणि वर्ष	आधार वर्ष १९६०=१०० Base year : 1960=100			Month and Year
	मुंबई Bombay	नागपूर Nagpur	पुणे Pune	
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
जानेवारी १९८४	504	496	500	January 1984
फेब्रुवारी १९८४	502	500	497	February 1984
मार्च १९८४	505	499	495	March 1984
एप्रिल १९८४	517	507	498	April 1984
मे १९८४	525	508	506	May 1984
जून १९८४	530	517	516	June 1984
जुलै १९८४	535	537	522	July 1984
ऑगस्ट १९८४	539	534	526	August 1984
सप्टेंबर १९८४	541	533	527	September 1984
ऑक्टोबर १९८४	544	537	531	October 1984
नोव्हेंबर १९८४	N.A.	N.A.	N.A.	November 1984
डिसेंबर १९८४	N.A.	N.A.	N.A.	December 1984

आधार.—केंद्रीय सांख्यिकीय संघटना, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Central Statistical Organisation, Government of India, New Delhi.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.4

शेतमजुरांच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR AGRICULTURAL LABOURERS

(जानेवारी १९८४ ते डिसेंबर १९८४/January 1984 to December 1984)

		आधार: शेती वर्ष १९६०-६१=१०० Base : Agricultural year 1960-61=100			
महिना आणि वर्ष		अन्न गट निर्देशांक सर्वसाधारण निर्देशांक Food Index General Index			Month and year
(1)		(2)	(3)	(1)	
जानेवारी १९८४	.. ..	592	533	January 1984	
फेब्रुवारी १९८४	.. ..	574	520	February 1984	
मार्च १९८४	.. ..	543	496	March 1984	
एप्रिल १९८४	.. ..	548	500	April 1984	
मे १९८४	.. ..	542	496	May 1984	
जून १९८४	.. ..	549	502	June 1984	
जुलै १९८४	.. ..	563	514	July 1984	
ऑगस्ट १९८४	.. ..	577	525	August 1984	
सप्टेंबर १९८४	.. ..	587	533	September 1984	
ऑक्टोबर १९८४	.. ..	590	535	October 1984	
नोव्हेंबर १९८४	.. ..	N.A.	N.A.	November 1984	
डिसेंबर १९८४	.. ..	N.A.	N.A.	December 1984	

आधार.—लेबर ब्युरो, भारत सरकार, सिमला.

Source.—Labour Bureau, Government of India, Simla.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.1

औद्योगिक गटांनुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण
 INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATION
 1971

अनु- क्रमांक Serial No.	उद्योग गट	काम करणाऱ्यांची संख्या (हजारांत) No. of workers (thousand)	Industrial division
(1)	(2)	(3)	(2)
1	शेती, जंगल उद्योग, मत्स्यव्यवसाय, शिकार, इ	296	Agriculture, forestry, fishing, and hunting.
2	खानकाम व दगडकाम ..	45	Mining and quarrying.
3	वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती. ..	2,395	Manufacturing and repair.
4	बांधकाम ..	276	Construction.
5	बीज, गॅस आणि पाणी ..	59	Electricity, gas and water.
6	घाऊक व किरकोळ व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	1,012	Wholesale and retail trade and restaurants and hotels.
7	परिवहन, साठवण व दळणवळण ..	561	Transport, storage and commu- nications.
8	वित्त, विमा, स्थावर आणि व्यवसाय सेवा ..	220	Financing, insurance, real estate and business services.
9	सामूहिक, सामाजिक आणि व्यक्तिगत सेवा ..	1,596	Community, social and personal services.
	एकूण	6,460	.. Total

आधार.—भारताची जनगणना, १९७१ मालिका ११, भाग-दोन बी (दोन)

Source.—Census of India, 1971 Series 11—Part II-B(ii)

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तबता क्रमांक/TABLE No. 23.2

विगणशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण
 OCCUPATIONAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATION
 1971

अनुक्रमांक Serial No.	व्यवसाय गट	काम करणाऱ्यांची संख्या (हजारांत) No. of workers (in thousand)	Occupational division
(1)	(2)	(3)	(2)
1	घडेवाईक, तंत्रविशारद आणि तत्सम लोक ..	589	Professional, technical and related workers.
2	शासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय, काम करणारे.	220	Administrative, executive and managerial workers.
3	कारकून व तत्सम काम करणारे ..	812	Clerical and related workers.
4	विक्रेते ..	836	Sales workers.
5	शेतकरी, मस्त्यव्यवसाय करणारे, फासेपारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे. ..	271	Farmers, fishermen, hunters, loggers and related workers.
6	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील आणि परिवहन सामुग्री चालक आणि मजूर.	2,977	Production and related workers transport equipment operators and labourers.
7	सेवा क्षेत्रातील	663	Service workers.
8	अवर्गीकृत	92	Workers not classified by occupation.
	एकूण ..	6,460	Total

आधार.—भारताची जनगणना, १९७१—मालिका ११, भाग दोन बी (दोन)

Source.—Census of India, 1971—Series 11, Part II-B, (ii)

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No 23.3

सेवायोजनेसंबंधीची माहिती
EMPLOYMENT EXCHANGE STATISTICS
1983

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	नवीन नोंदणी	6,18,821	Number of registrations.
2	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या	42,402	Number of placements.
3	जाहीर केलेल्या रिकाम्या जागा	89,936	Number of vacancies notified.
4	पटावरील मर्जदारांची संख्या*	17,27,877	Number on live register*

टीप.—(१) *३१ डिसेंबर १९८३ रोजी.

(२) वरील आकड्यात डिसेम्बराच्या शेवटच्या दिवसाच्या (टेक्स्टाईल) च्या आकड्याचा समावेश नाही.

Note.—(1) *As on 31st December 1983.

(2) The above figures are exclusive of those relating to decasualisation scheme (textile).

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4

राज्य सरकारचे कर्मचारी/STATE GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९८१ रोजी/As on 1st July 19८1)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार (2)	कर्मचाऱ्यांची संख्या Employees No.	Category (2)
(1)	(2)	(3)	(2)
(1)	राजपत्रित—		Gazetted—
	(अ) वर्ग १ ..	5,818	(a) Class I
	(ब) वर्ग २ ..	12,908	(b) Class II
	एकूण (अ + ब)	18,726	Total (a + b)
(2)	अराजपत्रित.—		Non-Gazetted—
	(क) वर्ग ३ ..	3,00,164	(c) Class III
	(ड) वर्ग ४ ..	97,496	(d) Class IV
	एकूण (क + ड)	3,97,660	Total (c + d)
	एकूण (अ + ब + क + ड)	4,16,386	Total (a + b + c + d)
(3)	इतर आकस्मिकता निधीतून पगार मिळणारे कार्यव्ययी आस्थापनावरील कर्मचारी अंशकालिक व मानसेवी	84,156	Others paid from contingencies work- charged personnel. Part-time and honorary
	एकूण सर्व मिळून ..	5,00,542	Total Staff.
(4)	कर्मचाऱ्यांचे मासिक वेतनानुसार वर्गीकरण (रुपये)		Distribution of employees accord- ing to range of total monthly emoluments (in Rs.).
	३०० पेक्षा कमी	71,357	300 and Below
	३०१-४०० ..	15,742	301-400
	४०१-५०० ..	53,113	401-500
	५०१-७०० ..	1,71,650	501-700
	७०१-१,००० ..	1,14,734	701-1,000
	१,००१-१,२५० ..	27,681	1,001-1,250
	१,२५१-१,५०० ..	10,842	1,251-1,500
	१,५०१-२,००० ..	8,438	1,501-2,000
	२,००१-२,५०० ..	1,540	2,001-2,500
	२,५०१-२,६५० ..	298	2,501-2,650
	२,६५१-त्याहून जास्त ..	470	2,651—and above.
	अनिर्दिष्ट	24,677	Not Specified
	एकूण ..	5,00,542	Total

साधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Maharashtra State, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23. 5

सरकारी क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(३० जून १९८३ रोजी/As on 30th June 1983)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	रोजगार (हजारात) Employment ('000 No.) (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	659	Greater Bombay.
2	ठाणे	59	Thane.
3	रायगड	28	Raigad.
4	रत्नागिरी	26	Ratnagiri.
5	सिंधुदुर्ग	11	Sindhudurg
6	नाशिक	86	Nashik
7	धुळे	35	Dhule.
8	जळगांव	85	Jalgaon.
9	अहमदनगर	43	Ahmadnagar.
10	पुणे	186	Pune.
11	सातारा	40	Satara.
12	सांगली	37	Sangli.
13	सोलापूर	72	Solapur.
14	कोल्हापूर	47	Kolhapur.
15	औरंगाबाद	48	Aurangabad.
16	जालना	9	Jalna
17	परभणी	29	Parbhani.
18	बीड	27	Beed.
19	नांदेड	32	Nanded.
20	उस्मानाबाद	20	Osmenabad
21	लातूर	13	Latur
22	बुलढाणा	25	Buldana.
23	अकोला	37	Akola.
24	अमरावती	39	Amravati.
25	यवतमाळ	32	Yavatmal.
26	वर्धा	24	Wardha.
27	नागपूर	165	Nagpur.
28	भंडारा	33	Bhandara.
29	चंद्रपूर	46	Chandrapur.
30	गडचिरोली	6	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1,999	Maharashtra State
	केंद्र सरकारी	482	Central Government.
	राज्य सरकारी	446	State Government.
	निम केंद्र सरकारी	348	Quasi Central Government.
	निम राज्य सरकारी	212	Quasi State Government.
	स्थानिक संस्था	511	Local Bodies.

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार
EMPLOYMENT UNDER SHOPS AND ESTABLISHMENTS ACT

अनुक्रमांक Serial No.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार	माहिती Particulars		Type of Establishment
		1982@	1983*	
(1)	(2)	(3)	(3)	(2)
	कायदा लागू असलेल्या नगरांची संख्या	178	181	Urban area to which the Act be applicable
1	दुकाने—			<i>Shops—</i>
	(अ) दुकानांची संख्या	1,42,243	1,45,087	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	3,73,965	3,81,444	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था—			<i>Commercial establishments—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	1,27,174	1,29,717	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	7,05,188	7,19,291	(b) Persons employed
3	हॉटेल, इत्यादी—			<i>Hotels etc.—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	29,235	29,819	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	1,51,721	1,54,755	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे—			<i>Theatres etc.—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	742	757	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	10,208	10,412	(b) Persons employed
5	कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	3,29,621	3,35,645	<i>Establishments having no employees</i>
	एकूण			<i>Total</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	6,28,458	6,41,027	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	12,41,082	12,65,903	(b) Persons employed

टीप.—(१) वरील माहिती १९४८ च्या दुकाने व व्यापारी संस्था कायदाखाली (दुकाणे व व्यापारी संस्था अधिनियम १९४८) नोंदलेल्या संस्थांसंबंधीची आहे.

(२) आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—(i) The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948.

(ii) *अस्थायी/provisional. @सुधारित/Revised.

माधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Maharashtra State, Bombay.

24. छापखाने व प्रकाशने/PRESSES AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके
PRINTING PRESSES, NEWSPAPERS, BOOKS AND PERIODICALS
1983-84

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	तपशील Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	छापखान्यांची संख्या	7,143	Number of printing presses
2	वर्तमानपत्रे—		Newspapers—
	(अ) दैनिके	219	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवड्यातून दोनदा- तनिदा नियणारी घरून)	1,003	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weeklies).
	(क) पासिके	232	(c) Fortnightlies
	(ड) मासिके	1,004	(d) Monthlies
	(इ) त्रैमासिक (द्वैमासिके घरून)	464	(e) Quarterlies (including bi- monthlies).
	(फ) वार्षिक (चौमासिके व षण्मासिके घरून)	225	(f) Annuals (including four and six monthlies).
3	पुस्तके	1,247	Books.

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—Figures are provisional.

बाधार.—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

25. वार्षिक योजना/ANNUAL PLANS

संख्या क्रमांक/TABLE No. 25.1

महाराष्ट्राची पाचवी व सहावी पंचवार्षिक योजना/FIFTH AND SIXTH FIVE YEAR PLAN OF MAHARASHTRA

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

क्रमक्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	पाचव्या पंचवार्षिक योजनेमधील प्रत्यक्ष खर्च (लाख रुपये)	सहावी योजना प्रस्तावित	प्रत्यक्ष खर्च		अपेक्षित खर्च	प्रस्तावित	प्रस्तावित Head of develop- ment
		Expenditure in fifth five year plan (lakh Rs.) 1974-79	Sixth Plan Outlay 1980-85	1981-82	1982-83	Anticipated expenditure 1983-84	1984-85	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	कृषिविषयक योजना (लघु जलसिंचन योजनासह)	308.13	503.35	111.35	146.56	179.24	225.51	Agriculture and allied programmes (including minor irrigation)
2	सहकार	35.19	57.44	14.06	19.50	21.70	18.70	Co-operation
3	जलविकास	501.54	1,139.26	211.13	277.65	299.50	251.05	Water development
4	बीज	910.39	2,157.00	330.90	392.20	413.45	428.94	Electricity
5	उद्योग व खाणी	105.69	192.16	32.14	42.48	52.02	60.73	Industry and mining
6	परिवहन व दळणवळण	220.08	440.60	84.40	77.86	83.78	92.46	Transport and communication
7	सामाजिक सेवा;	427.94	1,199.95	197.26	272.38	344.49	406.04	Social and community services
8	रोजगार हमी योजना	149.96	450.00	116.58	116.55	165.00	84.81	Employment guarantee scheme
9	संकीर्ण	1.21	35.24	12.65	12.50	16.36	81.76	Other programmes
एकूण		2,660.13	6,175.00	1,110.47	1,357.68	1,575.54	1,650.00	Total

माहिती—वार्षिक योजना १९८४-८५, व भाग-२, नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन.

Source.—Annual Plan 1984-85, Part-II, Planning Department, Government of Maharashtra.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1

राज्याची महसुली जमा/REVENUE RECEIPTS OF THE STATE

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

महसुलाची शीर्षे (1)	प्रत्यक्ष Actuals 1982-83 (2)	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1983-84 (3)	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1984-85 (4)	Heads of Revenue (1)
(क) कर महसूल—				A. Tax Revenue—
(अ) उत्पन्न व खर्च यांवरील कर—				(a) Taxes on Income and Expenditure—
021. निगम कराव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर ..	12,400	12,833	13,420	Taxes on Income other than Corpora- tion Tax
022 कृषि उत्पन्नावरील कर ..	38	25	25	Taxes on Agricultural Income
028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर ..	4,467	5,175	5,605	Other Taxes on Income and Expendi- ture
एकूण— (अ) ..	16,905	18,033	19,050	Total—(a)
(आ) मालमत्ता व सांख्यिकी व्यवहार यांवरील कर—				(b) Taxes on Property and Capital Transactions—
029 जमीन महसूल ..	2,956	2,385	2,547	Land Revenue
030 मुद्रांक व नोंदणी फी ..	5,406	5,850	5,899	Stamps and Registration Fees
031 संपदा शुल्क ..	285	122	119	Estate Duty
035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थावर मालमत्ते- वरील कर.	5	....	....	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land
एकूण-- (आ) ..	8,652	8,357	8,565	Total—(b)

(इ) विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील कर--

039	राज्य उत्पादन शुल्क	.. ..	13,980	14,700	15,582
040	विक्रीकर	.. ..	1,02,694	1,12,655	1,20,723
041	वाहनांवरील कर	.. ..	6,625	7,535	8,231
042	माल व उतारू यांवरील कर	.. ..	9,514	7,212	7,652
043	विजेवरील कर व शुल्क	.. ..	6,985	7,449	8,192
045	विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	.. ..	12,128	11,583	13,083
162.	केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्याचा हिस्सा		29,508	33,213	37,071

एकूण-- (इ) .. 1,81,434 1,94,347 2,10,534 .. Total--(c)

एकूण--(क) .. 2,06,991 2,20,737 2,38,149 .. Total--A

(ख) कराव्यतिरिक्त महसूल--

(ग) इतर भाषिक सेवा--

047	इतर भाषिक सेवा	.. ..	11	..	..
-----	----------------	-------	----	----	----

एकूण--(ग) .. 11 .. .. Total--(a)

(घ) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा--

049	व्याजाच्या जमा रकमा	.. ..	14,577	18,027	22,181
050	लाभांश व नफा	.. ..	333	442	476

एकूण-- (आ) .. 14,910 18,469 22,657 .. Total--(b)

(c) Taxes on Commodities and Services--

State Excise
Sales Tax
Taxes on Vehicles
Taxes on Goods and Passengers
Taxes and Duties on Electricity
Other Taxes and Duties on Commodities and Services
States' Share of Union Excise Duties

B. Non-Tax Revenue--

(a) Other Fiscal Services--

Other Fiscal Services

Total--(a)

(b) Interest Receipts, Dividends and Profits--

Interest Receipts
Dividends and Profits

Total--(b)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1—contd.

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(इ) कराव्यतिरिक्त इतर महसूल--				(c) Other Non-Tax Revenue--
(एक) सर्वसाधारण सेवा--				(i) General Services--
051 लोकसेवा आयोग	4	2	2	Public Service Commission
055 पोलीस	918	830	867	Police
056 तुरुंग	190	190	195	Jails
057 पुरवठा व विनियोग	1	1	1	Supplies and Disposals
058 लेखनसामग्री व मुद्रण	442	390	402	Stationery and Printing
059 सरकारी वांघकामे	970	1,100	1,170	Public Works
065 इतर प्रशासनिक सेवा	1,342	1,346	1,845	Other Administrative Services
066 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा.	229	225	237	Contributions and Recoveries towards Pension and other Retirement Benefits.
067 साहाय्यकारी साहित्य व साधनसामग्री	..	..	..	Aid Materials and Equipments
068 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	2,679	2,859	3,026	Miscellaneous General Services
एकूण--(एक)	6,775	6,943	7,745	.. Total--(i)
(दोन) सामाजिक व सामूहिक सेवा--				(ii) Social and Community Services--
077 शिक्षण	316	518	459	Education
078 कला व संस्कृती	23	26	27	Art and Culture
080 वैद्यकीय	2,422	2,033	2,123	Medical
081 कुटुंब कल्याण	52	66	68	Family Welfare
082 आरोग्य, स्वच्छता व पाणीपुरवठा	133	142	145	Public Health, Sanitation and Water Supply.

083	गृहनिर्माण	966	286	308	Housing
084	नगरविकास	692	776	783	Urban Development
085	माहिती व प्रसिद्धी	17	13	7	Information and Publicity
087	कामगार व सेवायोजन	247	239	244	Labour and Employment
088	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	740	697	703	Social Security and Welfare
095	इतर सामाजिक व सामूहिक सेवा	68	78	88	Other Social and Community Services
एकूण—(दोन)		5,676	4,874	4,955	.. Total—(ii)

(तीन) आर्थिक सेवा—

098	सहकार	994	967	1,078	Co-operation
104	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	73	63	65	Other General Economic Services
105	कृषि	348	386	388	Agriculture
106	लहान पाटबंधारे, मृदसंधारण व क्षत्र विकास	226	357	303	Minor Irrigation, Soil Conservation and Area Development.
109	अन्न	61	82	32	Food
110	पशुसंवर्धन	141	135	148	Animal Husbandry
111	दुग्धशाळा विकास	15,703	21,091	22,513	Dairy Development
112	मत्स्यव्यवसाय	32	35	38	Fisheries
113	वन	8,972	9,919	10,345	Forests
114	सामूहिक विकास	390	275	275	Community Development
120	उद्योग	29	30	32	Industries
121	ग्राम व लघु उद्योग	13	13	14	Village and Small Industries
128	खाणी व खनिजे	685	698	725	Mines and Minerals
131	जल व वीज विकास सेवा	82	82	85	Water and Power Development Services
133	पाटबंधारे, नौकानयन, जलनिस्सारण व पूर नियंत्रण प्रकल्प.	1,322	1,360	1,713	Irrigation, Navigation, Drainage and Flood Control Projects.

(iii) Economic Services—

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1—concl'd.

(रुपये लाखांत/Rs, in lakh)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
				(iii) Economic Services—contd.
(तीन) आर्थिक सेवा--वालू				
134 वीज प्रकल्प	1,780	1,975	1,707	Power Projects
135 बंदरे, दीपगृहे व जहाज वाहतूक	12	21	22	Ports, Lighthouses and Shipping
136 नागरी विमान चालन	....	....	....	Civil Aviation
137 मार्ग व पूल	355	277	208	Roads and Bridges
138 मार्ग व जल परिवहन सेवा	1	....	....	Road and Water Transport Services
139 पर्यटन	....	....	....	Tourism
144 इतर परिवहन व दळणवळण सेवा	....	....	....	Other Transport and Communication Services
एकूण—(तीन)	31,219	37,766	39,691	Total—(iii)
एकूण—(इ)	43,670	49,583	52,391	Total—(c)
				(d) Grants-in-Aid and Contributions
(ई) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने--				
160 केंद्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदान	18,238	27,664	29,874	Grants-in-Aid from Central Government
एकूण (ई)	18,238	27,664	29,874	Total—(d)
एकूण (ख)	76,829	95,716	1,04,922	Total—(B)
एकूण महसुली जमा	2,83,820	3,16,453	3,43,071	Total—Revenue Receipts

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2

महसुली लेखावरील खर्च/EXPENDITURE ON REVENUE ACCOUNT

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

खर्चाची शीर्षे	प्रत्यक्ष Actuals 1982-83	सुधारित अंदाज Revised Estimates 1983-84	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1984-85	Heads of Expenditure
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(क) सर्वसाधारण सेवा—				(A) General Services—
(अ) राज्याची अंगे—				(a) Organs of State—
211 संसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे ..	282	307	311	Parliament/State/Union Territory Legislatures
212 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/राज्यपाल/संघराज्य क्षेत्रांचे प्रशासक	50	49	41	President/Vice-President/Governor/ Administrator of Union Territories.
213 मंत्रिपरिषद	98	106	120	Council of Ministers
214 न्यायदान	1,559	1,895	2,088	Administration of Justice
215 निवडणुका	84	465	572	Elections
एकूण-- (अ)	2,073	2,822	3,132	Total—(a)
(आ) आर्थिक सेवा—				(b) Fiscal Services—
(एक) उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली —				(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure—
220 उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली ..	4,279	5,332	5,547	Collection of Taxes on Income and Expenditure
एकूण-- (एक)	4,279	5,332	5,547	Total—(i)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(दोन) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली—				(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—
229 जमीन महसूल	3,294	3,313	3,379	Land Revenue
230 मुद्रांक व नोंदणी	232	290	294	Stamps and Registration
235 मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील इतर करांची वसुली	....	....	....	Collection of Other Taxes on Property and Capital Transactions
एकूण—(दोन) ..	3,526	3,603	3,673	Total—(ii)
(तीन) विक्रय वस्तु व सेवा यांवरील करांचो वसुली—				(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services—
239 राज्य उत्पादन शुल्क--	275	314	335	State Excise
240 विक्रीकर	9,481	10,676	11,629	Sales Tax
241 वाहनांवरील कर	4,357	5,339	5,837	Taxes on Vehicles
245 विक्रय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	4,888	4,734	5,279	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
एकूण—(तीन) ..	19,001	21,063	23,080	Total—(iii)
(चार) इतर आर्थिक सेवा--				(iv) Other Fiscal Services—
247 इतर आर्थिक सेवा	572	832	1,291	Other Fiscal Services
एकूण—(चार) ..	572	832	1,291	Total—(iv)
एकूण—(आ) ..	27,378	30,830	33,591	Total—(b)

(इ) व्याज प्रदान व ऋणसेवा--				(c) Interest Payment and Servicing of Debt—			
248	ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधक यांसाठी विनियोजन.	10,356	13,145	10,041	Appropriation for Reduction or Avoidance of Debt.		
249	व्याज प्रदान	16,847	20,254	24,875	Interest Payments		
एकूण—(इ) ..		27,203	33,399	34,916	Total—(c)		
(ई) प्रशासकीय सेवा--				(d) Administrative Services—			
251	लोकसेवा आयोग	48	61	48	Public Service Commission		
252	सचिवालय—सर्वसाधारण सेवा	665	741	745	Secretariat—General Services		
253	जिल्हा प्रशासन	6,218	7,090	7,589	District Administration		
254	कोषागार व लेखा प्रशासन	549	621	660	Treasury and Accounts Administration		
255	पोलीस	14,121	16,416	17,461	Police		
256	तुरुंग	615	704	709	Jails		
257	पुरवठा व विनियोग	13	14	14	Supplies and Disposals		
258	लेखनसामग्री व मुद्रण	1,510	1,765	1,870	Stationery and Printing		
259	सरकारी बांधकामे	2,712	3,666	3,864	Public Works		
260	अग्निसंरक्षण व नियंत्रण	15	15	14	Fire Protection and Control		
265	इतर प्रशासनिक सेवा	610	731	13,222	Other Administrative Services		
एकूण—(ई) ..		27,076	31,824	46,196	Total—(d)		
(उ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा—				(e) Pensions and Miscellaneous General Services—			
266	निवृत्तिवेतने व इतर सेवा निवृत्तिलाभ	5,294	5,903	7,554	Pensions and Other Retirement Benefits		
267	साह्यकारी साहित्य व साधनसामग्री	54	....	....	Aid Materials and Equipments		
268	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	1,909	2,211	2,404	Miscellaneous General Services		
एकूण—(उ) ..		7,257	8,114	9,958	Total—(e)		
एकूण—(क) ..		90,987	1,06,989	1,27,793	Total—(A)		

तबता क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(ख) सामाजिक व सामूहिक सेवा--				(B) Social and Community Services--
276 सचिवालय-सामाजिक व सामूहिक सेवा ..	158	274	340	Secretariat— Social and Community Services.
277 शिक्षण ..	48,044	54,331	56,626	Education
278 कला व संस्कृती	551	591	633	Art and Culture
280 वैद्यकीय	9,445	10,177	10,805	Medical
281 कुटुंबकल्याण	3,380	4,490	4,731	Family Welfare
282 आरोग्य, स्वच्छता व पाणीपुरवठा ..	14,299	18,030	17,674	Public Health, Sanitation and Water Supply.
283 गृहनिर्माण	2,634	3,787	3,643	Housing
284 नगरविकास	2,870	3,250	3,812	Urban Development
285 माहिती व प्रसिद्धी	469	519	566	Information and Publicity
287 कामगार व सेवायोजन ..	1,793	2,021	2,134	Labour and Employment
288 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	8,921	12,367	11,419	Social Security and Welfare
289 नैसर्गिक आपत्तींच्या निवारणासाठी सहाय्य ..	1,387	5,408	457	Relief on Account of Natural Calamities
295 इतर सामाजिक व सामूहिक सेवा	72	97	84	Other Social and Community Services
एकूण-- (ख) ..	94,023	1,15,342	1,12,924	.. Total—(B)

(ग) आर्थिक सेवा—

(अ) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा—

296	सचिवालय—आर्थिक सेवा	..	..	454	540	556
298	सहकार	..	..	3,079	4,040	3,749
304	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	..	..	7,174	8,441	8,803
एकूण—(आ)				10,707	13,021	13,108

(आ) कृषि व संलग्न सेवा—

305	कृषि	..	..	7,670	9,217	9,887
306	लहान पाटबंधारे	..	..	2,208	2,659	3,017
307	मृद व जलसंधारण	..	..	990	967	962
308	क्षेत्र विकास	..	..	1,519	2,446	3,218
309	भक्ष	..	..	1,081	1,111	1,124
310	पशुसंघर्षन	..	..	1,869	2,335	2,482
311	दुग्धशाला विकास	..	..	19,111	22,766	22,888
312	मत्स्यव्यवसाय	..	..	226	300	306
313	वन	..	..	3,930	4,580	4,755
314	सामूहिक विकास	..	..	4,980	5,339	9,263
एकूण—(ब)				43,584	51,720	57,902

(इ) उद्योग व खनिजे—

320	उद्योग	..	..	117	162	578
321	ग्राम व लघु उद्योग	..	..	350	420	495
322	खाणी व खनिजे	..	..	136	160	174
एकूण—(इ)				603	742	1,247

(C) Economic Services—

(a) General Economic Services—

Secretariat-Economic Services
Co-operation
Other General Economic Services
.. Total—(a)

(b) Agriculture and Allied Services—

Agriculture
Minor Irrigation
Soil and Water Conservation
Area Development
Food
Animal Husbandary
Dairy Development
Fisheries
Forests
Community Development
.. Total—(b)

(c) Industry and Minerals—

Industries
Village and Small Industries
Mines and Minerals
.. Total—(c)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—concl'd.

(रुपये लाखांत/Rs. in lakhs)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(ई) जल व वीज विकास--				(d) Water and Power Development--
331 जल व वीज विकास सेवा	1,821	1,590	1,783	Water and Power Development Services
333 पाटबंधारे, नौकानयन, जल निस्सारण व पूर नियंत्रण प्रकल्प	11,615	14,539	16,954	Irrigation, Navigation, Drainage and Flood Control Projects
334 वीज प्रकल्प	7,389	4,136	11,239	Power Projects
एकूण--(ई)	20,825	20,265	29,976	Total--(d)
(ड) परिवहन व दळणवळण--				(e) Transport and Communications--
335 बंदरे, दीपगृहे व जहाज वाहतूक	197	256	241	Ports, Lightouses and Shipping
336 नागरी विमानचालन	16	21	16	Civil Aviation
337 मार्ग व पूल	943	1,168	974	Roads and Bridges
338 मार्ग व जल परिवहन सेवा	36	58	109	Road and Water Transport Services
339 पर्यटन	7	4	4	Tourism
345 भारतीय रेल्वे	26	26	26	Indian Railways
एकूण--(ड)	1,225	1,533	1,370	Total--(e)
एकूण--(ग)	76,944	87,281	1,03,603	Total--(C)
(घ) सहायक अनुवाषे व अंशदाने--				(D) Grants-in-Aid and Contributions--
363 स्थानिक संस्था व पंचायत राज्य संस्था यांना नुकसानभरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे.	854	1,102	1,156	Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayat Raj Institutions
एकूण--(घ)	854	1,102	1,156	Total--(D)
एकूण--महसुली लेखाबरोल खर्च	2,62,808	3,10,714	3,45,476	Total--Expenditure on Revenue Account

आधार--महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९८४-८५/Source--Maharashtra State Budget Publications, 1984-85.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.3

राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथक्करण
ANALYSIS OF STATE GOVERNMENT BUDGET

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

बाब	प्रत्यक्ष Actuals 1982-83	सुधारित अंदाज Revised Estimates 1983-84	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1984-85	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
एक. महसुली लेखाशीर्षाखालील जमा—				I. Receipts on Revenue Account—
(अ) कर महसूल	2,06,991	2,20,737	2,38,149	(a) Tax Revenue
(ब) करांव्यतिरिक्त महसूल	76,829	95,716	1,04,922	(b) Non-Tax Revenue
एकूण—(एक)	2,83,820	3,16,453	3,43,071	Total—I
दोन. भांडवली लेखावरील जमा—	1,81,280	2,10,626	1,76,526	II. Receipts on Capital Account
एकूण जमा—(एक + दोन)	4,65,100	5,27,079	5,19,597	Total Receipts—(I+II)
तीन. महसुली लेखाशीर्षावरील खर्च—				III. Expenditure on Revenue Account—
(अ) विकास खर्च	1,92,452	2,26,920	2,42,583	(a) Development Expenditure
(ब) विकासांतर खर्च	43,152	50,395	67,976	(b) Non-Development Expenditure
(क) ऋण सेवा	27,204	33,399	34,917	(c) Debt Services
एकूण—(तीन)	2,62,808	3,10,714	3,45,476	Total—III

तथता क्रमांक/TABLE No. 26.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
चार. मांडवली खर्च—				IV. Capital Expenditure—
(अ) महसुली लेढ्यावाहेरील मांडवली खर्च	43,058	55,743	55,053	(a) Capital Expenditure outside the Revenue Account.
(ब) कर्जे व ऋण विभागावरील खर्च	1,54,138	1,66,193	1,23,308	(b) Disbursements on Loans and Debt Section.
एकूण—(चार) ..	1,97,196	2,21,936	1,78,361	Total—IV
एकूण खर्च (तीन + चार) ..	4,60,004	5,32,650	5,23,837	Total—Expenditure (III + IV)

आधार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९८४-८५.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1984-85.

27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 27.1

चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न
STATE INCOME AT CURRENT AND CONSTANT PRICES

विभाग	राज्यउत्पन्न State income, 1982-83*		Sector
	चालू किमती- नुसार At current prices	१९७०-७१ च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (1970-71)	
(1)	(2)	(3)	(1)
I. उत्पन्न (कोटी रुपयांत)--			Income (Rs. in crore)—
(अ) कृषि, वन उद्योग, मत्स्योद्योग खाणी	4,712.8	1,780.8	(A) Agriculture, forestry fisheries, mining and quarrying.
(ब) कारखाने, बांधकाम, वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	5,256.2	2,134.2	(B) Manufacturing, const- ruction, electricity, gas and water supply.
(क) परिवहन, दळणवळण, व्यापार, साठवण, हॉटेल आणि उपाहारमूहे वगैरे	3,218.6	1,274.0	(C) Transport and commu- nication, trade, storage.
(ड) बँका व विमाउद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा	3,084.5	1,116.7	(D) Banking and insurance, real estate and owner- ship of dwellings, business services, public administration and other services.
एकूण	16,272.1	6,305.7	Total

II. बरहोई राज्य उत्पन्न (रुपयांतमध्ये)— 2,524.6 978.3 Per capita State Income (in Rs.)

*प्राथमिक अंदाज/Preliminary

साधन.—अर्थ व आर्थिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.1

सकस व विशेष पोषण आहार कार्यक्रम

APPLIED AND SPECIAL NUTRITION PROGRAMMES

अनुक्रमांक Serial No.	वाच	३१ मार्च १९८४ अखेरची माहिती Position as on 31st March 1984	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
सकस व विशेष पोषक आहार कार्यक्रम—		<i>Applied and Special Nutrition Programmes—</i>	
1	सकस आहार योजना चालू असलेल्या गटांची संख्या	118	No. of blocks selected for applied nutrition programme.
2	विशेष पोषण आहार कार्यक्रम चालू असलेल्या गटांची संख्या	4	No. of blocks selected for special nutrition programme.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2

---

28. संकीर्ण/

तक्ता क्रमांक/

नियंत्रित बाजारपेठा/

(३० सप्टेंबर १९८३ रोजी/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे (3)
1	बृहन्मुंबई	.. .. मुंबई
2	ठाणे	.. .. मुरवाड, शहापूर, भिवंडी, पालघर, कल्याण, वसई
3	रायगड	.. .. कर्जत, पनवेल, पेण, रोहा, खालापूर (खोपोली), महाड, अलिबाग, माणगाव-मुरूड.
4	रत्नागिरी	.. ..
5	नाशिक	.. .. धोटी, लासलगाव, मालेगाव, नांदगाव, सिन्नर, सटाणा, येवला, नाशिक, कळवण.
6	धुळे	.. .. धुळे, दोंडाइचा, शिरपूर, नंदुरवार, शहादा, साक्री, नवापूर, तळोदा
7	जळगाव	.. .. जामनेर, धरणगाव, अमळनेर, जळगाव, पारोळा, चाळीसगाव, चोपडा, बोदवड, पाचोरा, रावेर, भुसावळ, यावल.
8	अहमदनगर	.. .. अहमदनगर, कोपरगाव, श्रीरामपूर, राहुरी, संगमनेर, शेवगाव, पाथर्डी, जामखेड, श्रीगोंदा, नेवासा.
9	पुणे	.. .. वारामती, खेड, निरा, भोर, पुणे, शिरूर, इंदापूर, जुन्नर, दोंड, मंचर तळेगाव-दाभाडे.
10	सातारा	.. .. कोरेगाव, कराड, फलटण, सातारा, वडूज, पाटण, लोणंद, दहीवाडी, (गोंदावले).
11	सांगली	.. .. सांगली, तासगाव, इस्लामपूर, खानापूर-त्रिटा, आटपाडी
12	सोलापूर	.. .. सोलापूर, मोहोळ, करमाळा, कुडूवाडी, अक्कलकोट, नाभी, अकलूज, पंढरपूर, मंगळवेढे, सांगोले.
13	कोल्हापूर	.. .. कोल्हापूर, गडहिंगलज, जयसिंगपूर, वडगाव, पेठ
14	औरंगाबाद	.. .. औरंगाबाद, जालना, वैजापूर, लातूर, पैठण, कन्नड, सिल्लोड, गंगापूर, अंबड, भोकरदन, सोयेगाव.
15	परभणी	.. .. परभणी, मानवत, सैलू, परतूर, गंगाखेड, पूर्णा, बसमत, हिंगोली, आखाडा-बाळापूर, जितूर, कळमनूरी, मंठा, पिंगळी-गुरांचा बाजार.
16	बीड	.. .. बीड, अंबेजोगाई, धारूर, गेवराई, मांजलगाव, परळी-वैजनाथ, कडा, रेनापूर-गुरांचा बाजार.

MISCELLANEOUS

TABLE No. 28·2

REGULATED MARKET

(As on 30th September 1983)

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Greater Bombay	.. Bombay. .. .. .
Thane ..	.. Murbad, Shahapur, Bhiwandi, Palghar, Kalyan, Vasai.
Raigad ..	.. Karjat, Panvel, Pen, Roha, Khalapur (Khopoli), Mahad, Alibag, Mangaon, Murud
Ratnagiri ..	.. .. .
Nashik ..	.. Ghoti, Lasalgaon, Malegaon, Nandgaon, Sinnar, Satana, Yevla, Nashik, Kalwan.
Dhule ..	.. Dhule, Dondaicha, Shirpur, Nandurbar, Shahada, Sakri, Nawapur, Taloda.
Jalgaon ..	.. Jamner, Dharangaon, Amalner, Jalgaon, Parola, Chalisgaon, Chopda, Bodwad, Pachora, Raver, Bhusawal, Yawal.
Ahmadnagar ..	.. Ahmadnagar, Kopergaon, Shirampur, Rahuri, Sangamner, Shevgaon, Pathardi, Jamkhed, Shrigonda, Nevasa.
Pune ..	.. Baramati, Khed, Nira, Bhor, Pune, Shirur, Indapur, Junnar, Daund, Manchar, Talegaon-Dabhade.
Satara ..	.. Koregaon, Karad, Phaltan, Satara, Vaduj, Patan, Lonand, Dahiwadi (Gondavale).
Sangli ..	.. Sangli, Tasgaon, Islampur, Khanapur-Vita, Atpadi
Solapur ..	.. Solapur, Mohol, Karmala, Kurduwadi, Akkalkot, Barshi, Akluj, Pandharpur, Mangalvedhe, Sangole.
Kolhapur ..	.. Kolhapur, Gadhinglaj, Jaysingpur, Vadgaon, Peth.
Aurangabad ..	.. Aurangabad, Jalna, Vaijapur, Latur, Paithan, Kannad, Sillod, Gangapur, Ambad, Bhokardan, Soyegaon.
Parbhani ..	.. Parbhani, Manwat, Sailu, Partur, Gangakhed, Purna, Basmath, Hingoli, Akhada-Balapur, Jintur, Kalamnuri, Mantha, Pingali-cattle market.
Beed ..	.. Beed, Ambejogai, Dharur, Georai, Manjalegaon, Parli-Vajnath, Kada, Renapur-cattle market.

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा (2)	नियंत्रित बाजारपेठांचो नावे (3)
17	नांदेड ..	.. नांदेड, मुदखेड, उमरी, धर्मावाद, भोकर, किनवट, हदगाव, ओहा, देगलूर, मुखेड, कुंडलवाडी, नाथगाव.
18	उस्मानाबाद ..	.. लातूर, उदगीर, कळंब, निलंगा, उस्मानाबाद, अहमदपूर, मुरुम, परंडा, देवणी-गुरांचा बाजार, हुंदरगल्ली-गुरांचा बाजार, औसा, भूम.
19	बुलडाणा ..	.. मलकापूर, नांदुरा, शेगाव, खामगाव, जळगाव-जामोद, देऊळगाव राजा, चिखली, मेहकर, लोणार, संग्रामपूर.
20	अकोला ..	.. अकोला, अकोट, तेलहारा, मूर्तिजापूर, कारंजा, वाशिम, रिसोड, मालेगाव, बालापूर, पातूर, मंगरूळपीर, वाशी-टाकळी, मनोरा.
21	अमरावती ..	.. अमरावती, धामणगाव रेल्वे, दर्यापूर, अंजनगाव, अचलपूर, वरूड, मोशी, धारणी चांदूर-बाजार, चांदूर-रेल्वे.
22	यवतमाळ ..	.. यवतमाळ, घाटंजी, पांढरकवडा, दारूहा, वणी, दिग्रस, बोरीअरब, उमरखेड, पुसद (Cotton and Grain) राळेगाव, नर, महागाव.
23	बर्घा ! ..	.. बर्घा, सिंदी, पुलगाव, आर्वी, हिमणघाट, आष्टी, समुद्रपूर.
24	नागपूर ..	.. काटोल, भिवापूर, नरखेड, सावनेर, रामटेक, उमरेड, कलमेश्वर, नागपूर, मांडळ.
25	भंडारा ..	.. गोंदिया, भंडारा, तिरोडा, आमगाव, लाखणी, पवनी, तुमसर, लाखणदूर, अर्जुनी-मोरगाव.
26	चंद्रपूर ..	.. चंद्रपूर, बरोडा, मूल, आमोरी, इह्यापुरी, सिंदेवाही, गडचिरोली, नागभिड, राजूर.

टीप.—ह्या बाजारपेठांचे कार्य चालू नाही त्यांचा समावेश नर केला नाही.

बाजार.—पणप हप संचालक, मुंबई.

TABLE No. 28.2—*contd.*

District			Names of regulated markets
(2)			(3)
Nanded	..	..	Nanded, Mukhed, Umri, Dharmabad, Bhokar, Kinwar, Hadgaon, Loha, Deglur, Mukhed, Kundalvadi, Naigaon.
Osmanabad	..	..	Latur, Udgir, Kalamb, Nilanga, Osmanabad, Ahmedpur Murum, Paranda, Deoni cattle market, Handargulli-cattle market, Ausa, Bhoom.
Buldana	..	..	Malkapur, Nandura, Shegaon, Khamgaon, Jalgaon-Jamod, Deulgaonraja, Chikhli, Mehkar, Lonar, Sangrampur.
Akola	..	..	Akola, Akot, Telhara, Murtijapur, Karanja, Washim, Risod, Malegaon, Balapur, Patur, Mangrulpir, Barshi, Takti, Manora.
Amravati	..	..	Amravati, Dhamangaon Railway, Daryapur, Anjangaon, Achalpur, Warud, Morshi, Dharani, Chandur Bazar, Chandur Railway.
Yavatmal	..	..	Yavatmal, Ghatanji, Pandharkaoda, Darwha, Wani, Digras, Bori-Arab, Umarkhed, Pusad (Cotton and grain) Ralegaon, Nerc, Mangaon.
Wardha	..	..	Wardha, Sindi, Pulgaon, Arvi, Hinganghat, Asti, Samudrapur.
Nagpur	..	..	Katol, Bhivapur, Narkhed, Saoner, Ramtek, Umred, Kalmeshwar, Nagpur, Mandhal.
Bhandara	..	..	Gondiya, Bhandara, Tirora, Amgaon, Lakhani, Pavani, Tumsar, Lakhandur, Arjuni, Morgaon.
Chandrapur	..	..	Chandrapur, Warora, Mul, Armori, Brahmपुरi, Sindewadi, Gadchiroli, Nagbhir, Rajura.

Note.—The markets which are not functioning are not included in the above table.

Source.—Deputy Director of Marketing, Bombay.

29. निवडक निर्देशांकांवा कल/

तक्ता क्रमांक/

शेती/

(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार मे. टन आहेत/

अनुक्रमांक Serial No.	बाव	1960-61.	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1.	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्र- कानुसार)	30,758	30,769	30,766	30,758
2.	लागवड केलेले निव्वळ क्षेत्र ..	17,878	18,135	18,242	18,262
3.	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र ..	18,823	18,979	19,398	19,664
4.	ओलिताखालील एकूण क्षेत्र ..	1,220	1,388	1,570	2,171
5.	मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन --				
	(अ) तांदुळ--				
	(१) क्षेत्र ..	1,300	1,321	1,352	1,416
	(२) उत्पादन ..	1,369	884	1,662	2,286
	(ब) गहू--				
	(१) क्षेत्र ..	907	833	812	1,169
	(२) उत्पादन ..	401	280	440	1,199
	(क) जोंघळा--				
	(१) क्षेत्र ..	6,284	6,057	5,703	6,064
	(२) उत्पादन ..	4,224	2,295	1,557	3,466
	(ड) बाजरी--				
	(१) क्षेत्र ..	1,635	1,825	2,039	1,808
	(२) उत्पादन ..	489	370	824	560

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1

AGRICULTURE

Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

1980-81*	1981-82*	1982-83*	1983-84*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area according to village papers.
18,299	18,314	18,302	N.A.	Net area sown.
20,133	20,386	19,957	N.A.	Gross cropped area
2,516	2,686	2,531	N.A.	Gross area irrigated.
				Area and outturn of principal crops—
				(a) Rice—
1,504	1,515	1,486	1,521	(i) Area.
2,361	2,435	1,949	2,461	(ii) Outturn.
				(b) Wheat—
1,079	1,128	1,023	1,183	(i) Area.
931	989	803	1,142	(ii) Outturn
				(c) Jowar—
6,438	6,578	6,647	6,541	(i) Area.
4,428	4,891	4,653	4,678	(ii) Outturn
				(d) Bajri—
1,709	1,744	1,390	1,813	(i) Area.
760.	779	445	908	(ii) Outturn.

*अन्वयाधी/Provisional.

N.A.—उपलब्ध नाही/Not Available.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन—पुढे चालू					
(ई) एकूण धान्ये (इतर धान्ये धरून)—					
(१) क्षेत्र	..	10,604	10,512	10,320	10,931
(२) उत्पादन	..	6,755	4,037	4,737	7,869
(फ) एकूण कडधान्ये—					
(१) क्षेत्र	..	2,351	2,330	2,566	2,914
(२) उत्पादन	..	989	657	677	1,168
(ग) ऊस—					
(१) क्षेत्र	..	156	171	204	268
(२) उत्पादन (गुळाचे)	..	1,156	1,120	1,641	2,219
(घ) कापूस—					
(१) क्षेत्र	..	2,500	2,716	2,750	2,307
(२) उत्पादन (लिटमध्ये)	..	288	179	82	133
(छ) भुईपुग—					
(१) क्षेत्र	..	1,083	1,117	904	854
(२) उत्पादन	..	800	473	586	693
(ज) तंबाखू—					
(१) क्षेत्र	..	25	13	12	11
(२) उत्पादन	..	12	6	5	5
शेती उत्पादनांचे निर्देशांक—					
(१९६७-७०=१००)					
(१) अन्नधान्ये,	..	115.6	71.1	86.3	143.9
(२) अन्नधान्येतर	..	102.6	79.9	90.9	121.9
(३) सर्व पिके	..	109.8	75.0	88.3	134.1

/TABLE No. 29.1—contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
				Area and outturn of principal crops—contd.
				(e) All cereals— (including other cereals)
11,233	11,467	11,029	11,593	(i) Area.
8,900	9,533	8,253	9,694	(ii) Outturn.
				(f) All pulses—
2,804	2,752	2,574	2,962	(i) Area.
831	1,039	968	1,258	(ii) Outturn.
				(g) Sugarcane—
317	366	390	294	(i) Area.
2,594	3,152	3,326	2,838	(ii) Outturn (gur).
				(h) Cotton—
2,667	2,710	2,655	2,685	(i) Area.
216	249	276	138	(ii) Outturn (in lint).
				(i) Groundnut—
712	676	617	810	(i) Area.
441	435	419	808	(ii) Outturn.
				(j) Tobacco—
12	12	12	10	(i) Area.
7	7	7	8	(ii) Outturn.
				Index numbers of agricultural production (1967-70=100)
147.8	161.1	138.8	170.0	(i) Foodgrains.
138.3	160.5	166.7	148.4	(ii) Non-foodgrains.
143.6	160.8	151.2	160.4	(iii) All commodities.

*अस्थायी/Provisional

N.A.—उपलब्ध नाही/Not available.

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.2

पशुधन व कुक्कुट/LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारांत/in thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	1961 (3)	1966 (4)	1972 (5)	1978 (6)	Category (2)
1	गाई-बैल—					Cattle—
	तीन वर्षांवरील बैल ..	6,490	6,550	6,206	6,329	Males over 3 years
	तीन वर्षांवरील गाई ..	4,644	4,534	4,587	4,781	Females over 3 years
	बासरे.	4,194	3,645	3,912	4,108	Young stock
	एकूण—गाई-बैल ..	15,328	14,729	14,705	15,218	Total cattle
2	म्हशी-रेडे—					Buffaloes—
	तीन वर्षांवरील रेडे ..	353	340	308	325	Males over 3 years
	तीन वर्षांवरील म्हशी ..	1,639	1,735	1,871	2,148	Females over 3 year
	रेडके ..	1,095	967	1,122	1,425	Young stock
	एकूण—म्हशी-रेडे ..	3,087	3,042	3,301	3,899	Total buffaloes
3	मेंढरे ..	2,093	2,205	2,128	2,636	Sheep
4	बोळ्या ..	5,181	5,121	5,911	7,563	Goats
5	इतर जनावरे ..	359	352	316	326	Other livestock
	एकूण जनावरे ..	26,048	25,449	26,361	29,642	Total livestock
6	कोंबड्या, बदके वगैरे ..	10,578	9,902	12,217	18,751	Poultry

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.3

---

29. निवडक निदेशांकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

उद्योग आणि खाणकाम/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960 (3)	1965 (4)	1970 (5)	1975 (6)
1	चालू कारखान्यांची संख्या† ..	8,010	9,472	9,803	11,425
2	कामगारांची दैनिक सरासरी (हजार)	746	903	952	1,015
3	औद्योगिक उत्पादन--				
	(१) कापूस सूत (दशलक्ष कि. ग्रॅम)	242	251	227	204
	(२) कापूस कापड (लाख मीटर)	16,747	15,654	14,411	12,983
	खनिज उत्पादन--				
	(१) कोळसा (हजार मे. टन) ..	788	1,140	1,771	3,580
	(२) कच्चे मॅंगेनिज (हजार मे. टन)	187	317	216	188

@ मुंबई शहर सोडून/

*अस्थायी/

† विडी कारखान्यांचा समावेश वेगळ्या कायद्याखाली १९७४ पासून केलेला आहे/

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.3

INDUSTRY AND MINING

1980	1981	1982*	Item
(7)	(8)	(9)	(2)
15,170	16,594	17,359	Number of working factories†
1,177	1,192	1,098	Average daily number of workers (thousand No.)
			Industrial production—
249	219	90@	(i) Cotton yarn (million kg.).
12,603	11,119	3,043@	(ii) Cotton cloth (lakh metres)
			Mineral production—
5,300	6,630.	7,593	(i) Coal (thousand tonnes).
223	221	237	(ii) Manganese ore (thousand tonnes).

Excluding Bombay city.

Provisional .

Bidi Factories covered under separate Act, from 1974.

29. निवडक निर्देशांकाचा कल

तवता क्रमांक/

बीज/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॉट)	760	1,304	2,119	2,786
2	विजेचे उत्पादन (दशलक्ष किलोवॉट तास)	3,268	5,635	9,134	12,052
3	विजेचा वापर (दशलक्ष किलोवॉट तास)				
	(अ) एकूण	2,720	4,717	7,650	9,490
	(ब) उद्योगांकरिता	1,853	3,297	5,312	5,935
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून बीजपुरवठा केलेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या (प्रत्येक वर्षा-अखेरची)	853	4,665	12,752	20,112

*अस्थायी/

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.4

ELECTRICITY

1980-81	1981-82*	1982-83*	Item
(7)	(8)	(9)	(2)
4,298	4,628	5,378	.. Installed capacity (thousand kw.)
18,751	19,839	20,994	.. Electricity generated (million kw H.)
			.. Consumption (million kw H.)
14,034	15,026	15,442	.. (a) Total
8,130	8,618	8,225	.. (b) Industrial
27,914	29,139	30,866	.. Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board as at the end of each year.

Provisional.

29. निवडक निर्देशांकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

सहकार/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या ..	31,565	37,405	42,603	49,651
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारांत)	4,191	6,786	8,581	11,629
3	खेळते भांडवल (कोटी रुपये)	291	712	1,490	2,688
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (कोटी रुपये)	43	91	133	170

* अस्थायी/

टीप.—वरील आकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत. (त्यात सुपरवायझिंग युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड, विमा कंपनी, इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे.).

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.5

CO-OPERATION

1980-81	1981-82	1982-83	1983-84*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
60,747	64,201	67,458	71,130	Societies (No.)
14,783	16,357	17,022	18,000	Members (thousand No.)
5,210	6,096	7,096	8,600	Working capital (Crore Rs.)
250	302	313	344	Advances by primary agricultural credit and multipurpose societies (Crore Rs.)

Provisional

Note.—The above figures relate to all types of societies. (including supervising unions, divisional and district boards and insurance societies, etc.)

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

परिवहन आणि दळणावळण/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960	1965	1970	1975
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि. मीटर).	37,757	48,053	62,703	1,58,928
2	वापरात असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)---				
	(अ) मोटारी ..	45,328	66,363	1,08,679	1,69,895
	(ब) सर्व प्रकारची वाहने ..	89,127	1,43,497	2,57,539	4,58,214

*सुधारित/

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.6

TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

1980	1981	1982	1983*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1,38,613	1,41,131	1,43,459	1,46,086	Length of roads as on 31st March of each year (kilometres).
				Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year).—
2,13,700	2,24,752	2,37,845	2,50,975	(a) Motor cars
7,25,352	8,04,986	9,05,819	10,28,412	(b) All types of vehicles

Revised

29. निवडक निर्देशांकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

शिक्षण/

साद	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
प्राथमिक शिक्षण—				
(पूर्व प्राथमिक व्यतिरिक्त)				
(१) संस्था (संख्या) ..	34,594	41,781	45,143	48,299
(२) विद्यार्थी (हजारांत) ..	4,178	5,535	6,229	6,993
(३) शिक्षक (हजारांत) ..	113	153	185	221
दुय्यम शिक्षण—				
(१) संस्था (संख्या) ..	2,468	4,032	5,339	5,810
(२) विद्यार्थी (हजारांत) ..	858	1,500	1,936	2,442
(३) शिक्षक (हजारांत) ..	35	57	77	96

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE NO. 29.7

EDUCATION

1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Item
(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
Primary education—				
(excluding pre-primary).				
51,045	51,534	52,209	52,667	(1) Institutions (No.)
8,392	8,674	8,824	9,031	(2) Students (thousand No.)
222	226	231	236	(3) Teachers (thousand No.)
Secondary education—				
6,119	6,237	6,482	6,989	(1) Institutions (No.)
3,309	3,384	3,756	4001	(2) Students (thousand No.)
114	119	124	130	(3) Teachers (thousand No.)

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8

अखिल भारतीय घाऊक किमतींचे निर्देशांक (नवी मालिका)
ALL-INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (New Series)

(आधारवर्ष/Base year—1970-71=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	मूलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, ऊर्जा, वंगण Fuel, power, light and lubricants	उत्पादित पक्का माल Manu- factured products	सर्व वस्तु All commo- dities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	1971-72	100.9	105.9	109.5	105.6
2	1972-73	110.7	110.1	121.9	116.2
3	1973-74	141.8	130.6	139.5	139.7
4	1974-75	177.5	198.3	168.8	174.9
5	1975-76	165.8	219.2	171.2	173.0
6	1980-81	237.5	354.3	257.3	257.3
7	1981-82	264.4	427.5	270.6	281.3
8	1982-83 (P)	273.9	458.7	272.1	288.6
9	1983-84 (P)	304.0	490.0	295.1	315.3

(P)=अस्थायी/Provisinal

तशता क्रमांक/TABLE No. 29.9

---

29. निवडक निर्देशांकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

कामगार ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	बाब	1971-72	1976-77
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	मुंबई (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न	204	320
		सर्वसाधारण निर्देशांक	190	298
2	सोलापूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न	214	328
		सर्वसाधारण निर्देशांक	198	308
3	नागपूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न	210	327
		सर्वसाधारण निर्देशांक	192	295
4	पुणे (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न	189	314
		सर्वसाधारण निर्देशांक	176	287
5	जळगाव (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न	203	319
		सर्वसाधारण निर्देशांक	188	296
6	नांदेड (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न	210	345
		सर्वसाधारण निर्देशांक	198	315
7	औरंगाबाद (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न	201	335
		सर्वसाधारण निर्देशांक	190	308

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Item	Centre
(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
431	508	548	625	Food	Bombay
400	460	502	564	General Index	(Calendar year 1960=100)
432	544	544	627	Food	Solapur
411	499	515	579	General Index	(Calendar year 1960=100)
419	505	534	594	Food	Nagpur
398	469	507	558	General Index	(Calendar year 1960=100)
415	490	505	609	Food	Pune
375	432	468	541	General Index	(Calendar year 1961=100)
441	530	534	608	Food	Jalgaon
402	472	494	554	General Index	(Calendar year 1961=100)
467	579	594	665	Food	Nanded
438	523	542	598	General Index	(Calendar year 1961=100)
456	548	548	630	Food	Aurangabad
422	496	514	578	General Index	(Calendar year 1961=100)

29. निवडक निर्देशांकाचा कल/
तक्ता क्रमांक/
राज्य उत्पान्न/
नवीन मालिका/

अनुक्रमांक/ Serial No.	वार	1970-71	1971-72	1972-73	1975-76	1977-78
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1 राज्याचे चालू किमतीनुसार उत्पन्न—						
(अ)	राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	3875.5	4,094.4	4,342.2	7,676.8	9,612.5
(ब)	राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९७०-७१=१००)	(100.0)	(105.6)	(112.0)	(198.1)	(248.0)
(क)	दरहोई उत्पन्न (रुपयांत)	783.1	807.7	838.1	1,387.8	1,663.4
(ड)	दरहोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९७०-७१=१००)	(100.0)	(103.1)	(107.0)	(177.2)	(212.4)
2 राज्याचे स्थिर (१९७०-७१) किमतीनुसार उत्पन्न—						
(अ)	राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	3,875.5	3,982.2	3,776.0	4,859.3	5,569.0
(ब)	राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९७०-७१=१००)	(100.0)	(102.8)	(97.4)	(125.4)	(143.7)
(क)	दरहोई उत्पन्न (रुपयांत)	783.1	785.6	728.8	878.4	963.7
(ड)	दरहोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९७०-७१=१००)	(100.0)	(100.3)	(93.1)	(112.2)	(123.1)

*अस्थायी/Provisional

टीप.—दरहोई उत्पन्नाचे आकडे तयार करताना १९७१ च्या जनगणनेचे आकडे वापरण्यात आले आहेत.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10

STATE INCOME

Revised Series

1978-79*	1979-80*	1980-81*	1981-82*	1982-83†	Item
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
					I Net State Domestic Product at current prices.
10,632.5	12,279.3	13,951.3	15,740.6	16,272.1	(a) State income (in crore Rs.).
(274.4)	(316.8)	(360.0)	(406.2)	(419.9)	(b) Index No. of State income. (Base: 1970-71 = 100).
1,800.2	2,034.1	2,261.2	2,496.1	2,524.6	(c) <i>Per capita</i> income. (in Rs.).
(129.9)	(259.7)	(288.7)	(318.7)	(322.4)	(d) Index No. of <i>per capita</i> income (Base: 1970-71 = 100).
					II Net State Domestic Product at constant (1970-71) prices.
5,917.0	6,034.2	6,044.6	6,348.4	6,305.7	(a) State income (in crore Rs.).
(152.7)	(155.7)	(156.0)	(163.8)	(162.7)	(b) Index No. of State income. (Base: 1970-71 = 100).
1,001.8	999.6	979.7	1,006.7	978.3	(c) <i>Per capita</i> income. (in Rs.).
(127.9)	(127.6)	(125.1)	(128.6)	(124.9)	(d) Index No. of <i>per capita</i> income. (Base: 1970-71 = 100).

† प्राथमिक/Preliminary

Note.—While calculating *per capita* income results of the population census 1971 have been used.

रूपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

1. लांबी/LENGTH

फूट 1 foot	=	30.48	सेंटीमीटर (तंतोतंत) Centimetres (Exact).	मीटर 1 metre	=	1.09361	यार्ड yard.
यार्ड 1 yard	=	0.9144	मीटर (तंतोतंत) metre (Exact).	किलोमीटर 1 kilometre	=	0.62137	मैल mile.
मैल 1 mile	=	1.609344	किलोमीटर (तंतोतंत) kilometres (Exact).				

2. क्षेत्रफळ/AREA

चौ. फूट 1 square foot	=	9.2903	चौ. डेसीमीटर square deci- metres.	हेक्टर 1 hectare	=	2.47105	एकर acres.
एकर 1 acre	=	0.404686	हेक्टर hectare	चौ. किलोमीटर 1 sq. kilometre	=	0.386101	चौ. मैल square mile.
चौ. मैल 1 square mile	=	2.58999	चौ. किलोमीटर square kilometres.				

3. वजन/WEIGHT

किलोग्रॅम 1 kilogram	=	2.20462	पाँड pounds	=	1.07169	शेर seers.	
पाँड 1 pound	=	0.4535924	किलोग्रॅम kilogram	टन 1 ton	=	1.01605	मेट्रिक टन tonnes.
मेट्रिक टन 1 tonne	=	0.98420	टन ton	=	26.7923	मण Maunds	

4. धारकता/CAPACITY

गॅलन (इंपिरियल)	लिटर्स	लिटर	गॅलन (इंपिरियल)
1 gallon (Imp.) = 4.54596	litres	1 litre = 0.219976	gallon (Imp.)
गॅलन (U. S.)	लिटर्स	गॅलन (इंपिरियल)	
1 gallon (U. S.) = 3.78533	litres. = 0.83268	gallon (Imp.)	

5. मेट्रिक परिमाणे/METRIC UNITS

लांबी	किलोमीटर	= 1,000	मीटर
Length	1 kilometre		metres.
	मीटर	= 1,000	मिलिमीटर
	1 metre		millimetres.
क्षेत्रफळ	चौ. किलोमीटर	= 100	हेक्टर
Area	1 sq. kilometre		hectares.
	हेक्टर	= 10,000	चौ. मीटर
	1 hectare		sq. metres.
वजन	टन	= 1,000	किलोग्रॅम
Weight	1 tonne		kilograms = 10
	किलोग्रॅम	= 1,000	क्विंटल
	1 kilogram		quintals
			ग्रॅम
			grams.